

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO KATEDRA**

Lina EFEOGLOU

Vadybos studijų programos Viešojo administravimo specializacijos
studentė

**Socialinės globos paslaugų organizavimas ir plėtra: Mažeikių
rajonų savivaldybės atvejis**

Magistro darbas

Šiauliai, 2015

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO KATEDRA**

Lina EFEOGLOU

**Socialinės globos paslaugų organizavimas ir plėtra: Mažeikių rajono
savivaldybės atvejis**

Magistro darbas
Socialiniai mokslai, Vadyba (N200)

**Darbo vadovė:
prof. dr. Diana ŠAPARNIENĖ**

Teigiu, kad magistro darbas, kurį teikiu Vadybos studijų krypties magistro kvalifikaciniam laipsniui
įgyti yra originalus autorinis darbas.

(Studento parašas)

Turinys

Pagrindinės darbe vartojamos sąvokos.....	5
SANTRAUKA	7
Įvadas.....	9
1. SOCIALINIŲ GLOBOS PASLAUGŲ PLĖTRA SOCIALINĖS POLITIKOS ĮGYVENDINIMO KONTEKSTE	18
1.1. Socialinės politikos formavimas ir įgyvendinimas socialinių paslaugų plėtros aspektu	18
1.2. Socialinių globos paslaugų samprata, tikslas, funkcijos ir reikšmė.....	29
1.3. Socialinių globos paslaugų teikimo koncepcija ir principai	36
1.4. Socialinių globos paslaugų proceso dalyviai	42
1.5. Socialinių globos paslaugų teikimo organizavimo specifika ir efektyvumas.....	49
1.6. Socialinės globos paslaugų organizavimą ir plėtrą reglamentuojančios teisinės bazės analizė	53
1.7. Socialinių (globos) paslaugų teikimo modeliai.....	59
2. MAŽEIKIŲ RAJONO SOCIALINĖS GLOBOS PASLAUGŲ ORGANIZAVIMO IR PLĖTROS PROBLEMATIKOS TYRIMO METODOLOGIJA	63
2.1. Tyrimo metodologijos pagrindimas.....	63
2.2. Tyrimo imties apibūdinimas	66
2.3. Tyrimo duomenų analizės principai.....	68
3. SOCIALINĖS GLOBOS PASLAUGŲ ORGANIZAVIMO IR PLĖTROS MAŽEIKIŲ RAJONE TYRIMO REZULTATŲ ANALIZĖ	70
3.1. Mažeikių rajono savivaldybės įstaigų globos paslaugų organizavimo ir plėtros situacija: dokumentų analizė	70
3.2. Mažeikių rajono savivaldybės įstaigų globos paslaugų organizavimo ir plėtros stiprybės ir probleminiai aspektai: informantų nuomonės raiška	Error! Bookmark not defined.
3.3. Socialinių globos paslaugų organizavimo ir plėtros tobulinimo kryptys paslaugų kokybės gerinimo aspektu.....	Error! Bookmark not defined.

Išvados	102
Rekomendacijos	103
Literatūros sąrašas	105
PRIEDAI	111

Pagrindinės darbe vartojamos sąvokos

Ilgalaikė globa - nuolatinė ilgai trunkanti priežiūra, teikiama pagyvenusiems žmonėms, sergantiems chroniškais ligomis ar turintiems invalidumą, taip pat priežiūra namuose ar slaugos įstaigoje, medicinos centre, socialinės paramos įstaigoje (Socialinės apsaugos terminų žodynas. Prieiga per internetą http://www.sec.lt/pages/zodynas/index_.html) [žiūrėta 2014-05-19].

Paslauga – patarnavimas pagalba; visuomeninė vartojamoji vertė, pasireiškianti darbo naudingumu, įgaunančiu nematerialinę ar materialinę formą (J.Leonavičius Sociologijos žodynas.Vilnius, 1993).

Organizavimas (valdymas) – ko nors jungimas, vienijimas į darnią veiklos sistemą (žmonių, darbų, tarpusavio ryšių) sudarymas (Zakarevičius P. 2004).

Socialinė aplinka – aplink žmogų esantis socialinis pasaulis (sociumas); – visuomeninės (materialinės ir dvasinės) žmonių gyvenimo, jų vystymosi ir veiklos sąlygos (Leliūgienė, 1997, p.15).

Socialinė atskirtis - visuomenės atsisakymas atskirų savo narių (pavyzdžiui, benamių, narkomanų), jeigu jų gyvenimo būdas neatitinka visuomenės nuostatų arba jie negali palaikyti įprastos socialinės sąveikos, neturėdami tam reikalingų materialinių išteklių, išsilavinimo ir pan. Socialinę atskirtį gali sukelti ir socialinės apsaugos sistemos trūkumai, neleidžiantys daliai gyventojų pasinaudoti šios sistemos galimybėmis (Socialinės apsaugos terminų žodynas Prieiga per internetą http://www.sec.lt/pages/zodynas/index_.html [žiūrėta 2014-05-19]).

Socialinė globa – fizinio bei socialinio asmenų gyvenimo rėmimas specialiose stacionarinėse, dieninėse įstaigose bei namuose; skiriasi nuo medicininės slaugos ir nuo šeimos narių tarpusavio paramos (Socialinės apsaugos terminų žodynas Prieiga per internetą http://www.sec.lt/pages/zodynas/index_.html [žiūrėta 2014-05-19]).

Socialinė politika – valstybės socialinių ir ekonominių priemonių sistema ir principai, kuriais siekiama užtikrinti valstybės piliečių gerovę (Socialinė gerontologija, 2002, p.240).

Socialinės paslaugos – tai pagalbos asmenims suteikimas įvairiomis nepiniginėmis formomis bei globos pinigais, siekiant grąžinti sugebėjimą pasirūpinti savimi ir integruotis į visuomenę (Žalimienė L., 2003, p. 9).

Socialiniai rodikliai – bendrieji arba pagrindiniai tam tikros srities rodikliai (kintamieji dydžiai), atrinkti socialinei plėtrai valstybės mastu įvertinti (Socialinės apsaugos terminų žodynas Prieiga per internetą http://www.sec.lt/pages/zodynas/index_.html [žiūrėta 2015-05-19]).

Specialiosios socialinės paslaugos – tai tokios socialinės paslaugos, kurios teikiamos asmenims tuomet, kai bendrosios socialinės paslaugos yra neveiksmingos. Specialiosios socialinės paslaugos teikiamos asmenims nestacionariose globos įstaigose (L.Žalimienė, 2003, p.11).

Stacionarinė globa – nuolatinė globa, teikiama tam skirtose įstaigose, pavyzdžiui, senelių, vaikų, invalidų namuose ir panašiai (Socialinės apsaugos terminų žodynas Prieiga per internetą http://www.sec.lt/pages/zodynas/index_.html [žiūrėta 2014-05-19]).

Stacionari globos įstaiga – tai socialinės globos įstaiga, kurios paskirtis yra tenkinti įvairių asmenų socialinių žmonių grupių gyvybinius poreikius ir spręsti iškylančias socialines problemas, organizuojant reikalingų paslaugų teikimą ir užtikrinant įstaigų gyventojams nuolatinę priežiūrą ir saugią aplinką (Žalimienė L., 2003, p. 23).

Šeimyna – šeima, kartu su priimtais be globos likusiais vaikais arba našlaičiais (Socialinės apsaugos terminų žodynas. Prieiga per internetą http://www.sec.lt/pages/zodynas/index_.html žiūrėta [2014-05-19]).

SANTRAUKA

Lina Efeoglou

Socialinės globos paslaugų organizavimas ir plėtra: Mažeikių rajono savivaldybės atvejis

Magistro darbas

Socialinių globos paslaugų organizavimas ir teikimas svarbus stengiantis užtikrinti orų ir kokybišką vaikų našlaičių, senelių, benamių, bedarbių gyvenimą. Šio darbo *tikslas* - ištirti socialinės globos paslaugų organizavimą ir plėtrą Mažeikių rajono savivaldybėje bei apibrėžti galimas šių paslaugų valdymo tobulinimo galimybes.

Išanalizuota šia tema rašiusių lietuvių ir užsienio autorių mokslinė literatūra, straipsniai, tyrimai. Empirinis metodas padėjo atlikti giluminį pusiau struktūruotą ekspertų interviu, kurio metu surinkti duomenys buvo panaudoti duomenų kokybinei analizei. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad Mažeikių rajono savivaldybės socialinių globos paslaugų darbuotojai yra kompetetingi, dirba efektyviai. Tačiau pageidaujama skirti daugiau lėšų globos paslaugas teikiančioms įstaigoms, kad būtų galimybė tobulinti globos paslaugų organizavimą bei plėtrą.

Pagrindiniai faktoriai, lemiantys gerą socialinių globos organizavimą, yra darbuotojų profesionalumas, geranoriškumas, atsakomybė; racionaliai skirstomos lėšos. Vartotojų, jų artimųjų bei darbuotojų bendradarbiavimas su kitomis pagalbą teikiančiomis įstaigomis padeda greičiau gauti reikiamas globos paslaugas.

Šio darbo *ginamasis teiginys*, kad didėjant socialinių paslaugų poreikį turinčių asmenų grupėms Mažeikių rajono savivaldybėje, didėja poreikis naujų globos namų plėtrai su nestacionarių paslaugų galimybėmis, pasitvirtino.

KURZFASSUNG

Lina Efeoglou

Ersatzpflege und Entwicklung in Sozialpflegeorganisationen: Mazeikiai Bezirks Fall

Masterarbeit

Sozialdienste Organisation und Bereitstellung sind wichtig um die Qualität der verwaisten Kinder, ältere Menschen, Obdachlose, Arbeitslose Lebensdauer zu gewährleisten. Das Ziel des

Masterarbeit - die soziale Betreuung Organisation und die Entwicklung der Kreisgemeinde erforschen und definieren das Potential der Service-Management-Verbesserung. In dieser Studie ist analytische Methode verwendet. Befassung mit dieser Thematik wurden in litauischen und ausländischen wissenschaftlichen Literatur, Artikel und Forschungs geschrieben. Empirischen Ansatz half einen tiefen halbstrukturierte Interviews mit Experten, die bei der Verwendung von Daten für die qualitative Analyse gesammelten Daten. Die Ergebnisse zeigten, dass die Mitarbeiter von Mazeikiai Bezirks Sozialdienste sind in Arbeit zuständigen produktiv. Aber es wird empfohlen, die Mittel für Pflegedienstleistungen zu erhöhen, für Institutionen, die eine Gelegenheit, die Pflege und Entwicklung der Organisation zu verbessern wäre.

Die wichtigsten Faktoren, die eine gute soziale Pflegeorganisation, die Professionalität, Freundlichkeit, Verantwortung zu bestimmen; rational zugeordnet. Benutzer, deren Angehörige und Mitarbeiter Zusammenarbeit mit anderen Gebern Agenturen hilft, die notwendige Pflege schnell zu erhalten

Die These dieser Studie, dass der steigende Bedarf an sozialen Dienstleistungen Gruppen in der Kreisgemeinde erhöht den Bedarf an neuen Pflegeheim-Entwicklung mit ambulanten Diensten Möglichkeiten, bewährt war.

Įvadas

Socialinių globos paslaugas teikiančių institucijų paskirtis yra padėti žmonėms kiek įmanoma užtikrinti kokybišką gyvenimą. Statistika rodo, jog skurdo riziką Lietuvoje vis dar patiria beveik penktadalis gyventojų (2012 m. duomenimis). Siekiama, kad žmonės patys turėtų galimybių spręsti savo problemas, todėl Socialinės įtraukties didinimo 2014–2020 m. veiksmų plane didžiausias dėmesys bus skiriamas aktyvioms užimtumo priemonėms ir socialinių paslaugų plėtrai.¹

Siekiant mažinti vaikų, kuriems nustatoma globa (rūpyba), skaičių, parengtas naujo Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo projektas, kurio esmė – suteikti socialinę riziką patiriančioms šeimoms tokią pagalbą, kad pačios šeimos tinkamai augintų ir rūpintųsi savo nepilnamečiais vaikais. Be to, siekiant perėjimo nuo institucinės globos prie bendruomenėje ir šeimoje teikiamų paslaugų, pradėta vykdyti socialinės globos pertvarka. Perėjimas bus vykdomas įgyvendinant bandomuosius projektus atskiruose regionuose. Pamažu bus pereita prie dvigubo modelio – paslaugos vaikams ir neįgaliesiems daugiausia bus teikiamos bendruomenėje ir šeimoje, o jei vis dar bus būtina – ir globos institucijose.²

2010 metais buvo sukurta „Lietuva 2030“ strategija. **Strategijos paskirtis** – kurti tokią aplinką, kuri sudarytų sąlygas skleistis pažangos vertybėms. Išskiriamos trys esminės pažangos sritys – **visuomenė, ekonomika ir valdymas**. (Lietuva 2030, 2010). Šioje strategijoje svarbią vietą užima socialinių globos paslaugų organizavimas. Socialinių globos paslaugų organizavimas tiesiogiai susijęs su laiminga visuomene, todėl socialinių paslaugų organizavimo gerinimas ir socialinės infrastruktūros plėtra akivaizdžiai padėtų pasiekti pokyčių kuriant **sumanią visuomenę**. Sumani visuomenė padėtų vykdyti kitus du prioritetus, tai yra kurti **sumanią ekonomiką** bei **sumanų valdymą**.

2012 metais Lietuva pagal skurdo ir socialinę atskirtį buvo penkta skurdžiausia šalis ES (24,8 proc.). Lietuvoje beveik trečdalis gyventojų patiria skurdo riziką, materialinius nepriteklius arba gyvena šeimose, kuriose nėra dirbančių asmenų. Daugumos tokių gyventojų pajamos bent 7–8 kartus mažesnės už penktadalio sėkmingiausių visuomenės narių pajamas. Žemiau skurdo ribos

¹ Socialinis pranešimas 2013-2014. <http://www.socmin.lt/lt/socialinis-pranesimas.html> [žiūrėta 2014-09-11]

² Socialinis pranešimas 2013-2014. <http://www.socmin.lt/lt/socialinis-pranesimas.html> [žiūrėta 2014-09-11]

Lietuvoje gyvena apie 20 proc. gyventojų. Nepaisant gausių investicijų į šią sritį, minėtas rodiklis iš esmės nesikeičia nuo 2005 m. (Lietuva 2030, 2010).

Statistinių Lietuvos skurdo rizikos rodiklių analizė rodo, kad Lietuvai ypač aktuali **vaikų** (iki 18 metų) **skurdo rizikos problema**. Šios amžiaus grupės gyventojų skurdo rizikos lygis 2012 m. siekė 20,8 proc. Socialinės rizikos šeimose gyvenantys vaikai sudaro 3,8 proc. visų Lietuvos vaikų, tėvų globos netekę vaikai – 2 proc. Lietuvos vaikų. Šiuolaikinės šeimos susiduria su daugybe problemų – didėja tėvų užimtumas, mažėja kartų solidarumas, nepakankamai išvystyta tarpusavio santykių kultūra. Tokiomis sąlygomis sudėtinga vystyti darniai šeimai. Net 3,7 proc. vaikų auga socialinės rizikos šeimose.

Kaip teigiama Lietuvos strategijoje 2030, **socialinės paslaugos** yra netolygiai išplėtos skirtingose Lietuvos savivaldybėse. Socialinių paslaugų lygis dalyje savivaldybių neatitinka 2007 m. patvirtintų Socialinių paslaugų išvystymo normatyvų. Per kelias dešimtis metų susiformavusi socialinių paslaugų teikimo institucinė struktūra lemia tai, kad stacionari globa institucijose yra išplėta labiau negu bendruomeninė globa. Siekiant pereiti nuo stacionarios prie bendruomeninės globos, būtina išspręsti būsto klausimą. Lietuvoje ypač **problemiškas socialinio būsto prieinamumas**. Šiuo metu patenkinama nedidelė socialinio būsto poreikio dalis. 2012 m. socialinis būstas išnuomotas 3 proc. sąrašuose laukusių asmenų.

Nedarbas ir žemos algos yra pagrindinė skurdo Lietuvoje priežastis. Tačiau šį reiškinį lemia ir tokie veiksniai kaip trūkumai socialinės apsaugos sistemoje, viešųjų socialinių paslaugų prieinamumas ir kokybė, socialinis verslas, būsto prieinamumas, neoptimali sveikatos priežiūros sistema ir kt.

2013 metų spalio 22 dieną LR Socialinės apsaugos ministro įsakymu įsakymu Nr. A1-588 (patikslinta Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2014 m. sausio 24 d. įsakymu Nr. A1-47) buvo priimtas Socialinės įtraukties didinimo 2014–2020 m. veiksmų planas. Šiame plane 36 punktas teigia, kad 2014–2020 m. laikotarpiu planuojama sumažinti socialinių paslaugų prieinamumo skirtumus skirtingose savivaldybėse, pagerinti socialinių paslaugų kokybę, diegti naujas socialines paslaugas. Svarbus sisteminis pokytis, kurio siekiama 2014–2020 m. laikotarpiu, yra perėjimas nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų neįgaliesiems, likusiems be tėvų globos vaikams ir bendruomenėse teikiamų socialinių paslaugų plėtra. Visgi, pereinant nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų, išliks specializuotų stacionarių paslaugų poreikis (tačiau palyginti nedidelėse ir jaukiose įstaigose),

nes daliai socialinių paslaugų gavėjų reikia nuolatinės priežiūros, kurios negali užtikrinti nei bendruomenė, nei šeimos nariai.

Socialines globos paslaugas teikiančios įstaigos, vykdydamos Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2013–2015 metų strateginį veiklos planą, stengiasi padėti individams, šeimoms ir bendruomenėms pasiekti ir išlaikyti optimalią gyvenimo kokybę. Šis planas yra taip pat vienas svarbesnių dokumentų, vykdančių Lietuvos socialinę politiką.

Lietuvoje socialinių paslaugų organizavimą, teikimą, informavimą reglamentuojantys įstatymai ir teisės aktai yra paminėti priede Nr. 1. Socialinės globos plėtrai kasmet skiriami asignavimai iš valstybės biudžeto. **Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2013–2015 metų strateginiame veiklos plane** viena iš programų yra *Socialinių paslaugų infrastruktūros plėtra* bei *Socialinių paslaugų plėtra globos ir kitose įstaigose (kodas 2.7)*. Įvairių Lietuvos miestų globos namai gali vykdyti šią programą. Programos tikslas – užtikrinti kokybiškas ir efektyvias socialines paslaugas globos įstaigoje. Programos įgyvendinimo priemonė - sudaryti sąlygas globos įstaigos veiklai ir užtikrinti joje teikiamų paslaugų prieinamumą šalies gyventojams.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos tinklapyje pateiktame dokumente 2013-2015 METŲ PROGRAMOS 02.04. "SOCIALINIŲ PASLAUGŲ INFRASTRUKTŪROS PLĖTRA" TIKSLAI, UŽDAVINIAI, PRIEMONĖS IR ASIGNAVIMAI galima rasti tikslus, uždavinius, priemones ir jiems skirtus asignavimus. Šiame dokumente planuojama 2013-2015 metais teikti kokybiškas ir efektyvias globos paslaugas ivairiuose globos namuose, reabilitacijos centruose, senelių globos namuose, vaikų globos ir rūpybos įstaigose. Projektuose iškeltiems tikslams pasiekti skirta ir Europos sąjungos finasinė parama.³

Socialinių paslaugų organizavimo, teikimo, tobulinimo temomis straipsnius rašė L. Žalimienė (2009), A. Guogis (2005). Viešosios politikos ir viešojo administravimo sąsajos, inovacijų diegimo problemos bei socialinių pokyčių tendencijos tiriamos A. Raišos (2002), V. Giedraitytės (2012). Apie saugios bendruomenės modelio įgyvendinimą savivaldybėje rašyta A. Astrausko, B. Pitrenaitės, B. Mikulskienės (2012).

Temos aktualumas. Dauguma autorių (Guogis 2000, Žalimienė 2003) pripažįsta, kad reikia rūpintis tais, kurie negali patys pasirūpinti savimi, kenčia nuo ligų ar kitų dvasinių, ekonominių ar socialinių sukrėtimų. Tinkamos globos, paramos ir priežiūros būdai priklauso nuo daugelio

³ Strateginis planas 2013-2015 m. <http://www.socmin.lt/index.php?-1616500121> [žiūrėta 2014-09-11]

veiksnių. Didelę įtaką padarė istorinė paslaugų teikimo raida, kultūrinė aplinka. Šiandien globos paslaugų organizavimas ir plėtra priklauso nuo dabartinės politinės ideologijos, ekonominės struktūros ir atitinkamos bendruomenės sudėties bei organizuotumo.

Socialinės įstaigos turėtų pradėti teikti naujas paslaugas, kurios padėtų ne tik priklausantiems socialiai remtinų, našlaičių ar senelių grupėms, bet visiems, kuriems iškyla socialinės problemos. Daug problemų turi šeimos, kurios augina fiziškai ar/ir protiškai neįgalius vaikus, kartais ir globėjams trūksta socialinių įgūdžių. Neįgaliesiems virš 18 metų neteikiama jokia pagalba. Moterims su vaikais, patyrusioms smurtą šeimoje taip pat reikalinga pagalba. Senyvo amžiaus žmonėms reikalingi dienos centrai, kuriuose galėtų teikti nestacionarias dienos paslaugas. Vaikams iš socialinės rizikos šeimų taip pat reikalinga pagalba, kurią galėtų teikti bendruomenių namai, kad vaikai nebūtų atimami iš šeimos, bet tik laikinai globojami, kai jiems to reikia.

Šis darbas yra svarbus, nes socialinė žmonių gerovė labai priklauso nuo socialinės globos paslaugas teikiančių įstaigų organizavimo, funkcionavimo, efektyvumo, kompetencijų. Darbe bus nagrinėjama, kaip Lietuvoje teikiamos socialinės globos paslaugos, ir kokia galima socialinių paslaugų plėtra. Didesnis dėmesys bus skiriamas globos paslaugų organizavimo temai. Bus aptarta, koku principu funkcionuoja socialinių paslaugų tarnybos, kam ir koku pagrindu teikiamos būtent globos paslaugos.

Nors socialiniai tyrimai atliekami jau pakankamai seniai, ir socialinių grupių statistiniai duomenys parodo šalies išsivystymo lygį, tačiau socialinių paslaugų teikimo sistema yra pakankamai nauja ir labai svarbi.

Socialinės globos tema yra parašyta nemažai mokslo straipsnių, knygų, atlikta tyrimų. G. Janušauskaitė (2008) straipsnyje Gyvenimo kokybės tyrimai: problemos ir galimybės analizuoja gyvenimo kokybės tyrimų prieigos, problemos ir galimybės toms problemoms spręsti temą. Paslaugų infrastruktūros tobulinimo galimybės siekiant šeimos gerovės (2013) – tyrimas, atliktas SAM užsakymu. Tyrimas atskleidė, kokie yra šeimų poreikiai paslaugoms, kokios paslaugos teikiamos, ir kokių trūksta. Tyrimas Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams teikimo, vykdant savarankiškąją savivaldybių funkciją, perspektyvos taip pat atliktas SAM prašymu. Šio tyrimo išvados išdėstytos pasitelkiant keturis vertinimo aspektus - tinkamumas, efektyvumas, rezultatyvumas, naudingumas. Tyrimo Palanki aplinka vaikams ir jaunimui: iššūkiai ir galimybės (2013) išvadoje teigiama, kad Lietuvoje kiekvienais metais pirmą kartą neįgalumas yra nustatomas apie 2000 vaikų. Vertinant vaikų, turinčių negalią skaičių Lietuvoje, nustatyta, jog

bendras vaikų, turinčių raidos negalią skaičius Lietuvoje viršija 90 000. Nustatytas didelis atotrūkis tarp ankstyvosios reabilitacijos paslaugos poreikio ir teikiamų paslaugų masto.⁴

Bendra Europos žmonių senėjimo tendencija rodo padidėjusį poreikį socialinei pagalbai. Išnykus tarpvalstybinėms sienoms ir padidėjus galimybei bendrauti skirtingų kultūrų atstovams pasirodo, kad tolerantiški nesame net ir savo tautiečiams, patyčios vyksta tarp skirtingų socialinių grupių narių. Kas trečiam gyventojui balansuojant ant skurdo ribos dažnai girdimos sąvokos: benamis, globotinis, socialiai remtinas. Ir mūsų visuomenėje šie žodžiai turi neigiamą konotaciją (Žalimienė, 2011). Tačiau pagalba reikalinga ne tik tiems, kurie yra likę be gyvenamosios vietos ar globėjų. Pagalbos reikia ir pensijinio amžiaus, neįgaliems žmonėms, jaunoms šeimoms. Visoje Europoje vyrauja visuomenės senėjimo problema, šia aktualia tema yra nemažai užsienio autorių straipsnių, knygų, tyrimų. Lietuvoje apie pagyvenusių žmonių priežiūrą, jiems teikiamas globos paslaugas rašė L. Žalimienė (2007, 2011), I. Leliūgienė (2003), tačiau sritis išlieka pakankamai nauja. L. Žalimienė domėjosi socialinės globos paslaugų pagyvenusiems žmonėms standartizavimu. Yra paskelbtų straipsnių apie socialinio darbo dienos centruose teikiamų paslaugų efektyvumą, apie socialinę atsakomybę, jos kokybę ir standartus, apie viešųjų paslaugų kokybę ir prieinamumą. N. P. Večkienė (2011) analizuoja socialinės partnerystės, kuri grindžiama bendradarbiavimu, plėtotės galimybes, aptaria teorinės socialinės partnerystės įgyvendinimo prielaidas, įvardija socialinės partnerystės ir bendradarbiavimo veiksnius. G. Rotas (Günter Roth 2007) nagrinėjo senyvo amžiaus žmonių priežiūros dilemą. K. Zeibel (Katharina Seibel 2006) rašė apie kokybę socialiniame sektoriuje Europos lygiu. E. Šulc (Erika Schulz, 2012) straipsnyje „Das deutsche Pflegesystem ist im EU-Vergleich unterdurchschnittlich finanziert“ teigia, kad Europoje dramatiškai didėja senų žmonių skaičius, ir daugeliui iš jų reikalinga šeimos nario ar profesionalaus darbuotojo profesinė pagalba. T. Wilfling (Tomas Wilfling, 2009) knygoje *Beschwerdemanagement in Dienstleistungsunternehmen: eine Fallstudie bei der Wiener Sozialdienste Alten-und Pflegedienste GmbH* analizuoja Vienos socialinių įstaigų veiklą. M. Brandt ir K. Haberkern straipsnyje *Alternde Gesellschaft – Unsichere Zeiten? Die gesellschaftliche Organisation der Unterstützung älterer Menschen* aptaria senyvus žmones ginančias ir jiems globą teikiančias organizacijas (Brandt M., Haberkern K. 2009). H. Rauhut ir I. Krumpal (2008) studijoje aprašė tyrimus, kaip skirtinguose socialiniuose sluoksniuose žmonių elgesys priklauso nuo išlaidų dydžio. R. Traunmüller (2007)

⁴ Palanki aplinka vaikams ir jaunimui: iššūkiai ir galimybės (2013) <http://www.socmin.lt/lt/tyrimai.html> [žiūrėta 2014-09-11]

atliko tyrimą, ir nustatė, kad subjektyvus religingumas ir religinė praktika turi teigiamos įtakos socialinei asmenų integracijai Vokietijoje.

Socialinės globos paslaugos turi būti kokybiškos, prieinamos visiems, kuriems jų reikia, efektyvios. Socialinėse įstaigose sėkmingas santykių tarp darbuotojų valdymas ir jaukios organizacinės kultūros kūrimas yra vienas iš pirmaeilių žmoniškųjų išteklių valdymo tikslų. Pagrindinės darbinių santykių ir apskritai strateginio žmoniškųjų išteklių valdymo sudedamosios dalys yra psichologinis kontraktas (įsipareigojimas), elgesio referentas (organizacijos vertybės ir misija), santykiai (aukštas pasitikėjimas, unitarizmas, individualizmas), organizacija ir jos dizainas (lankstūs vaidmenys, plokščios struktūros, komandinis darbas, autonomija, savikontrolė) (Millmore, 2007).

Socialinių globos paslaugų prieinamumą, kokybę, plėtrą sąlygoja ir dalyvavimas Europos Sąjungos projektuose. 2012 metų kovo 29 vyko diskusija „*Viešųjų paslaugų kokybė ir prieinamumas – tikrosios sanglaudos indikatoriai*“. Diskusijos metu buvo nagrinėtos dvi pagrindinės temos: dabartinė viešųjų paslaugų teikimo Lietuvoje situacija ir galimos šių paslaugų tobulinimo kryptys 2014–2020 m. ES finansinės paramos laikotarpiu. Dabartiniame ES struktūrinės paramos laikotarpyje didžiausias dėmesys skiriamas pagrindinių viešųjų paslaugų (sveikatos priežiūros, švietimo, užimtumo, socialinių paslaugų) prieinamumo gerinimui, t.y. infrastruktūros plėtrai ir modernizavimui. Tačiau infrastruktūros plėtros rezultatai jau atskleidžia tam tikras investavimo spragas – nors turime atnaujintą infrastruktūrą, tačiau neturime pakankamos paslaugų kokybės, spektro, kompetencijos ir pan. Diskusijos metu buvo atkreiptas dėmesys į tai, kad nėra vieningos viešųjų paslaugų sąvokos, neatlikta viešųjų paslaugų inventorizacija, nėra nustatytų atskirų viešųjų paslaugų kokybės standartų, vartotojų pasitenkinimo viešosiomis paslaugomis matavimo tyrimai fragmentiški, trūksta informacijos apie paslaugų paklausą ir ją lemiančius veiksnius. Visa tai mažina galimybes naujo laikotarpio ES struktūrinę paramą planuoti remiantis pagrįstais įrodymais, duomenimis (Apvaliojo stalo diskusija "Viešųjų paslaugų kokybė ir prieinamumas - tikrosios sanglaudos rodikliai", 2012).

Tyrimo problema. Šiuo metu Lietuvoje gyvena nemaža visuomenės dalis, kuriai reikia valstybės pagalbos sprendžiant socialines problemas, daugėja žmonių, kuriems reikalinga įvairi socialinė globa. Didėjant emigruojančių gyventojų skaičiui, senyvo amžiaus grupė automatiškai didėja, o darbingų – mažėja, atitinkamai didėja globos poreikis pagyvenusiems bei vaikams. Paskutiniu metu aktuali tema, kaip padėti emigravusių tėvų vaikams, likusiems Lietuvoje. Socialinės globos paslaugos taip pat reikalingos benamiams, turintiems negalią, socialiai

remtiniems. Našlaičiams, seneliams, globojamiems vaikams, turintiems negalią ypač padeda socialinių paslaugų tarnybos, dienos centrai. Visuomenės informavimas daugiau yra Socialinių paslaugų tarnybos kompetencija. Vis tik tyrimai (Janušauskaitė G. 2008) rodo, jog globos paslaugos yra nepakankamai tinkamai organizuojamos. Socialinių globos paslaugų sistema turėtų būti kokybiškiau ir efektyviau organizuojama, kuriamos naujos plėtros programos.

Mokslininkai (Žalimienė, 2007; Guogis, 2005) akcentuoja, jog Socialinių globos paslaugų teikimas, organizavimas yra susijęs su šių paslaugų gavėjų komfortiškumo, saugumo, socialinio bendruomeniškumo jausmu. Nuo darbuotojų kompetencijos, asmeninės nuostatos labai priklauso, kaip jaučiasi aptarnaujami paslaugų gavėjai. Bendra visuomenės nuostata socialines paslaugas gaunantiems žmonėms taip pat turi įtakos, gavėjams intergruojantis į visuomenę.

Darbe didelis dėmesys bus skiriamas globos paslaugų organizavimui ir plėtrai Mažeikių savivaldybės keturiose socialines paslaugas teikiančiose biudžetinėse įstaigose: Mažeikių socialinių paslaugų tarnyba; Nakvynės namai; Senelių, vaikų namai; VŠĮ Vilties erdvė.

Magistro darbu siekiama atsakyti į šiuos tyrimo **probleminius klausimus**:

1. Kaip didėjant socialinių paslaugų poreikius turinčių asmenų grupėms keičiasi globos paslaugų organizavimas?
2. Kaip teikiant socialines globos paslaugas vadovaujamasi Socialinės paslaugos valdymo, skyrimo ir teikimo principais?
3. Kaip globos paslaugų teikimo organizavimas ir plėtra padėtų paslaugų gavėjams efektyviau integruotis į bendruomenę?
4. Kokias ir kam naujas globos paslaugas galėtų teikti socialinės įstaigos tobulindamos plėtrą?

Pagrindiniai ginamieji teiginiai:

1. Didėjant socialinių paslaugų poreikį turinčių asmenų grupėms Mažeikių rajono savivaldybėje, didėja poreikis naujų globos namų plėtrai su nestacionarių paslaugų galimybėmis.
2. Socialinės įstaigos galėtų teikti papildomas paslaugas seneliams, moterims, vaikams, įkūrusios papildomas globos vietas arba naujas socialines įstaigas.
3. Teikiant socialines globos paslaugas atsižvelgiama į valdymo, skyrimo ir teikimo principus. Savivaldybė reguliuoja globos valdymą, skyrimą ir teikimą tam tikriems asmenims.

4. Globos paslaugų teikimas bendruomenės namuose padėtų asmenims jaustis saugesniems, mažiau suvaržytiems, turintiems didesnę pasirinkimo laisvę ir tuo pačiu gautų reikalingą priežiūrą.

Temos išskirtinumas. Socialinių globos paslaugų teikimas, organizavimas yra susijęs su šių paslaugų gavėjų komfortiškumo, saugumo, socialinio bendruomeniškumo jausmu. Nuo darbuotojų kompetencijos, asmeninės nuostatos labai priklauso, kaip jaučiasi aptarnaujami paslaugų gavėjai. Bendra visuomenės nuostata socialines paslaugas ganantiems žmonėms turi įtakos, gavėjams intergruojantis į visuomenę. Šis darbas turi padėti rasti socialinių globos paslaugų organizavimo spragas, ir padėti sukurti hipotetinį plėtros planą.

Šis darbas yra svarbus, nes socialinė žmonių gerovė labai priklauso nuo socialines globos paslaugas teikiančių įstaigų organizavimo, funkcionavimo, efektyvumo, kompetencijų. Darbe bus nagrinėjama, kaip Lietuvoje teikiamos socialinės globos paslaugos, ir kokia galima socialinių paslaugų plėtra. Didėnis dėmesys bus skiriamas globos paslaugų organizavimo temai. Bus aptarta, kokių principu funkcionuoja socialinių paslaugų tarnybos, kam ir kokių pagrindu teikiamos būtent globos paslaugos.

Tyrimo objektas - socialinės globos paslaugų organizavimas ir plėtra.

Tyrimo dalykas – socialinių paslaugų tarnybų teikiamos globos paslaugos bei plėtros plano vykdymas Mažeikių rajono savivaldybėje.

Tyrimo tikslas – ištirti socialinės globos paslaugų organizavimą ir plėtros tendencijas Mažeikių rajono savivaldybės atveju ir numatyti galimas globos paslaugų organizavimo ir plėtros tobulinimo kryptis paslaugų kokybės gerinimo aspektu.

Uždaviniai:

1. Išnagrinėti mokslinę literatūrą socialinės politikos formavimo ir įgyvendinimo klausimais, pagrindinį dėmesį skiriant socialinių globos paslaugų organizavimo ir plėtros tematikai;
2. Dokumentų analizės pagrindu atskleisti globos paslaugų organizavimo Lietuvoje specifiškumą;
3. Empirinio metodo metu išanalizuoti Mažeikių rajono socialinių globos paslaugų organizavimo ir plėtros ypatumus;
4. Tyrimo pagrindu numatyti galimas socialinių paslaugų organizavimo ir plėtros tobulinimo kryptis paslaugų kokybės gerinimo aspektu.

Metodai:

1. Mokslinės literatūros analizė, siekiant išanalizuoti socialinių globos paslaugų organizavimo galimybes, prioritetus, žmogiškųjų išteklių svarbą, dirbant su specialius poreikius turinčiais žmonėmis bei numatyti plėtros galimybes.

2. Dokumentų analizė. Buvo analizuoti oficialūs bei statistiniai dokumentai: LR Socialinių paslaugų įstatymas (2006), Socialinių paslaugų katalogas (2006), Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2013–2015 metų strateginis veiklos planas, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos socialiniai pranešimai (2000, 2012, 2013) ir kt. dokumentai.

3. Kokybinis tyrimas – apklausa interviu metodu, siekiant atskleisti dirbančiųjų socialines globos paslaugas teikiančiose įstaigose nuomonę apie globos paslaugų organizavimą ir plėtrą Mažeikių biudžetinėse socialinių paslaugų įstaigose.

4. Informantų apklausos duomenų statistinė analizė.

Teorinis šio darbo reikšmingumas – žinių gilinimas ir naujumas socialinių globos paslaugų organizavimo ir plėtros tema. Daugiausiai žinių apie socialinių globos paslaugų teikimą, organizavimą, dalyvių galima sužinoti iš Lietuvos Respublikos Socialinių paslaugų įstatymo, bei nuostatų, teisės aktų. Socialinių paslaugų tema rašoma nemažai studentų darbų, tačiau mokslinių darbų nėra labai daug. Darbe remiamasi Žalimienės L., Guogio A., Leliūgienės I., Roto G. darbais. Šių autorių moksliniai straipsniai padėjo įsigilinti į socialinių paslaugų koncepciją.

Praktinis reikšmingumas – naudojant tyrimo duomenis atskleisti globos paslaugų organizavimo ir plėtros problemos, numatytos šių paslaugų tobulinimo galimybes. Nors socialinių paslaugų organizavimo ir teikimo sistema yra pakankamai nauja, bet labai aktuali. Daugėjant senyvo amžiaus ir neįgalių asmenų, vis labiau didėja nestacionarių, dienos paslaugas galinčių teikti įstaigų poreikis.

Darbo rezultatų sklaida. 2013 metais, spalio 19 dieną darbas buvo pristatytas tarptautinėje konferencijoje „Geras valdymas vietos savivaldoje: demokratija, decentralizacija, plėtra“.

1.SOCIALINIŲ GLOBOS PASLAUGŲ PLĖTRA SOCIALINĖS POLITIKOS ĮGYVENDINIMO KONTEKSTE

Socialinės politikos klausimai pastaruoju metu Lietuvoje vis labiau akcentuojami, išaugo dėmesys jos formavimo ir įgyvendinimo aspektų nagrinėjimui. Pagrindinis socialinės politikos uždavinys – formuoti ir įgyvendinti socialinės apsaugos ir darbo politiką – tenka Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijai. Ministerija formuoja ir įgyvendina tokią politiką, kurios galutinis tikslas – rūpinimasis žmogumi, jo pasirinkimo galimybių didinimas ar lėšų ir paslaugų užtikrinimas, kai žmogus dėl objektyvių priežasčių negali savęs ir šeimos pakankamai aprūpinti iš darbo ar kitokių pajamų.⁵ Esant sunkioms ekonominėms sąlygoms turime daug nesaugių žmonių, kurių gerovė ir saugumas tenka valstybei, konkrečiai – socialines globos paslaugas teikiančioms įstaigoms. Kadangi stacionarių globos paslaugų teikimas yra brangus, aktuali paslaugų plėtra. Plėtros įgyvendinimą palengvina dalyvavimas Europos Sąjungos projektuose. Lombriser R., Abplanalp P. A. (2005) savo straipsnyje pataria, kaip įstaigoms, organizacijoms reikia pasinaudoti strateginiais planais, kaip juos valdyti, kaip kurti įstaigos vizijas, įgyvendinti tikslus.

Šiame skyriuje bus aptarta socialinių globos paslaugų formavimo samprata, funkcijos, reikšmė, koncepcija, teikimo principai, supažindinama su globos paslaugų proceso dalyviais. Išsamiai pateikta organizavimo specifika, dokumentų teisinė analizė, pristatyta užsienio šalių globos paslaugų sistema.

1.1.Socialinės politikos formavimas ir įgyvendinimas socialinių paslaugų plėtros aspektu

R. Kovaliov, Ž. Simanavičienės, O. Palekienės (2011) nuomone, siekiant priskirti Lietuvos socialinės politikos modelį kuriam nors gerovės modelių tipų, išnagrinėti Lietuvos ir kitų ES šalių pagrindiniai socialiniai rodikliai (nedarbo, skurdo, pajamų nelygybės), atspindintys socialinės politikos veiksmingumą bei jos pagrindinius bruožus, ir palyginti su kitų ES šalių, priskirtų

⁵ Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2013–2015 metų strateginis veiklos planas <http://www.socmin.lt/index.php?-1616500121>

atitinkamiems socialinės politikos modeliams, rodikliais. Remiantis šia analize, nustatyta Lietuvos socialinės politikos modelio teigiama arba neigiama įtaka ĮSA (įmonių socialinė atsakomybė) plėtrai. ES išskiriami šie gerovės valstybių modelių tipai:

- **Šiaurės modelis (Danija, Suomija, Švedija ir Nyderlandai).** Šiose šalyse valstybės išlaidos socialinėms reikmėms yra didžiausios o kartu garantuojama universali gerovė kiekvienam piliečiui. Darbo rinka yra palyginus mažai reguliuojama, tačiau egzistuoja aktyvios darbo rinkos politikos ir stiprios profsąjungos užtikrina atlyginimų lygio atitikimą atliktam darbui.
- **Anglo–saksų modelis (Airija, JK)** užtikrina gan dosnią socialinę pagalbą perskirstant pajamas, kurių didžioji dalis skiriama darbingo amžiaus bedarbiams paremti. Profsąjungos yra silpnos, o darbo rinka yra palyginus mažai reguliuojama.
- **Reino žemių modelis (Austrija, Belgija, Prancūzija, Vokietija, Liuksemburgas)** paremtas socialine parama daugiausia bedarbiams bei pensijų užtikrinimui. Darbo rinka reguliuojama daugiau nei Šiaurės šalyse, o profsąjungos yra stiprios.
- **Viduržemio modelis (Graikija, Italija, Portugalija, Ispanija)** paremtas valstybės išlaidų didele dalimi skirta pensininkams ir mažomis pašalpomis bedarbiams. Darbo rinka stipriai reguliuojama, siekiant užtikrinti mažą nedarbo lygį, o dosni parama ankstyvam išėjimui į pensiją siekia sumažinti darbo ieškančių žmonių skaičių.

Autoriai teigia, kad apžvelgus analizuojamus rodiklius galima teigti, kad Lietuvos socialinė politika krypsta prie „Anglo–saksų“ modelio, nors atsižvelgus į Lietuvos socialinės politikos veiksmingumą ir Lietuvoje sukurto gerovės modelio įtaką ĮSA plėtrai, galima teigti, kad Lietuva dar nėra sukūrusi gerovės modelio, atitinkančio ES modelius. 2014 metais buvo išleista knyga vokiečių kalba, kurioje galima susipažinti su įvairių šalių socialine politika. Apie Lietuvos socialinę politiką straipsnyje supažindino J. Matuizienė (2014).

J. Paužuolienė (2010) teigia, kad ĮSA klausimas yra nagrinėjamas kaip strateginės reikšmės klausimas ir svarstoma, kaip aplinkosauginius ir socialinius aspektus integruoti į įmonės strategiją bei kasdieninę praktiką. Įmonių socialinė atsakomybė yra galimybė praktiškai pritaikyti darnų vystymąsi veikloje. Taigi, socialinė atsakomybė turi įtakos darniai verslo plėtrai, žvelgiant į tai, kad ĮSA principų įgyvendinimui yra svarbūs verslo ir ekonominiai, socialiniai ir aplinkosauginiai veiksniai.

R. Vilkė (2013) analizuodama ĮSA efektyvumą ir kokybę, teigia, kad įmonės, teikiančios paslaugas ir turinčios įdiegtus ĮSA standartus, padeda įmonės viduje susitvarkyti vidinius procesus,

užtikrina kokybės valdymą įmonėje, padidina procesų našumą ir skaidrumą, sistemų saugumą ir panašiai. Socialinės atsakomybės sertifikatai atveria galimybes bendrovėms dirbti su socialinę atsakomybę vertinančiomis šalimis ir investuotojais. ĮSA praktikuojančios įmonės ne tik sustiprina savo įvaizdį visuomenėje, bet ir turi didelės įtakos darbuotojų lojalumui bei motyvacijai. Tai lemia aukštesnę darbo kokybę, pozityvius pokyčius organizacijose ir efektyvesnę valdymą. Taigi, manau, kad socialines paslaugas teikiančios įstaigos privalėtų teikiamas paslaugas organizuoti remiantis ĮSA standartais.

Lietuvos Respublikos socialinė politika vykdoma dviem kryptimis: socialinės apsaugos ir darbo politikos formavimas ir įgyvendinimas. Socialinių globos paslaugų plėtra yra socialinės regionų plėtros dalis ir veikia sąveikaudama su gamtinėmis ir ekonominėmis regiono sąlygomis. Tai reiškia, kad globos paslaugų plėtra negali būti atskirta nuo kitų šalies rodiklių, ir turi būti vykdoma atsižvelgiant į geografinę padėtį, ekonomines galimybes.

Ne visi Lietuvos regionai yra vienodi. Didieji Lietuvos miestai, pasižymintys įvairių išteklių gausa, turi geresnes galimybes pritraukti investicijas bei pertvarkyti sutrikusią ūkio subjektų veiklą. Tuo tarpu nuo didmiesčių atitolę, buvę specializuoti regionai, ypač kaimiškieji yra pasmerkti merdėti. Kiekvienos teritorijos patrauklumas investicijų požiūriu yra vienas iš svarbiausių rodiklių, formuojant teritorijų ir regionų plėtros planus. Kiekvienas Lietuvos rajonas savo strateginiame savivaldybės plane turi plėtros programą, skirtą socialinėms paslaugoms gerinti.

Lietuvoje gyventojų socialine globa bei plėtros politika rūpinasi bei formuoja Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. Socialines globos paslaugas teikiančios įstaigos, vykdydamos Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2013–2015 metų strateginį veiklos planą, stengiasi padėti individams, šeimoms ir bendruomenėms pasiekti ir išlaikyti optimalią gyvenimo kokybę.

Savivaldybės yra pagrindiniai socialinių paslaugų teikimo organizatoriai, nes jos atsako už savo teritorijų gyventojams teikiamas socialines paslaugas, organizuoja bei planuoja socialines paslaugas, kontroliuoja teikiamų paslaugų bei jų priežiūros kokybę. Taip pat vertina ir analizuoja gyventojų socialinių paslaugų poreikius, pagal tai prognozuoja ir nustato paslaugų teikimo mastą, plėtrą, nustato paslaugų finansavimo poreikį. Savivaldybė kiekvienais metais sudaro ir taryboje tvirtina socialinių paslaugų planą, patvirtintą Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. lapkričio 15 d. nutarimu Nr. 1132 pagal socialinių paslaugų planavimo metodiką.

Socialinės globos paslaugos teikiamos stacionariose socialinėse įstaigose ir dienos centruose. Stacionariose įstaigose globos paslaugos teikiamos įvairaus amžiaus, negalios ar kitų skirtingų socialinių grupių asmenims (pvz.: seniems žmonėms, mirštantiems, sergantiems

sunkiomis ligomis, neįgaliesiems ir kt.), tai yra tiems, kuriems reikalinga nuolatinė priežiūra. Tokio tipo stacionari globos įstaiga ilgesnį ar trumpesnį laiką tampa kliento gyvenamoji vieta. V. Alubeckienė remdamasi I. Leliūgiene (2002) teigia, kad atsiradus naujiems reikalavimams socialinių paslaugų srityse, vykstant sveikatos ir socialinės apsaugos sistemų reformai, atsiranda būtinybė kurti naujas, medicininio socialinio darbo kaip socialinių paslaugų komplekso formas bei metodus. Tokio tipo stacionariose globos ir slaugos įstaigose socialinis darbuotojas turi teikti, organizuoti, planuoti kokybiškas socialines paslaugas, padedančias klientams įveikti sunkumus.

Lietuvoje globos ir priežiūros paslaugos bei plėtra vis aktualėja, nes daugėja senyvo amžiaus žmonių. Socialinės apsaugos ministerijos pranešime teigiama, kad 2012 m. pagausėjo socialinės globos įstaigų, kurių savininko teises ir pareigas įgyvendina Socialinės apsaugos ir darbo ministerija (toliau – valstybės globos namai). Šiuo metu iš viso Lietuvoje yra 40 valstybės globos namų: 6 vaikų globos namai, 1 vaiko ir motinos globos namai, 3 socialinės globos namai vaikams ir jaunimui sunegalia, 3 socialinės globos namai senyvo amžiaus asmenims ir 27 socialinės globos namai suaugusiems asmenims su negalia (daugiausia – turintiems proto ar psichikos negalią).

2007 m. sausio 31 d. Vyriausybės nutarimu Nr. 112 (Žin., 2007, Nr. 15-555) patvirtintas savivaldybių sąrašas, kurių gyventojai susiduria su didžiausiomis socialinėmis problemomis, kuriose yra santykinai aukštas nedarbo lygis ir didelė socialinių pašalpų gavėjų dalis. Tokios savivaldybės priskirtos probleminėms teritorijoms, kurioms skiriamas ypatingas dėmesys mažinant socialinius ir ekonominius skirtumus tarp regionų ir jų viduje⁶. Viena iš jų yra Mažeikių savivaldybė.

Siekiant užtikrinti geresnes gyvenimo sąlygas socialinės globos gavėjams, planinis valstybės globos namų vietų skaičius po truputį mažinamas: 2013 m. planinis vaikų globos namų vietų skaičius, lyginant su 2012 m., sumažintas 6,6 proc., vaikų ir jaunimo su negalia socialinės globos namų – 4,6 proc., senyvo amžiaus, suaugusių asmenų su negalia socialinės globos namų – beveik 2 procentais.⁷

Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2013 m. pradžioje Lietuvoje augo 543,7 tūkstančiai vaikų. Apie 2 procentai iš jų yra likę be tėvų globos. Nepaisant stiprėjančio darbo su socialinės rizikos šeimomis ir teikiamos pagalbos šiose šeimose augantiems vaikams, vis dar nemažai vaikų kasmet atskiriami nuo tėvų. Tokiems vaikams turi būti užtikrinama alternatyvi globa.

⁶ Šiaulių Regiono 2007–2013 metų plėtros planas (2010)

⁷ Socialinis pranešimas 2012–2013 PINIGINĖ SOCIALINĖ PARAMA, SOCIALINĖ APRĖPTIS <http://www.socmin.lt/index.php?590329723>

Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija įtvirtina, kad geriausiai vaiko interesus atitinka jo globa (rūpyba) šeimos aplinkoje. Dažnai galimybės įkurdinti vaiką globėjų šeimoje yra ribotos. Valstybės tikslas – kad kuo mažiau vaikų, netekusių tėvų globos, būtų apgyvendinti vaikų globos institucijose. Lietuvoje yra įtvirtinta 3 globos formos: šeimoje, šeimynoje ir institucijoje.⁸

Igyvendinant Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos, Jungtinių Tautų neįgalųjų teisių konvencijos, Jungtinių Tautų alternatyvios globos vaikams gairių nuostatas bei vykdant Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012–2016 m. programos įgyvendinimo prioritetinių priemonių skyriaus „Igyvendinant Lietuvos Respublikos Vyriausybės programą, rengiami ar įgyvendinami planavimo dokumentai“ skilties „Socialinės apsaugos ir darbo ministerija“ 1 punktą, socialinės apsaugos ir darbo ministro 2014 m. vasario 14 d. įsakymu Nr. A1-83 patvirtintas Perėjimo nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų neįgaliesiems ir likusiems be tėvų globos vaikams 2014–2020 metų veiksmų planas.⁹ Vienas iš pagrindinių Veiksmų plano tikslų – siekti užtikrinti darnią aplinką ir sąlygas kiekvienam vaikui (ir neįgaliam vaikui) augti savo šeimoje, o likusiems be tėvų globos vaikams augti globėjų, tėvių šeimoje ar šeimynoje ir gauti pagalbą bendruomenėje. Šiam tikslui pasiekti bus stiprinama kompleksiskai teikiama pagalba vaikams ir šeimoms. Ypač didelis dėmesys Veiksmų plane yra skiriamas stiprinti vaiko globą šeimoje, tuo tikslu planuojama įdiegti profesionalių globėjų sistemą. Bus sukurtas profesionalių globėjų veiklos modelis, kuris apims profesionalių globėjų paiešką, jų atranką, mokymą ir vertinimą, finansavimo mechanizmą bei pagalbos sistemą, taip pat numatoma teikti „atokvėpio“ paslaugas šeimai, auginančiai ar globojančiai neįgalų vaiką.¹⁰

Straipsnyje „Globos namų auklėtinių profesinių ketinimų ir jų realizavimo ypatumai“ teigiama, jog globos namų auklėtiniai suvokia, kad neigiamą įtaką gali padaryti netinkami draugai, jie taip pat paminėjo dar vieną būdą kliūtims ir baimėms įveikti – profesijos keitimą. Tenka konstatuoti, kad pilnose šeimose gyvenančių mokinių pateikti kliūčių ir baimių įveikimo būdai yra įvairesni ir apima platesnes gyvenimo sritis: asmenybės tobulėjimą, optimizmą, komunikacinius gebėjimus. Vadinasi, globos namų įstaigose būtini itin profesionalūs profesiniai konsultantai, gebantys išvelgti šių įstaigų ugdytinių potencines galias, o ne trūkumus, ir padėti plėtoti jų individualius gebėjimus, interesus bei polinkius.

⁸ 2013-2014 metų Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos socialinis pranešimas <http://www.socmin.lt/lt/socialinis-pranesimas.html>

⁹ Ten pat.

¹⁰ Ten pat.

Gumuliauskienė A., Butvilas T., Butvilienė J. (2008) teigia, kad vaikų patiriama tėvų emigracija šiandienos šalies socioekonominiame kontekste – tai pakankamai daugiamatis psichosocialinis fenomenas. Pirmiausia, tai vienaip ar kitaip šeimą (ypač vaikus) traumuojanti netektis, kai prarandami glaudūs emociniai ryšiai tarp vaiko ir tėvų; antra, emigracija gali būti identifikuojama kaip tam tikras marginalizacijos (socialinio stigmatizavimo) veiksnys, socioekonominio statuso šeimoje praradimas, o tai neretai neigiama edukacine prasme veikia vaikų santykius su bendraamžiais tiek mokykloje, tiek ir už jos ribų, ryškiai prastėja tokių vaikų mokslumas, mokymosi motyvacija, socializacija. Todėl socialinės globos reikia ir emigravusių tėvų vaikams. Globos paslaugų vieta socialinės politikos modelyje užima tam tikrą vietą. Tai pavaizduota 1 lentelėje.

1 lentelė

Socialinės politikos modelis Lietuvoje

Socialinė Lietuvos politika				
Socialinė apsauga				Socialinės darbo politikos formavimas ir įgyvendinimas
Socialinis draudimas	Socialinė parama			
Pensijų draudimas,	Piniginė parama	Nepiniginė parama	Socialinės paslaugos	→ Teikiamos paslaugos
Ligos ir motinystės draudimas,	Šalpos pensija		Socialinės globos įstaigos	Informavimas, konsultavimas
Sveikatos draudimas,	Šeimos pašalpos		Senelių, invalidų, našlaičių globos namai	Maitinimo organizavimas, aprūpinimas būtiniaisiais reikmenimis
Nedarbo draudimas,	Laidojimo pašalpa		Dienos centrai	Sociokultūrinės paslaugos, socialinių įgūdžių ugdymas ir palaikymas

Draudimas nuo nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų	socialinė pašalpa šildymo išlaidų kompensacijos ir kt.		Nakvynės namai	Laikinas apnakvindinimas
			Pagalba namuose	Dienos socialinė globa
			Slauga namuose	Dienos socialinė globa

Sudaryta autorės remiantis straipsniu Dėl Lietuvos socialinės politikos modelio, Arvydas Guogis, 2002, prieiga per internetą; žiūrėta 2013-10-14

Kaip matome socialinės politikos priemonės yra socialinis draudimas, pinigine ir nepigine parama, socialinės paslaugos. Globos paslaugas vykdo licencijas turinčios tam tikros įstaigos. Socialinių įstaigų prioritetai yra:

Skatinti dalyvavimą darbo rinkoje

Kokybiškų paslaugų prieinamumo gerinimas

Panaikinti vaikų skurdą ir didinti paramą šeimoms

Švietimo ir mokslo trūkumų mažinimas.¹¹

Socialines paslaugas reglamentuoja teisės aktai, išvardinti 1 priede. Remiantis Socialinių paslaugų įstatymu (Žin., 2006, Nr. 17-589), socialinės globos įstaiga - šio įstatymo nustatyta tvarka, turinti teisę teikti socialinę globą įmonė (akcinė bendrovė, uždaroji akcinė bendrovė, individuali įmonė, mažoji bendrija), įstaiga (viešoji įstaiga, biudžetinė įstaiga), šeimyna.

Šiame įstatyme taip pat nurodoma globos norma, kam galima skirti socialinės globos paslaugas. Tai likusiems be tėvų globos vaikams, vaikams su negalia, socialinės rizikos vaikams, suaugusiems asmenims su negalia, senyvo amžiaus asmenims.

Globos paslaugas gauti Lietuvoje turi teisę Lietuvos piliečiai bei užsieniečiai, turintys leidimą nuolat ar laikinai gyventi Lietuvos Respublikoje, kiti asmenys LR tarptautinėse sutartyse numatytais atvejais. Socialinė globa – visuma paslaugų, kuriomis asmeniui teikiama kompleksinė pagalba, kuriai reikia nuolatinės specialistų priežiūros. Pagal trukmę globa skirstoma į dienos, trumpalaikę ir ilgalaikę (Socialinių paslaugų įstatymas (Žin., 2006, Nr. 17-589)).

¹¹ Nacionalinis pranešimas apie Lietuvos socialinės apsaugos ir socialinės aprėpties strategijas 2008 – 2010 m.(NP–SASAS), 4 priedas. 2006 m.

Socialinių paslaugų valdymas

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	Teikia siūlymus; Rengia teisės aktų projektus; Analizuoja ir vertina socialinių paslaugų būklę; Analizuoja socialinių darbuotojų poreikius kelti profesinę kvalifikaciją; Rengia ir įgyvendina valstybės socialinių paslaugų programas ir projektus; Steigia, reorganizuoja ar likviduoja socialinės globos įstaigas.
Savivaldybės	Atsako už socialinių paslaugų teikimo savo teritorijos gyventojams užtikrinimą planuodama ir organizuodama socialines paslaugas, kontroliuodama bendrųjų socialinių paslaugų ir socialinės priežiūros kokybę. Planuoja socialines paslaugas Sudaro ir tvirtina socialinių paslaugų planą Organizuoja socialines paslaugas asmenims (šeimoms); jeigu reikia, teisės aktų, reglamentuojančių valstybės ir savivaldybių turto valdymą, naudojimą ir disponavimą, nustatyta tvarka perduoda savivaldybei priklausančias patalpas socialinių paslaugų įstaigoms panaudoti pagrindais laikinai neatlygintina valdyti ir naudoti; Steigia, reorganizuoja ir likviduoja socialinių paslaugų įstaigas bei užtikrina jų funkcionavimą; Parenka vaikus galinčius gлотoti šeimas ir jas prižiūri; Rengia ir įgyvendina savivaldybės socialinių paslaugų programas ir projektus; Kontroliuoja jos teritorijoje teikiamų bendrųjų socialinių paslaugų ir socialinės priežiūros kokybę. informuoja Socialinės apsaugos ir darbo ministeriją ir gyventojus apie jos teritorijoje teikiamas socialines paslaugas; Kiekvienos savivaldybės administracijoje turi veikti padalinys, planuojantis socialines paslaugas, administruojantis socialinių paslaugų organizavimą ir bendrųjų socialinių paslaugų bei socialinės priežiūros kokybės kontrolę.
Socialinių paslaugų priežiūros departamentas	vertina, prižiūri ir kontroliuoja socialinių paslaugų kokybę: 1) teikia metodinę pagalbą dėl socialinės globos normų taikymo; 2) teikia metodinę pagalbą dėl bendrųjų socialinių paslaugų ir socialinės priežiūros kokybės kontrolės; 3) formuoja bendrą socialinės globos normų ir bendrosioms socialinėms paslaugoms bei socialinei priežiūrai keliamų reikalavimų taikymo praktiką; 4) vadovaudamasis socialinės globos normomis, vertina socialinės globos kokybę; 5) išduoda licencijas teikti socialinę globą, sustabdo ir naikina jų galiojimą; 6) prižiūri ir kontroliuoja, kaip laikomasi licencijuojamos veiklos sąlygų; 7) kontroliuoja asmens (šeimoms) socialinių paslaugų poreikio nustatymą, jų skyrimą, teikimą bei asmens (šeimoms) finansinių galimybių mokėti už šias paslaugas vertinimą; 8) atlieka įstatymų ir kitų teisės aktų nustatytas funkcijas.

Sudaryta autorės, remiantis Socialinių paslaugų įstatymu (Žin., 2006, Nr. 17-589)

Nustatant asmens socialinės globos poreikį, įvertinamas asmens nesavarankiškumo lygis. Asmens nesavarankiškumas gali būti dviejų lygių: dalinis arba visiškas. Nustatant asmens (šeimos) poreikius socialinėms paslaugoms gauti, sveikatos priežiūros, švietimo ir ugdymo įstaigų, policijos ir kitų įtaigų darbuotojai privalo teikti išvadas socialiniam darbuotojui. Asmens (šeimos) socialinių paslaugų poreikio nustatymą, socialinių paslaugų skyrimą, sustabdymą ir nutraukimą reglamentuoja Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos patvirtinti: asmens (šeimos) socialinių paslaugų poreikio nustatymo ir skyrimo tvarkos aprašas bei socialinės globos poreikio likusiam be tėvų globos vaikui, vaikui su negalia, socialinės rizikos vaikui, suaugusiam asmeniui su negalia, senyvo amžiaus asmeniui, socialinės rizikos suaugusiam asmeniui nustatymo metodikos (Socialinių paslaugų įstatymas).

Socialinę globą teikia tos socialinės globos įstaigos, kurių veiklos sritis yra socialinių paslaugų teikimas, o jų teikiama socialinė globa atitinka socialinės globos normas, jos turi licenciją teikti socialinę globą.

Socialinės globos įstaigos vadovas privalo turėti aukštąjį išsilavinimą. Socialinės globos įstaigos vadovo tinkamumas eiti pareigas yra periodiškai vertinamas vadovaujantis Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos patvirtintu Socialinės globos įstaigų vadovo atestacijos tvarkos aprašu. Europos Sąjungos valstybėse išduoti leidimai, licencijos, kvalifikacijos reikalavimus patvirtinantys dokumentai teisės aktų nustatyta tvarka pripažįstami tinkamais verstis socialinėmis paslaugomis Lietuvos Respublikoje.

Socialinės globos paslaugos finansuojamos Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos. Apibendrinant galima teigti, kad socialinių paslaugų politika vykdoma tokiomis pagrindinėmis kryptimis:

Didinti teikiamų nestacionarių socialinių paslaugų apimtį, nes nestacionarios socialinės paslaugos paslaugų gavėjams yra tinkamesnės, o valstybei pigesnės nei paslaugos, teikiamos stacionariose globos įstaigose;

Diegti socialinių paslaugų modernizavimą, taikant pažangius šiuolaikinius darbo metodus;

Įgyvendinti integruotų socialinių paslaugų ir sveikatos priežiūros paslaugų teikimo modelį, kuris ypatingai svarbus teikiant pagalbą namuose seniems žmonėms ir neįgaliesiems;

Didinti socialinių paslaugų veiksmingumą ir kokybę, taikant kokybės vertinimo normas bei paslaugų kokybės standartus;

Skatinti aktyvų kliento įtraukimą į paslaugų organizavimo procesą;

Stiprinti valstybinių įstaigų (savivaldybių) ir neformalios globos teikėjų bendradarbiavimą, Socialinių paslaugų teikimo praktikoje diegti principą „kuo ilgiau savo namuose“ ir sudaryti galimybės žmonėms namuose gauti įvairių rūšių socialines paslaugas;

Pertvarkant dideles stacionarias globos įstaigas, šį procesą vykdyti laipsniškai ir planingai. Teikiant socialinę pagalbą derinti privačius, šeimos ir darbo išsipareigojimus (Lietuvos ir Norvegijos savivaldybių socialinės srities specialistų bendradarbiavimo strategija, 2010).

Guogis A. (2004) teigia, jog globalizacija neigiamai įtakoja socialinę apsaugą ir didina socialinę atskirtį: tokiomis sąlygomis socialinė atskirtis atsiranda dėl padidėjusios socialinės rizikos. Socialinė atskirtis atsiranda dėl padidėjusios socialinės rizikos – sisteminės pačios visuomenės veiklos, kurioje tykoja grėsmės ir pavojai, nulemti industrinių ir gamybinių modernizacijos procesų.

Derinant Europos Sąjungos socialinę politiką teigiamos įtakos visose Europos Sąjungos šalyse tikimasi iš „atviro koordinavimo metodo“, kurio tikslas yra socialinės politikos derinimas pritaikant geriausią praktiką („benchmarking“). Atviro koordinavimo metodas numato „vietinių mokymąsi“, „mokymąsi iš kitų“, „mokymąsi su kitais“ ir „mokymąsi užbėgant nesėkmėms už akių“.

Ekonomiškai silpni regionai dėl savo nepatrauklumo susiduria su aukštu nedarbo lygiu, mažomis gyventojų pajamomis ir silpna perkamąja galia ir tampa verslui dar labiau nepatrauklūs. Tai užkerta kelią reikalingų prielaidų situacijai regione pakeisti ir skatina gyventojus emigruoti iš jo. To pasekoje dar labiau didėja tiek ekonominiai, tiek ir socialiniai ir aplinkos būklės skirtumai tarp tos pačios šalies regionų (Bruneckienė, Krušinskas (2011)).

Socialinis regionų plėtros aspektas yra labai svarbus ta prasme, kad jis tiesiogiai siejasi su gyventojų gyvenimo lygiu ir kokybe – socialine orientacija – esminiu regionų plėtros principu. O žmogiškųjų išteklių plėtra yra esminis veiksnys, lemiantis regiono plėtros spartą ir efektyvumą (Juknevičienė, 2006). Lietuvos ekonomika nėra socialiai orientuota, o Europos Sąjungoje prioritetas teikiamas socialinei politikai, darbui ir užimtumui, žmogiškųjų išteklių plėtrai. Lietuvoje klaidingai manoma, kad iš pradžių reikia pasiekti spartų ekonomikos augimą, stabilumą ir tik paskui rūpintis gyvenimo gerove, spręsti socialinės politikos problemas. Iš tikrųjų socialiniai procesai neatskiriami nuo ekonominių pokyčių, jie veikia vienas kitą.

Lietuvai glaudžiai bendradarbiaujant su Europos Sąjunga, tikimasi, kad Europos Sąjungos fondo investicijos padės asmenims, nutolusiems nuo darbo rinkos; sukurs ir įdiegs efektyvius asmens ir visuomenės sveikatos priežiūros paslaugų teikimo modelius ir sprendimus; bus teikiama parama nestacionarių ir bendruomeninių paslaugų kūrimui ir teikimui, siekiant, kad Lietuvoje būtų

teikiamos alternatyvios stacionariai globai paslaugos ir šeimose prižiūrimiems asmenims paslaugos, siekiant, kad juos prižiūrintiems asmenims būtų sudarytos geresnės sąlygos įgyti, patobulinti profesinę kvalifikaciją ir/arba dalyvauti darbo rinkoje. Bus plėtojamos paslaugos šeimoms ir jų vaikams ir kitos reikalingos paslaugos vaikams, gyvenantiems rizikos ar pažeidžiamose šeimose, taip pat vaikams turintiems elgesio, emocijų, psichikos sutrikimų. Bus stiprinama socialinių paslaugų sistema, investuojant į paslaugų kokybės, pasiūlos ir paklausos stebėseną, planavimą ir prognozavimą; socialines paslaugas organizuojančių ir teikiančių biudžetinių įstaigų ir NVO bendradarbiavimo skatinimą; socialines paslaugas administruojančių ir teikiančių darbuotojų, dirbančių tiek biudžetinėse įstaigose, tiek NVO kompetencijos tobulinimą ir panašiai.

ERPF (Europos regioninės plėtros fondas) investicijomis tikimasi pasiekti šių rezultatų: Bus toliau modernizuojama sveikatos, socialinė ir prie švietimo įstaigų esanti infrastruktūra. Svarbus sisteminis pokytis, kuriuo siekiama – socialinių paslaugų neįgaliesiems asmenims, gyvenantiems stacionariose globos įstaigose, ir globojamiems (rūpinamiems) vaikams institucijose, deinstitutionalizacija, plečiant šioms grupėms skirtų bendruomeninių ir/arba nestacionarių paslaugų tinklą. Deinstitutionalizacija bus įgyvendinama vadovaujantis Perėjimo nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų neįgaliesiems, likusiems be tėvų globos vaikams 2014–2020 metų veiksmų planu ir atsižvelgiant į „Bendrasias europines gaires dėl perėjimo nuo institucinės prie bendruomeninės globos“. Bus investuojama į tą infrastruktūrą, kuri užtikrina savarankišką gyvenimą, išitraukimą į bendruomenę ir aukštos kokybės paslaugas. Išskirtiniais atvejais, kai negalima naudoti bendruomenės paslaugų teikimo modelio, planuojama vystyti įstaigų, kurios teiktų specializuotas stacionarias slaugos ir globos paslaugas asmenims, kurie negali pasirūpinti savimi ir sugrįžti į šeimą/bendruomenę, infrastruktūrą ir gerinti jų kokybę.

Dalis investicijų bus skiriama socialinio būsto prieinamumo didinimui, socialinės globos įstaigų senyvo amžiaus asmenims infrastruktūros modernizavimui ir plėtrai bendruomenėje, savivaldybių vaiko teisių apsaugos institucijų bei savivaldybių darbuotojų, dirbančių su šeimomis, patiriančiomis socialinę riziką, tarnybų paslaugų teikimo sąlygų gerinimui bei nestacionarių, bendruomeninių paslaugų pažeidžiamoms grupėms, benamiams ir šeimoms, kurių neapima deinstitutionalizacijos procesas, infrastruktūros plėtrai (Lietuva 2030, 2010).

Smalskys V. (2010) teigia, kad pasaulinės ekonominės krizės sąlygomis, siekiant užtikrinti viešojo sektoriaus organizacijų veiklos efektyvumą, bus bandoma pasiremti tradiciniais ir inovaciniais valdymo metodais. Tačiau prisidengiant ekonomine krize, Vakarų ir kitose demokratinėse šalyse gali būti bandymų apriboti individų ir piliečių grupių įtaką politinės ir

viešosios valdžios sprendimams. Socialinė politika kiekvienos šalies valdymo struktūroje užima svarbią vietą, nes padeda teisiškai reguliuoti visuomenės poreikius, kylančias problemas. Socialinę politiką sudaro valdančių partijų programos, kurias stengiamasi įgyvendinti. Pasak Guogio A., Lietuvos socialinės politikos modelis bendriausia prasme atitinka Rytų Europos modelį. Šis modelis bendrais bruožais apibūdinamas taip: dažniausiai atskiro nuo valstybės biudžeto privalomųjų socialinio draudimo fondų, veikiančių surenkamų įmokų ir iškart išmokamų išmokų būdu, funkcionavimas, mažiausios išmokos, dažnai nepatenkinančios net minimalių egzistencinių poreikių, neteikiama parama „neužsitarnavusiems vargšams“, didinama privati ir bažnytinė labdara, lėtai stiprėja nevyriausybinės organizacijos ir hierarchiškai veikia korporatyvinės gerovės institucijos (Guogis A., 2002). Socialinė politika yra bendras ūkio plėtros rezultatas, tačiau ir ji pati skatina ekonomikos augimą. Socialinė politika, orientuota į užimtumo didinimą ir nedarbo mažinimą, darbo užmokesčio ir gyventojų pajamų augimą, yra vienas iš svarbiausių investicijas ir ekonomikos augimą lemiančių veiksnių (Lazutka, 2007).

Taigi Lietuvos socialinių globos paslaugų gerovė, kokybė, organizavimas ir plėtra priklauso nuo Lietuvos socialinės politikos, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos vykdomų planų, Europos Sąjungos projektų. Tačiau palaipsniui turi būti gerinamas ir plečiamas paslaugų teikimas namuose, vartotojui suteikiant didesnę patogumą.

1.2. Socialinių globos paslaugų samprata, tikslas, funkcijos ir reikšmė

Skirtingose šalyse vartojami skirtingi socialinių paslaugų terminai, kurie turi skirtingą prasmę, išreiškia skirtingas socialinės apsaugos sistemas. Todėl kalbant apie socialinių paslaugų teikimą užsienio šalyse, svarbu suprasti kad *socialinės paslaugos* terminas vartojamas kaip šiuolaikinės valstybės pagalba žmogui, kaip valstybės teikiamos socialinės garantijos. Įstatymai ir įvairūs autoriai užsienio šalyse šio termino sampratą apibrėžia skirtingai, todėl nėra nusistovėjusio vieno socialinių paslaugų termino: *social services*, *social care services*, *social work services*, *social welfare services*, Didžiojoje Britanijoje – *personal social service*, Vokietijoje – *personliche hilfe*, JAV – *human social service* (Vietos savivalda ir socialinis darbas, 2006).

Socialinių paslaugų **samprata** Lietuvoje gana plati, apima skirtingas žmonių grupes. Socialinių paslaugų sampratos leidžia jų autorius klasifikuoti į dvi grupes. Pirmajai kategorijai priklauso visi

socialinių paslaugų apibrėžimai ir tie veikėjai bei tyrėjai, kurie socialines paslaugas įvardija per bendrąją socialinių paslaugų prizmę, arba kitaip vadinamu plačiuoju aspektu (Kriauzaitė, 2007). Kai kurios šalys socialines paslaugas įvardija kaip visuomenines paslaugas, apimančias įvairias žmogaus gyvenimo sferas, kaip švietimas, kultūra, asmens ir turto apsauga, transportas ir ryšiai, informacinės technologijos, butis, bei kitos paslaugos (Anheier, 2000; Baecker, 2000; Karole Sutton, 1999; Pieters, 1998; Schulte 1998).

Lietuvoje už plačiuoju aspektu įvardijamą socialinių paslaugų sampratą pasisako kai kurie atstovai (Dovalienė, 1999; Kindurys, 1998; Žalimienė, 2001). Antrajai kategorijai priskiriami tie, kurie į socialines paslaugas žiūri siauresniu aspektu ir socialines paslaugas traktuoja kaip pagalbą silpniesiems visuomenės asmenims. Šių dviejų socialinių sampratų skirtumas toks, kad pirmuoju atveju socialinės paslaugos teikiamos visiems visuomenės atstovams, o antruoju, tik tam tikroms gyventojų grupėms. Dažniausia visuomenėje vyrauja toks socialinių paslaugų suvokimas, kokį formuoja vyriausybė ir jos skelbiama politika (Kriauzaitė, 2007).

Socialinės globos paslaugos yra viena socialinių paslaugų dalis. Šios paslaugos teikiamos ne tik Lietuvoje, bet ir visoje Europoje. R. Lazutka ir L. Žalimienė (2009) straipsnyje „Socialinės globos paslaugos Lietuvoje: nuo hierarchinio prie mišrios globos ekonomikos modelio“ teigia, kad šios paslaugos dar vadinamos socialiniu darbu arba socialinio darbo paslaugomis Anglijoje ir Vokietijoje socialinės globos paslaugoms įvardinti vartojamas terminas „asmeninės socialinės paslaugos“ (angl. personal social service, vok. Sozialeistungen), JAV – „žmogiškosios socialinės paslaugos“ (human socialservice) (Anheier 2000; Anheier, Kumar 2000, 2003) (2009, p.1). Dėl socialinės globos terminų kyla įvairių ginčų, tačiau šiame darbe ši sąvoka vartojama kaip bet kokio amžiaus nepakankamai savarankiškai žmogui teikiama pagalba. Anot L. Žalimienės (2003), pagrindinės **socialinių paslaugų funkcijos** yra šios:

prevencinė – padėti užkirsti kelią problemos atsiradimui;

globos, apimanti socialinį palaikymą, integraciją, asmens *status quo* išlaikymą;

kontrolės, kuria siekiama apsaugoti visuomenę nuo stresinių, sudėtingų situacijų (pvz., vaikų išnaudojimo).

Pastaruosius du dešimtmečius Europos šalių socialinės globos srityje vykstantys pokyčiai jau leidžia teigti, kad rinkos santykių dominavimu pagrįstas socialinės globos paslaugų organizavimo modelis įsigali daugelyje šalių (Dustin, 2007). Pagrindinis socialinių globos paslaugų **tikslas** – sudaryti sąlygas asmeniui (šeimai) ugdyti ar stiprinti gebėjimus ir galimybes spręsti savo socialines problemas, palaikyti socialinius ryšius su visuomene, taip pat padėti įveikti socialinę

atskirtį. Socialinės paslaugos teikiamos siekiant užkirsti kelią asmens, šeimos, bendruomenės socialinėms problemoms kilti, taip pat visuomenės saugumui užtikrinti.¹²

Lietuvoje Socialinių paslaugų įstatymas socialines paslaugas pateikia siauruoju aspektu. Socialinės paslaugos Lietuvoje – tai paslaugos, kurias teikia Lietuvos socialinės apsaugos sistema. O Lietuvos Respublikos įstatymuose socialinės paslaugos pateikiamos kaip pagalbos asmenims suteikimas įvairiomis nepiniginėmis formomis bei globos pinigais (LR socialinių paslaugų įstatymas, 1996). Šią sampratą reikėtų papildyti, kad pagalba teikiama silpniems visuomenės individams, siekiant užtikrinti minimalių poreikių patenkinimą, palengvinant jų buitį ir gyvenimo aplinką. Norint, kad socialinės įstaigos profesionaliai teiktų paslaugas, turi būti suderinti jų rodikliai, tai yra – misija, vizija, kritiniai sėkmės veiksniai, tikslai (Lagūnavičius, 2007).

Yra nemažai socialinių paslaugų rūšių. Jas galima klasifikuoti pagal atitinkamus požymius. Lietuvos Socialinių paslaugų kataloge pagal pobūdį jos yra skirstomos į bendrąsias ir specialiąsias. Klientų informavimas, konsultavimas socialinių paslaugų klausimais ir kitos paslaugos apima bendrąsias paslaugas. Specialiosios paslaugos skirstomos į socialinę priežiūrą ir socialinę globą.

Specialiosios socialinės paslaugos yra tos paslaugos, kurios asmens priežiūros ar globos tikslais teikiamos paslaugų gavėjų namuose arba stacionariose globos ir slaugos įstaigose, reabilitacijos, dienos globos, laikino gyvenimo įstaigose (Dėl socialinių paslaugų katalogo patvirtinimo, 2006).

3 lentelė

Socialinių paslaugų rūšys

Socialinių paslaugų rūšys		
Bendrosios	Specialiosios	
	Socialinė priežiūra	Socialinė globa
1. Informavimas	1. Pagalba į namus	1. Dienos socialinė globa
2. Konsultavimas	2. Socialinių įgūdžių ugdymas ir palaikymas	2. Trumpalaikė socialinė globa
3. Tarpininkavimas ir atstovavimas	3. Apgyvendinimas savarankiško gyvenimo namuose	3. Ilgalaikė socialinė globa
4. Maitinimo organizavimas	4. Laikinas apnakvindinimas	
5. Aprūpinimas būtiniaisiais drabužiais ir avalyne	5. Intenzyvi krizių įveikimo	

¹² Prieiga internetu: <http://www.socmin.lt/index.php?-1419884731>

	pagalba	
6. Transporto organizavimas		
7. Sociokultūrinės paslaugos		
8. Asmens higienos ir priežiūros paslaugų organizavimas		
9. Kitos bendrosios socialinės paslaugos		

Sudaryta autorės remiantis dokumentu Dėl socialinių paslaugų katalogo patvirtinimo, 2006

Bendrosios socialinės paslaugos. Šios socialinės paslaugos yra atskiros ir teikiamos be nuolatinės specialistų priežiūros. Bendrųjų socialinių paslaugų tikslas - ugdyti ar kompensuoti asmens (šeimos) gebėjimus savarankiškai rūpintis asmeniniu (šeimos) gyvenimu ir dalyvauti visuomenės gyvenime. Bendrosios socialinės paslaugos teikiamos socialinių paslaugų įstaigose ir asmens namuose. Paslaugų teikimo trukmė/dažnumas priklauso nuo asmens (šeimos) socialinių paslaugų poreikio (Dėl socialinių paslaugų katalogo patvirtinimo, 2006).

Socialinė priežiūra. Socialinė priežiūra yra visuma paslaugų, kuriomis asmeniui (šeimai) teikiama kompleksinė, bet nuolatinės specialistų priežiūros nereikalaujanti pagalba. Socialinė priežiūra teikiama socialinių paslaugų įstaigose ar asmens namuose. Paslaugų teikimo dažnumas priklauso nuo konkrečios paslaugos ir nuo individualaus asmens (šeimos) tos paslaugos poreikio (Dėl socialinių paslaugų katalogo patvirtinimo, 2006).

Socialinė globa. Socialinė globa yra visuma paslaugų, kuriomis asmeniui (šeimai) teikiama kompleksinė, nuolatinės specialistų priežiūros reikalaujanti pagalba. Socialinė globa teikiama institucijoje (socialinės globos įstaigoje) ar asmens namuose. Socialinės globos teikimo trukmė priklauso nuo asmenų, jų poreikio paslaugoms ir nuo įstaigos tipo (Dėl socialinių paslaugų katalogo patvirtinimo, 2006).

Socialinių paslaugų įstatyme teigiama, kad socialinės paslaugos yra klasifikuojamos pagal teikėją arba klientų grupę. Socialinės grupės, kurios klasifikuojamos pagal klientų grupes, išsiskiria tuo, kad klientų grupės atspindi pagrindines problemas, kurioms spręsti būtina socialinių įstaigų pagalba. Socialinių paslaugų įstatyme minimos tokios gavėjų grupės kaip našlaičiai, neįgalieji vaikai, vieniši ir seni asmenys, suaugę neįgalieji, rizikos asmenų grupės ir kiti. Socialinių paslaugų įstaigos dažniausiai teikia paslaugas kuriai nors vienai grupei asmenų pagal jos poreikius. Tai leidžia orientuotis į vienos grupės poreikius, siekiant maksimaliai juos patenkinti.

Pagal statusą ir teikėją socialinių paslaugų įstaigos gali būti valstybės, savivaldybių įstaigų, nevyriausybinių organizacijų, religinių bendruomenių, privačių įstaigų teikiamos paslaugos.

Lietuvoje dauguma socialinių paslaugų įstaigų turi biudžetinės įstaigos statusą ir jų steigėjas yra valstybė arba savivaldybė.

Socialinių paslaugų įvairovė atskleidžia tai, kad Lietuvoje socialinių paslaugų sistema anot L. Žalimienės (2007), yra orientuota į įvairias problemines situacijas ir organizuojama pagalba skirta įvairiems gyvenimo sunkumams įveikti. Kadangi Lietuvoje socialines globos paslaugas gali teikti tik tos įstaigos, kurios atitinka socialinės globos standartus (normas) ir tuo pagrindu gauna licenciją tokiai veiklai vykdyti, tai Lietuva pasirenka socialinių paslaugų kokybės reguliavimo modelį panaudojant standartų sistemą. Socialinės globos normų struktūra Lietuvoje apima tokius pagrindinius aspektus kaip paslaugų poreikio vertinimas, paslaugų planavimas, asmeninė globa, kasdienis gyvenimas, gyventojų teisių apsauga, aplinka, būstas, personalas, valdymas (Žalimienė, 2007).

Standartų terminas plačiąja prasme reiškia pripažintus, įtvirtintus nacionaliniu mastu reikalavimus socialinių paslaugų kokybei todėl negalime teigti, kad Lietuvoje neturime jokių standartų socialinėms paslaugoms. Standartų terminas nebuvo vartojamas, jeigu kalbėsime apie socialinių paslaugų reglamentavimą Lietuvoje, tačiau ši sritis daugiau ar mažiau buvo reglamentuota (Žalimienė, 2007). L. Žalimienės teigimu, peržiūrėję socialinių paslaugų įstatyminę bazę randame, kad dabar stacionarių paslaugų pagyvenusiems teikimą daugiau ar mažiau reglamentuoja keletas nacionalinių teisės aktų, tokių kaip: Socialinių paslaugų katalogas, Reikalavimai stacionarioms socialinės globos įstaigoms ir asmenų nukreipimo į stacionarias socialinės globos įstaigas tvarka ir kt. Tačiau peržiūrėjus jų turinį galima daryti išvadą, jog per daugelį teisės aktų išdėstyti stacionarioms paslaugoms taikomi reikalavimai nėra vieninga paslaugų kokybę reglamentuojanti sistema, greičiau – fragmentiškas atskirų paslaugų teikimo aspektų reglamentavimas. Be kita ko, reikalavimai išdėstyti daugelyje teisės aktų, o tai apsunkina tiek paslaugų vartotojų, tiek paslaugų teikėjų galimybes disponuoti pilna ir visapusiška informacija apie reikalavimus paslaugoms.

Peržiūrėjus minėtus teisės aktus galima išskirti tokius pagrindinius dabartinio šių paslaugų reglamentavimo trūkumus (Žalimienė, 2007):

- netolygus kai kurių paslaugų aspektų reglamentavimas;
- neabejotinai vyrauja techniniai standartai ir labai mažai gyvenimo kokybės standartų (pasirinkimo galimybių užtikrinimas, pagarbūs santykiai, teisių užtikrinimas ir t. t.);
- reikalavimai akcentuoja atskirus paslaugų teikimo aspektus, įstaigų veiklos aspektus, bet ne paties kliento (paslaugų vartotojo, gavėjo) poreikius;

- dabartinis reglamentavimas nepakankamą dėmesį skiria pagyvenusių žmonių pasirinkimo galimybių sudarymui, savipagalbos stiprinimui ir pan.

Tuo tarpu kitose šalyse standartų sistemos taikymas susistemina visus reikalavimus ir apima visus svarbius aspektus (tiek kiekybinius, tiek kokybinius), siekiant garantuoti gyventojui reikalingas, adekvačias jo poreikiams paslaugas (Žalimienė, 2007).

2005 m. Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos iniciatyva buvo parengtas socialinės globos paslaugų pagyvenusiems asmenims standartų projektas, kurio pagrindu 2007 m. patvirtintos *Ilgalaikės (trumpalaikės) socialinės globos senyvo amžiaus asmenims ir suaugusiems asmenims su negalia normos*. Šios normos kokybės reglamentuoja visą paslaugų teikimo procesą, pradedant paslaugos planavimu ir patekimu į socialinės globos įstaigą ir baigiant įstaigos administravimu ir valdymu. Formuluojuant standartus (normas) buvo remiamasi Jungtinių Tautų, kitų tarptautinių organizacijų nuostatomis bei dokumentais dėl pagyvenusių žmonių teisių ir garantijų užtikrinimo. Taigi stacionarios socialinės globos normų pagyvenusiems asmenims formulavimas, pasak L. Žalimienės (2007), remiasi tokiais pagrindiniais principais:

Orumo užtikrinimas. Visose situacijose klientas (gyventojas) sutinkamas su pagarba, supratimu, jautrumu.

Privatumas. Nėra nereikalingo pašalinio kišimosi, sudaroma galimybė pačiam tvarkytis pagal sugebėjimus, užtikrinama ir pripažįstama teisė turėti privačią erdvę.

Nepriklausomumas (autonomija). Pagalba siūloma pirmiausia savipagalbos vystymui, kad žmogus galėtų būti kuo labiau nepriklausomas bet kurioje gyvenimo srityje. Paslaugos neturi daryti žmogų vis labiau priklausomą nuo institucijos.

Dalyvavimas. Galimybė gyventojui išsakyti savo nuomonę individualiai ir per gyventojų tarybą, kuri atstovauja gyventojams sprendžiant visus susijusius klausimus.

Pasirinkimo laisvė. Pripažinimas teisės rinktis ir galimybių sudarymas nors minimaliai rinktis kalbant apie bet kurią gyvenimo ar veiklos sritį.

Teisių užtikrinimas. Turi tokias pat teises kaip visi piliečiai, negali būti apribojimų dėl to, kad gyvena stacionarios globos įstaigoje.

Saviraiška. Galimybių sudarymas užsiimti mėgstama veikla, siekti savo tikslų.

Saugumas. Fizinis, psichologinis saugumas, smurto nebuvimas, nebijojimas pasiskusti ir būti nubaustam. Jaustis saugiai visose situacijose, bet nebūti perdėtai globojamam.

Aprūpinimas. Fiziologinių poreikių tenkinimas, materialinis aprūpinimas pagal šalies pragyvenimo lygio standartus.

Parengtas standartų projektas apima dviejų tipų (rūšių) standartus: techninius standartus ir gyvenimo kokybės standartus. Techniniais standartais užtikrinama, kad klientai būtų pamaitinti ir aprenkti, kad patalpos būtų švarios, kad būtų laikomasi disciplinos ir tvarkos. Tuo tarpu gyvenimo kokybės standartai kalba apie įstaigos veiklos filosofiją, kultūrą, santykius ar personalo požiūrį. Gyvenimo kokybės standartai susiję pirmiausia su žmogaus veiksmu, žmogaus santykių kokybe. Nuo jų daug priklauso klientų teisių užtikrinimas, orumo išsaugojimas, pasirinkimo galimybių sudarymas. Siekiant sistemiškai apimti visus svarbius paslaugų teikimo aspektus buvo sukurta trijų lygių (pakopų) normų sistema, išskirtos šešios normų sritys:

Paslaugų įstaigos pa(si)rinkimas ir apgyvendinimas pasirinktoje įstaigoje;

Asmeninė globa ir slauga;

Kasdienis gyvenimas ir socialinė veikla;

Gyventojų teisių apsauga;

Aplinka ir būstas;

Personalas;

Valdymas ir administravimas,

Kiekvienoje srityje detalizuojamas normų turinys ir pateikiama normų charakteristika (Žalimienė, 2007).

Taigi, socialinių paslaugų samprata gana plati, priklauso nuo visuomenės, vykdomos socialinės politikos. Lietuvoje Socialinių paslaugų įstatymas socialines paslaugas pateikia siauruoju aspektu. Socialinės paslaugos Lietuvoje – tai paslaugos, kurias teikia Lietuvos socialinės apsaugos sistema. Specialiosios socialinės paslaugos, kaip teigiama Socialinių paslaugų kataloge (2006), yra tos paslaugos, kurios asmens priežiūros ar globos tikslais teikiamos paslaugų gavėjų namuose arba stacionariose globos ir slaugos įstaigose, rehabilitacijos, dienos globos, laikino gyvenimo įstaigose. Tačiau yra paslaugų, kurias teikia ir nevyriausybinės organizacijos. Pasak Gaižiūnaitės R. ir Adomavičienės G.(2006), teikiamos edukacinės ir socialinės paslaugos.

Lietuvos Respublikos įstatymuose socialinės paslaugos pateikiamos kaip pagalbos asmenims suteikimas įvairiomis nepiniginėmis formomis bei globos pinigais (LR socialinių paslaugų įstatymas, 1996). Šią sampratą reikėtų papildyti, kad pagalba teikiama silpniems visuomenės individams, siekiant užtikrinti minimalių poreikių patenkinimą, palengvinant jų buitį ir gyvenimo aplinką.

Pagrindinis socialinių globos paslaugų tikslas – sudaryti sąlygas vartotojams ugdyti ar stiprinti gebėjimus ir galimybes spręsti savo socialines problemas, palaikyti socialinius ryšius su

visuomene, taip pat padėti įveikti socialinę atskirtį. Anot L. Žalimienės (2003), pagrindinės socialinių paslaugų funkcijos yra šios: **prevencinė** – padėti užkirsti kelią problemos atsiradimui; **globos**, apimanti socialinį palaikymą, integraciją, asmens *status quo* išlaikymą; **kontrolės**, kuria siekiama apsaugoti visuomenę nuo stresinių, sudėtingų situacijų. Kiekvienas pilietis turi teisę kiekvienoje situacijoje išlikti orus, nepriklausomas. Niekas neturėtų kištis į asmeninę erdvę. Dalyvavimas, pasirinkimo laisvė, saviraiška, saugumas, aprūpinimas –pagrindiniai socialinių paslaugų teikimo principai.

1.3.Socialinių globos paslaugų teikimo koncepcija ir principai

Socialines paslaugas Lietuvoje organizuoja ir teikia įvairaus pavaldumo institucijos: valstybinės, savivaldybių bei nevyriausybinės organizacijos. Tačiau pagrindinė atsakomybė organizuojant socialines paslaugas tenka savivaldybėms. Nuo 2002 m. Lietuvoje pradėta vykdyti socialinių paslaugų teikimo reforma. Tuo tikslu Vyriausybės nutarimu 2002 m. vasario 6 d. buvo patvirtinta Socialinių paslaugų teikimo reformos koncepcija, kurioje nubrėžtos tolesnio socialinių paslaugų teikimo kryptys, atitinkančios šių dienų poreikius bei suteikiančios galimybių efektyviau plėtoti ir išlaikyti socialinių paslaugų sistemą mūsų šalyje, numatyta socialinių paslaugų finansavimo reforma ir pirkimo modelių įgyvendinimas bei socialinių paslaugų standartų sistemos, kokybės vertinimo ir kontrolės mechanizmo kūrimas.

D. Dobilaitė remdamasi D. W. Cowell (1984) teigia, kad paslaugų koncepcija nusako bendrąją naudą, kurią vartotojui siūlo paslaugų organizacija, ir susieja paslaugų pasiūlą, teikėjo ir vartotojo santykius, paslaugos teikimo sistemą ir procesą. Ch.Gronroos (1990) teigia, kad paslaugos koncepcija padeda išreikšti teikėjo sumanymą, atskleidžiantį, kokias ir kokiais būdais jis spręs vartotojų problemas.

Kitaip sakant koncepcija yra informaciją apie tai, ką organizacija įsipareigoja suteikti konkrečiam vartotojų segmentui, kaip tai bus atliekama ir su kokiais ištekliais. Galima teigti, kad paslaugos koncepcija suteikia galimybę pateikti geriausią kokybės ir kainos santykį. Pageidaujantys pasinaudoti paslauga vartotojai turi būti įsitikinę, kad jos bruožų (savybių) visuma, pavyzdžiui, kokybė, kaina, teikimo vieta, atlikimo terminai ir kita, yra geriausi iš tų, kurią galima rasti rinkoje (Bagdonienė, Hopertienė, 2004).

Remiantis James R. Dudley (1978), socialinių paslaugų teikimo koncepciją sudaro penki elementai: *vertybės; žinios; nauda; pripažinimas; metodai*.

Socialinių paslaugų teikimo reformos tikslas – pertvarkyti socialinių paslaugų sistemą taip, kad teikiamos paslaugos būtų veiksmingesnės ir tikslingesnės, skatinančios patį žmogų ieškoti savipagalbos būdų. Taigi, socialinių paslaugų plėtojimas mūsų šalyje vykdomas decentralizacijos kryptimi, kuriant bendruomeninį nestacionarių socialinių paslaugų tinklą savivaldybėse, kas leidžia priartinti paslaugas prie žmogaus gyvenamos vietos, įtakoja stacionarių globos vietų skaičiaus mažinimą bei garantuoja asmeniui ilgesnį gyvenimą savo namuose. Pagrindiniai nestacionarių socialinių paslaugų įstaigų tipai yra dienos centrai, darbinio užimtumo arba darbo terapijos centrai, vaikų dienos centrai, vaikų ugdymo centrai, grupės darželiuose ir mokyklose, profesinės reabilitacijos įstaigos, abilitaciniai centrai, mišrių socialinių paslaugų įstaigos. Nestacionarių socialinių paslaugų paskirtis yra:

- vykdyti prevenciją kovojant su socialinėmis problemomis tokiomis kaip skurdas, alkoholizmas, narkomanija, nusikalstamumas, socialinė atskirtis;
- skatinti bendruomenės aktyvumą, savarankiškumą bei sąmoningumą sprendžiant problemas;
- apsaugoti nuo neigiamos aplinkos poveikio, suteikti reikiamą pagalbą, kad žmogus turėtų galimybę išspręsti savo problemas ir nebegrižti vėl į neigiamą aplinką;
- sudaryti sąlygas kūrybingai ir turiningai praleisti laisvalaikį, bendrauti, tobulinti socialinius, kultūrinius įgūdžius, tobulėti kaip asmenybei;
- teikti informaciją, įvairių sričių specialistų konsultacijas ir t.t.;
- asmens higienos įgūdžių formavimas ir savivokos skatinimas;
- kiekvieną žmogų mokinti vertinti save ir jaustis vertingu saugiu mūsų visuomenėje (Išoraitė, 2007).

Minimalių socialinių paslaugų teikimo bendrų rodiklių, standartų, tarifų ir normatyvų nustatymas ten, kur ši vienovė yra įmanoma, būtų reikšminga priemonė. Pasitelkus šią priemonę, tiek stacionarios, tiek nestacionarios socialinės paslaugos būtų suskirstytos į garantuojamąsias, remiamąsias ir programines paslaugas. Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos vykdomos socialinių paslaugų reformos planuose ši priemonė yra numatyta (Guogis, Gudelis, 2005).

Anot R. Galinytės ir A. Misiūno (2006), 1994 metais buvo priimta Lietuvos socialinės paramos koncepcija, kuri reglamentavo socialinės paramos sampratą, tikslus bei jos teikimo

principus. Šioje koncepcijoje teigiama, kad socialinė parama „negali užtikrinti ilgalaikio ekonominio ir socialinio saugumo, ji tik padeda žmogui išgyventi ekstremaliomis sąlygomis. Socialinė parama turi būti tokia, kad asmuo (šeima) norėtų dirbti ir taupyti“. Įgyvendinant skurdo mažinimo programą Lietuvoje buvo performuota piniginių socialinių paramos išmokų sistema bei dydžiai. Gerėjant šalies ekonominei situacijai, dalis pašalpų (išmokų) buvo padidintos. Taip pat nustatytos naujos sąlygos, kurių dėka daugiau žmonių įgavo teisę pasinaudoti viena ar kita pinigine socialine parama.

2004 metais įvyko tokie pasikeitimai. Sukurta vieninga pajamų ir turto įvertinimo principu teikiama piniginės socialinės paramos sistema. Nuo 2004 metų balandžio 1 dienos įsigaliojo Lietuvos Respublikos Piniginės socialinės paramos mažas pajamas gaunančioms šeimoms (vieniems gyvenantiems asmenims) įstatymas, kuriuo garantuojama socialinė parama dėl objektyvių priežasčių nepakankamai lėšų pragyvenimui bei būtiniausioms komunalinėms paslaugoms apmokėti turintiems gyventojams.

Išmokų šeimoms, auginančioms vaikus, sistema buvo reformuota 2004 metų liepos 1 dieną įsigaliojusių Lietuvos Respublikos Išmokų vaikams įstatymu. Šiame įstatyme numatyta išmoka kiekvienam šeimoje auginamam vaikui iki pilnametystės, kuri diferencijuota priklausomai nuo vaikų amžiaus ir skaičiaus šeimoje. Šiuo metu išmoka mokama vaikui iki 7 metų, o iki 18 metų ir vyresniems, besimokantiems mokymo įstaigų dieniniame skyriuje, bet ne ilgiau nei jiems sukaks 24 metai, mokama tik tų šeimų vaikams, kurios augina tris ir daugiau vaikų. Įstatyme yra numatyta, kad vaikai iki 18 metų turėtų gauti ir iš negausių šeimų 0,4 MGL išmokas. Tačiau pastaroji nutartis įsigalios tik esant valstybės finansinėms galimybėms, bet ne vėliau kaip nuo 2009 sausio 1 dienos. Naujajame įstatyme numatyta ir 2 MGL vienkartinė pašalpa nėščioms nedirbančioms moterims, kurioms iki gimdymo lieka 70 dienų.

Anksčiau šiek tiek mažesnio dydžio paramą turėjo teisę gauti tik besimokančios dieninėse mokymosi įstaigose studentės akademinių atostogų metu. Tiekiant socialinę paramą labai svarbu, kad ją gautų būtent ta gyventojų dalis, kuriai jos labiausiai reikia. Be to, ji turi būti skirstoma taip, kad būtų pasiektas kuo didesnis teigiamas socialinis rezultatas. Tai yra, socialinė parama teikiama žmonėms kaip pagalba išgyventi ekstremaliomis sąlygomis, tačiau tuo pačiu ji turi juos skatinti dirbti ir taupyti. Todėl vienas socialinių tikslų yra didinti individų ekonominį aktyvumą ir

efektyvumą. Socialinės paramos efektyvumas turėtų parodyti, kuriai gyventojų daliai pavyksta išbristi iš skurdo dėl piniginių socialinės paramos.¹³

Pastaruoju metu ypatingas dėmesys ir prioritetas plėtojant socialinių paslaugų namuose plėtrai. Socialinės paslaugos namuose – tai viena pažangiausių socialinių paslaugų formų. Jos skirtos asmenims, kurie dėl amžiaus, negalios, šeimyninės padėties, silpnos sveikatos ar kitų gyvenimo sunkumų negali gyventi visaverčio gyvenimo savarankiškai.¹⁴

Nutraukus Socialinės globos įstaigų administravimo tarnybos veiklą (Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2012 m. birželio 21 d. įsakymas Nr. A1-295 „Dėl trumpalaikės socialinės globos teikimo valstybės socialinės globos įstaigose tvarkos aprašo patvirtinimo“ (Žin., 2012, Nr. 71-3677), nuo 2012 m. lapkričio 1 d. vaikų siuntimą į valstybės globos namus koordinuoja Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, suaugusių asmenų siuntimą – Neįgaliųjų reikalų departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos. Valstybės globos namų veiklos strategiją ir taktiką, numatydami pagrindines jos kryptis ir prioritetus, koordinuoja ministerijos Socialinės globos įstaigų skyriaus ir Vaikų skyriaus specialistai. Organizuoti socialinį darbą dirbančiųjų kvalifikacijos tobulinimą ir atestaciją pavesta Socialinių paslaugų priežiūros departamentui prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos.¹⁵

Socialinių paslaugų teikimui tobulinti gali būti naudojamos šios socialinių paslaugų plėtros politikos priemonės: programinio biudžeto planavimo principų diegimas socialinių paslaugų sektoriuje; socialinių paslaugų sektoriaus struktūros transformavimas, pirmenybę teikiant ne stacionarioms paslaugoms, o namuose teikiamoms socialinėms paslaugoms; lėšų skyrimas socialinių paslaugų krepšeliui, o ne socialinės globos įstaigoms finansuoti; minimalių socialinių paslaugų standartų ir vertinimo rodiklių kūrimas; socialinių darbuotojų kvalifikacijos kėlimas; įvairių socialinių paslaugų įstaigų „jungimas po vienu stogu“; paslaugų pirkimas iš privačių ir nevyriausybinių organizacijų, biudžetinių socialinių paslaugų įstaigų reorganizavimas į viešąsias įstaigas; socialinių paslaugų srities funkcijų perdavimas savivaldybių pavaldumui, užtikrinant jų finansavimą sutarčių tarp savivaldybių pagrindu. Iš nacionalinio biudžeto finansuojamų socialinių

¹³ Piniginių socialinės paramos efektyvumas: regioninis aspektas Rasa GALINYTĖ, Algimantas MISIŪNAS, 2006, p. 8, http://www.elibrary.lt/resursai/DB/StatistikosDep/LEA/2006_01/L080-087.pdf

¹⁴ Lietuvos ir Norvegijos savivaldybių socialinės srities specialistų bendradarbiavimo strategija, 2010, p. 6.

¹⁵ 2012-2013 metų Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos socialinis pranešimas, 452 p.)
http://www.socmin.lt/public/uploads/707_socpranesimas2012-2013.pdf

paslaugų infrastruktūrai plėtoti gali būti geriau išnaudotos viešojo ir privataus sektorių partnerystės galimybės. Reikėtų ieškoti būdų, kaip pritraukti privataus sektoriaus investicijas į šios infrastruktūros kūrimą. Viena iš galimybių būtų, savivaldybėms skelbiant viešuosius konkursus, susieti šias investicijas su komerciniu požiūriu patraukliais projektais (Guogis, Gudelis, 2005).

Socialinių paslaugų teikimas glaudžiai susijęs su paslaugų kokybės reglamentavimu. Iki šiol Lietuvoje socialinių paslaugų teisės aktuose buvo reglamentuoti tik kai kurie atskiri socialinių paslaugų kokybės aspektai. 2006 metų Lietuvos Respublikos Socialinių paslaugų įstatyme įtvirtinta nuostata, kad socialinės globos paslaugas pagyvenusiems asmenims gali teikti tik tos įstaigos, kurios atitinka socialinės globos standartus ir tuo pagrindu gauna licenciją tokiai veiklai. Tuo būdu Lietuva pasirenka socialinių paslaugų kokybės reguliavimo modelį panaudojant standartų sistemą. Socialinės globos normų sistema Lietuvoje apima tokius pagrindinius aspektus kaip *paslaugų poreikio vertinimas, paslaugų planavimas, asmeninė globa, kasdienis gyvenimas, gyventojų teisių apsauga, aplinka, būstas, personalas, valdymas* (Žalimienė, 2007).

Profesinės reabilitacijos paslaugų teikimo neįgaliesiems kokybės įvertinimo sistemos Lietuvoje galimybių studijoje (2012) teigiama, kad dėl sparčios technologinės pažangos bei didėjančio nedarbo visoje Europoje darbo rinka darbuotojų kvalifikacijai kelia vis didesnius reikalavimus ir dėl šios priežasties tokioms socialiai pažeidžiamoms gyventojų grupėms kaip neįgalieji yra vis sudėtingiau konkuruoti darbo rinkoje, todėl natūralu, kad profesinės reabilitacijos paslaugų, kurių tikslas – sėkminga neįgaliųjų integracija į darbo rinką kokybei taip pat yra keliami vis didesni reikalavimai. Visos oficialios Europos Sąjungos institucijos sutaria, kad socialinės paslaugos, kurioms Europos lygmeniu yra priskiriamos ir profesinės reabilitacijos paslaugos, yra labai svarbios užtikrinant visos Europos Sąjungos socialinę, ekonominę ir teritorinę sanglaudą ir gyvybiškai reikalingos darniam ES vystymuisi didinant užimtumą, socialinę įtrauktį, skatinant ekonomikos augimą ir gerinant aplinkos kokybę.

Dėl šių ypatingų savybių socialinėms paslaugoms yra priskiriamas Visuotinės svarbos paslaugų statusas (Social Services of General Interest), apibrėžiantis, kad šios paslaugos turi tenkinti bendrus visoje ES gyvenančių socialinių grupių interesus. Todėl labai svarbu, kad reikalavimai, keliami šių paslaugų kokybei, visoje Europoje, nepaisant ekonominių ar kultūrinių skirtumų būtų suprantami vienodai. Atsižvelgiant į tai, 2010 m. spalio mėn. Europos Komisijos Socialinės apsaugos komitetas patvirtino Savanorišką Europos socialinių paslaugų kokybės sistemą (Voluntary European Quality Framework for Social Services). Joje nustatyti principai ir kriterijai, kuriuos socialinės paslaugos turėtų atitikti, kad būtų tenkinami paslaugos vartotojo poreikiai ir

lūkesčiai. Sistemoje taip pat esama metodikos elementų, kuriais remdamosi valdžios institucijos galėtų sukurti tinkamas kokybės priemones (standartus ir rodiklius) socialinės paslaugos kokybei apibrėžti, išmatuoti, įvertinti bei tobulinti.

Socialinių paslaugų įstatyme (2006) numatyta, kad Socialinės paslaugos valdomos, skiriamos ir teikiamos vadovaujantis šiais **principais**:

- 1) *bendradarbiavimo*. Socialinių paslaugų valdymas, skyrimas ir teikimas remiasi asmens, šeimos, bendruomenės, organizacijų, ginančių žmonių socialinių grupių interesus ir teises, socialinių paslaugų įstaigų, savivaldybės ir valstybės institucijų bendradarbiavimu bei tarpusavio pagalba;
- 2) *dalyvavimo*. Socialinių paslaugų valdymo, skyrimo ir teikimo klausimai sprendžiami kartu su socialinių paslaugų gavėjais ir (ar) jų atstovais, organizacijomis, ginančiomis žmonių socialinių grupių interesus ir teises;
- 3) *kompleksiškumo*. Socialinių paslaugų teikimas asmeniui yra derinamas su socialinių paslaugų teikimu jo šeimai;
- 4) *prieinamumo*. Socialinės paslaugos valdomos, skiriamos ir teikiamos taip, kad būtų užtikrintas socialinių paslaugų prieinamumas asmeniui (šeimai) kuo arčiau jo gyvenamosios vietos;
- 5) *socialinio teisingumo*. Asmens (šeimos) finansinės galimybės mokėti už socialines paslaugas neturi įtakos asmens (šeimos) galimybėms gauti socialines paslaugas;
- 6) *tinkamumo*. Asmeniui (šeimai) skiriamos ir teikiamos tokios socialinės paslaugos, kurios atitinka asmens ir šeimos interesus bei nustatytus poreikius;
- 7) *veiksmingumo*. Socialinės paslaugos valdomos, skiriamos ir teikiamos siekiant gerų rezultatų ir racionaliai naudojant turimus išteklius;
- 8) *visapusiškumo*. Socialinės paslaugos valdomos, skiriamos ir teikiamos derinant jas su pinigine socialine parama, vaiko teisių apsauga, užimtumu, sveikatos priežiūra, švietimu ir ugdymu, socialinio būsto suteikimu, specialiosios pagalbos priemonėmis.

I. Motužytė ir J. Ruškus (2008) savo straipsnyje akcentuoja, kad socialiniams darbuotojams, socialiniams vadybininkams reikalingi ir vadybiniai gebėjimai. Socialiniams darbuotojams tenka dirbti ne tiesioginį socialinį darbą, o vadovauti socialines paslaugas teikiančioms organizacijoms. Kad galėtų efektyviai atlikti šį vaidmenį, jiems reikalingos vadybinės kompetencijos. Kokybinio tyrimo rezultatai atskleidė, kad viena gebėjimų grupių, reikalingų socialinių paslaugų vadybininkams – žmogiškųjų išteklių vystymo (personalo vadybos) gebėjimai. S. Staniulienė (2012) taip pat pažymi, kad socialinio darbuotojo suteiktų socialinių paslaugų efektyvumas ir kokybė priklauso nuo jo gebėjimo užmegzti, palaikyti ir naudotis ryšiais kaip išteklių kanalais tarp

kliento, su juo susijusių asmenų, kolegų bei kitų institucijų atstovų, padedančių spręsti kliento problemas. Vadinasi, anot S. Staniulienės, šiuolaikinio socialinio darbo organizavimo ašis – tarpusavio santykių ir socialinių tinklų kūrimo bei palaikymo kompetencijų ugdymas.

Teikiant pagalbą turintiems proto negalia, Z. Pundziūtė ir D. Stankuvienė, dirbančios Mažeikių Vši Vilties erdvė parengė metodinę priemonę Svarbiausi sėkmingos proto negalios asmens integracijos į darbo rinką principai (2011). Autorės išskiria šiuos principus:

neįgaliųjų integracijai į darbo rinką ir darbdaviams palanki, praktiškai funkcionuojanti įstatyminė bazė;

asmeninė neįgaliųjų motyvacija, jų artimųjų ir specialistų nuolatinis socialinis palaikymas bei aktyvinimas;

darbuotojų kvalifikacijos ir kompetencijos nuolatinis tobulinimas, pažangių ir naujoviškų užsienio partnerių darbo metodų perėmimas;

adaptuotų neformaliojo mokymo programų bei inovatyvių metodų taikymas sunkios ir vidutinės proto negalios asmenų mokymo procese,

tarpininkavimas, vadybinis darbo vietų palaikymas bei asistento pagalba darbo vietoje;

bendrųjų ir socialinių įgūdžių formavimas bei savarankiškumo ugdymas yra nenutrūkstamas procesas;

tarpinstitucinis bendradarbiavimas ir komandinis darbas;

saugi ir geranoriška darbo aplinka;

teigiamų visuomenės nuostatų ir pozityvaus požiūrio į negalią formavimas.

Šiuos principus galima pritaikyti beveik visose socialines globos paslaugas teikiančiose įstaigose. Tačiau svarbiausi principai yra: bendradarbiavimo, dalyvavimo, prieinamumo, tinkamumo, visapusiškumo. Kiekvienas našlaitis, senelis ar neįgalusis turi teisę gauti informaciją, dalyvauti paslaugų teikimo procese bei būti tinkamai ir visapusiškai aptarnautas.

1.4.Socialinių globos paslaugų proceso dalyviai

Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, socialinės globos paslaugų organizavimas ir finansavimas iš pradžių buvo centralizuotas, pagrįstas iš sovietinio laikotarpio paveldėtu hierarchiniu modeliu. Socialinės globos paslaugas teikė tik valstybinės socialinės globos įstaigos. Iš sovietinio laikotarpio perimta socialinio aprūpinimo sistema, socialinės infrastruktūros išdėstymo ir

plėtojimo principai (senoji kultūra) ir naujos teisinės bazės trūkumas buvo didelės kliūtys socialinių paslaugų sistemos plėtotei. Pirmasis jai sąlygas sudaręs teisės aktas buvo 1994 m. priimta Lietuvos socialinės paramos koncepcija (LRV 1994), įtvirtinusi du socialinės paramos posistemius – piniginių išmokų ir socialinių paslaugų. Vėliau, Socialinių paslaugų įstatyme (LRS 1996a) numačius savivaldybių atsakomybę plėtojant socialines paslaugas, buvo pasukta decentralizavimo kryptimi, sparčiai daugėjo socialinės globos paslaugų teikėjų.

Socialinės globos paslaugas ėmė teikti ne tik savivaldybių įstaigos, bet ir nevyriausybinių organizacijos: vaikų globos, senelių, nakvynės namai, dienos centrai įvairioms klientų grupėms, pagalbos namuose tarnybos (SADM 1997: 93–99) (Žalimienė, Lazutka, 2009). Socialinės globos paslaugos skiriamos senyvo amžiaus asmenims, suaugusiems asmenims su negalia, vaikams su negalia, socialinės rizikos vaikams, socialinės rizikos suaugusiems asmenims ir jų šeimoms bei yra finansuojamos iš savivaldybių biudžetų lėšų, Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto specialiųjų tikslinių dotacijų savivaldybių biudžetams. Tačiau R. Motiečienė ir R. Naujanienė (2011) teigia, kad Lietuvoje dar nėra atliktas tyrimas, parodantis, kaip socialinių paslaugų sistemos dalyviai kritiškai reflektuoja teikiamas ir gaunamas paslaugas.

Socialinių paslaugų įstatyme nurodoma, kad Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto specialiosios tikslinės dotacijos socialinei priežiūrai socialinės rizikos šeimoms teikti savivaldybėms skiriamos socialinių darbuotojų, dirbančių su socialinės rizikos šeimomis, pareigybėms finansuoti. Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšų poreikis socialinių darbuotojų, dirbančių su socialinės rizikos šeimomis, pareigybėms finansuoti metams apskaičiuojamas pagal Valstybinėms (perduotoms savivaldybėms) funkcijoms atlikti skirtų lėšų apskaičiavimo metodiką, patvirtintą socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006 m. liepos 13 d. įsakymu Nr. A1-193 (Žin., 2006, Nr. 80-3170).

Socialinės globos teikimo asmeniui su sunkia negalia lėšų dalis, skiriama konkretaus asmens socialinei globai finansuoti, priklauso nuo asmens finansinių galimybių mokėti už socialines paslaugas, įvertintų vadovaujantis Mokėjimo už socialines paslaugas tvarkos aprašu, patvirtintu Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. birželio 14 d. nutarimu Nr. 583 (Žin., 2006, Nr. 68-2510) ir nuo socialinės globos kainos.

Socialinės globos teikimo asmeniui su sunkia negalia lėšos naudojamos skirtumui tarp socialinės globos kainos ir asmens mokėjimo už socialines paslaugas finansuoti (Lietuvos respubliko vyriausybės nutarimas dėl socialinių paslaugų finansavimo ir lėšų apskaičiavimo metodikos patvirtinimo, Žin., 2006, Nr.110-4163)

R. Šalaševičiūtė (2006) teigia, kad Lietuvoje nėra surinkti duomenys ir atlikta analizė dėl vaiko globos (rūpybos) nustatymo, kai tėvai nesirūpina vaiku, nes yra išvykę į užsienį. Pažymėtina, kad esamas teisinis globos (rūpybos) instituto reglamentavimas neapsaugo nuo piktnaudžiavimo vaiko globa siekiant materialinės naudos ar panašiai.

Didžiąją išlaidų socialinei paramai dalį (68,6 procento) 2012 metais sudarė valstybės biudžeto išlaidos socialinėms pašalpoms, būsto šildymo ir vandens išlaidų kompensacijoms, kreditui, paimtam daugiabučiam namui atnaujinti (modernizuoti), ir palūkanoms apmokėti už asmenis, turinčius teisę į būsto šildymo išlaidų kompensaciją, kurios teikiamos įvertinus šeimų pajamas ir turtą. Išmokos asmenims, auginantiems ir (ar) globojantiems vaikus, sudarė 18,7 procento visų piniginei socialinei paramai skirtų lėšų.

Išlaidos piniginei socialinei paramai nepasiturintiems gyventojams 2012 metais, palyginti su 2011 metais, padidėjo 0,05 procento (nuo 882,7 iki 883,1 mln. litų). Vidutiniškai per vieną 2012 metų mėnesį socialinę pašalpą gavo 221,9 tūkst. asmenų (7,4 proc. visų Lietuvos gyventojų). Palyginti su 2011 metais, vidutiniškai per mėnesį socialinę pašalpą gavusių asmenų skaičius išaugo 0,36 procento (nuo 221,1 iki 221,9 tūkst. asmenų), o išlaidos socialinei pašalpai mokėti sumažėjo 2,1 procento (nuo 612,3 iki 599,5 mln. litų). Vidutinis socialinės pašalpos dydis per mėnesį vienam gyventojui per 2012 metus, palyginti su 2011 metais, sumažėjo 2,5 procento (nuo 230,8 lito iki 225,1 lito)¹⁶.

Socialinių paslaugų organizavimo svarba yra labai didelė. L.Žalimienė išskiria keletą priežasčių, kodėl reikėtų daugiau dėmesio skirti organizavimui. Tai yra mažas informuotumas apie paslaugas bei jų gavimo sąlygas; nepakankamas dėmesys kliento poreikių vertinimui ir adekvačių poreikiams paslaugų planavimui; personalo skaičiaus ir kvalifikacijos problemos; kliento teisės ir orumas; klientų įtraukimas į paslaugų kokybės, įstaigos aplinkos tobulinimą. Paslaugų organizavimas turi būti tobulinamas. Svarbu pažymėti, kad šiandieninėmis sąlygomis socialinės globos įstaigų veiklos organizavimas priklauso nuo finansinių lėšų. Vienu metu reikalaujama, kad šios įstaigos sumažintų paslaugų kaštus, o iš kitos, kad teiktų kokybiškesnes ir efektyvesnes paslaugas.

¹⁶ 2012-2013 metų Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos socialinis pranešimas
<<http://www.socmin.lt/index.php?590329723>>

Tačiau Lietuvoje nėra taikoma įstaigų savianalizės praktika, siekiant tobulinti teikiamų paslaugų kokybę. Norint gerinti gyvenimo kokybę, reikia keisti įstaigų personalo požiūrį į pagyvenusius žmones, didinti darbuotojų profesionalumą. Nuolatinio tobulėjimo ir atvirumo atmosferos sudarymas įstaigoje taip pat neturėtų būti atmestas. Šiam procesui reikalingi nuolatiniai personalo mokymai bei įstaigų savęs vertinimo procedūros taikymas. Savaime suprantama, kad tai reikalauja papildomų finansinių bei žmogiškųjų išteklių.

Šios aptartos globos kokybės problemos leidžia kalbėti apie standartų, kaip paslaugų kokybės užtikrinimo priemonės, poreikį ir tinkamumą. Standartai įgalina paslaugų vartotojus iš anksto žinoti, kokias paslaugas jie turi teisę gauti ir ko gali tikėtis bei reikalauti iš paslaugų teikėjų. Tuo tarpu paslaugų teikėjams yra akivaizdu, kokias paslaugas ir kaip jie turi teikti, o tai savo ruožtu leidžia kryptingai planuoti ir organizuoti įstaigos veiklą, ieškoti paslaugų kokybės gerinimo būdų, siekiant įgyvendinti standartus. Be to, standartų stacionariai globai poreikis gali būti siejamas ir su kitomis aplinkybėmis, tokiomis kaip socialinių paslaugų rinkos plėtra, įsijungiant įvairiems teikėjams. Pastaruoju dešimtmečiu Europoje ypač palaikoma ir skatinama mišrios socialinių paslaugų rinkos idėja, siekiant kuo efektyviau integruoti valstybinius ir nevyriausybinių organizacijų ir privačius paslaugų teikėjus į bendrą paslaugų sistemą. Ieškoma galimybių sukurti socialinių paslaugų rinką, kuri leistų klientui rinktis ir gauti geriausios kokybės paslaugas su mažiausiais kaštais jam pačiam ir valstybei. Socialinių paslaugų standartų bei įstaigų licencijavimo įvedimas socialinių paslaugų teikėjams padėtų sukurti palankesnes sąlygas paslaugų rinkos plėtrai, nes užtikrintų vienodas galimybes ir sąlygas siūlyti savo paslaugas (Žalimienė, 2007).

R. Brazienė ir J. Guščinskienė (2004) straipsnyje Socialinės atskirties modeliai Lietuvoje teigia, kad dalyvavimas darbo rinkoje yra pagrindinė charakteristika, pagal kurią sprendžiama apie individo padėtį visuomenėje. Potencialūs asmenys tapti socialiai atskirtais yra rizikos, socialiai pažeidžiamos grupės, žemą išsilavinimą ir kvalifikaciją turintys žmonės. K. Gončerovaitės ir A. Gumuliauskienės (2011) nuomone, svarbiausias vaiko globos organizavimo tikslas:

1. Užtikrinti vaiko auklėjimą ir priežiūrą artimiausioje šeimai aplinkoje, sudarant kokybiškas socialinių įgūdžių įgijimo, kaip sėkmingos socializacijos, sąlygas.
2. Ankstyva neigiama socializacijos patirtis, nepalankios sąlygos šeimoje, emocinių ryšių su biologiniais tėvais stoka ar jų praradimas sąlygoja tam tikrų turimų socialinių įgūdžių lygį, o tai sumažina sėkmingos socializacijos galimybes.

3. Socialinių įgūdžių raiškos ypatumų tyrimo rezultatai parodė, kad globos namuose gyvenančių jaunesniųjų paauglių percepcinių, komunikacinių, interakcinių, veiklos ir bendradarbiavimo bei savarankiškumo įgūdžių lygis nėra aukštas.
4. Ypač išryškėjo interakcinių (konflikto sprendimo bei savireguliacijos) ir veiklos planavimo įgūdžių kur kas žemesnis lygis, lyginant su kitų įgūdžių grupėmis.
5. Tyrimo metu specialistai išreiškė gana prieštaringasnuomones dėl jų auklėtinių įgūdžių bendradarbiauti(dalyvauti grupės veikloje). Paaiškėjo gana aukštas globos namų auklėtinių turimų komunikacinių (kontakto užmezgimo) įgūdžių lygis.
6. Empirinio tyrimo rezultatai parodė, kad globos namų auklėtiniai stokoja savarankiškam gyvenimui būtinų įgūdžių, dėl to kyla didelių adaptacijos bei integracijos sunkumų savarankiškame socialiniame gyvenime.

Apie institucinę vaikų globą yra parengta ir jau išleista Dainiaus Pūro studija „*Institucinė globa – vaikų iki trejų metų amžiaus teisių pažeidimas*“. Studija išryškino vieną rimčiausių žmogaus teisių iššūkių Europoje – daugybė vaikų, įskaitant vaikus iki trejų metų amžiaus, vis dar gyvena ilgalaikės globos įstaigose. Studijoje brėžiamos gairės jau seniai pribrendusioms institucinės vaikų globos reformoms: pateikiama išsami tarptautinių vaiko teisių apsaugos dokumentų apžvalga, pristatoma vėliausių ir aktualiausių mokslinių tyrimų, atskleidžiančių institucinės globos žalą vaikams, analizė, nurodomos patekimo globon prevencijos priemonės.

Studijoje taip pat keliamas klausimas, kodėl vienos Centrinės ir Rytų Europos valstybėse postūmis link reformos įvyko, o kitose, taip pat ir Lietuvoje, vaikų globos įstaigos vis dar palaikomos valstybės, reformai aktyviai priešinamasi. Dokumente taip pat pateikiamos rekomendacijos, kaip, vadovaujantis naujausiomis mokslinėmis žiniomis bei tarptautine praktine patirtimi, įgyvendinti visapusišką vaikų globos sistemų reformą, uždarant globos įstaigas ir investuojant į globos paslaugų teikimą šeimose.

Studijoje pažymima, kad, išibėgėjant trečiajam dešimtmečiui po išsivadavimo iš totalitarinės sistemos, pažeidinėjusios ištisų visuomenių žmogaus teises, naujosios demokratijos vis dar nesugeba apsaugoti savo piliečių pilietinių teisių. Labiausiai apleistos yra pačios pažeidžiamiausios žmonių grupės: vaikai iki trejų metų amžiaus, vaikai, turintys negalią arba netekę tėvų globos. Niekaip negalima pateisinti fakto, jog vaiko apsaugos ir paramos šeimai politika bei praktika daugelyje Europos šalių, įskaitant Lietuvą, vis dar lydima stigmos, socialinės atskirties, nepagarbos pagrindinėms žmogaus teisėms. 2014 metais prasidės naujas ES struktūrinės paramos laikotarpis, truksiantis iki 2020 metų. Lietuvai atėjo metas imtis veiksmingų priemonių ir tvaraus jų

įgyvendinimo. Kūdikių ir vaikų namų turi nebelikti, o vaikai turi augti ten, kur jiems ir priklauso – šeimose ir bendruomenėje, o ne uždaroje, bevardėse, izoliuotose institucijose.¹⁷

Remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis, globojamų namuose asmenų skaičius didėja, o globos pinigų gavėjų skaičius mažėja (žr. 1 Lentelė).

4 Lentelė

Socialinių paslaugų gavėjai

Metai	2010	2011	2012	2013
Socialinių paslaugų namuose gavėjai (asmenys)	12 873	15 022	15 902	16 179
Pagalbos (globos) pinigų gavėjų skaičius (asmenys)	333	292	267	147

Lentelė sudaryta darbo autorės, remiantis Lietuvos statistikos departamentu. Prieiga per internetą: <http://osp.stat.gov.lt/web/guest/statistiniu-rodikliu-analize?portletFormName=visualization&hash=33039a62-da96-4e2d-ad53-4119e6ed497e> [žiūrėta 2014- 10- 30]

2013 m. pagalbos į namus ir socialinės globos asmens namuose paslaugos buvo suteiktos 16,2 tūkst. žmonių, arba 2 procentais daugiau nei 2012 m. Kaip ir ankstesniais metais, dauguma (83 proc.) socialinių paslaugų asmens namuose gavėjų buvo pensinio amžiaus asmenys, maždaug šeštadalis (16 proc.) – darbingo amžiaus asmenys su negalia, 1 procentas – vaikai su negalia. Palyginti su 2012 m., socialines paslaugas į namus gavusių pensinio amžiaus asmenų skaičius padidėjo 4 procentais, o darbingo amžiaus neįgalųjų sumažėjo 7 procentais. 147 pensinio amžiaus ir (ar) neįgalūs žmonės 2013 m. gavo pagalbos pinigus ir patys pasirūpino socialinių paslaugų teikimu namuose. Palyginti su 2012 m., šios išmokos gavėjų sumažėjo maždaug per pusę.

Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos duomenimis, 2013 m., kaip ir 2012 m., tėvų globos neteko 2,1 tūkst. vaikų. Beveik pusė (45 proc.) šių vaikų buvo perduoti šeimų (asmenų) globai, kiti apgyvendinti šeimynose ir vaikų globos įstaigose.

Pernai vaikų globos įstaigose buvo apgyvendinta 1,5 tūkst. vaikų, 73 procentai jų ten pateko iš savo šeimos. 2013 m. pabaigoje globos namuose gyveno 3,7 tūkst. vaikų (įskaitant vyresnius nei 18 metų amžiaus), arba 5 procentais mažiau nei 2012 m. Kas vienuoliktas vaikas buvo našlaitis, kiti vaikai globos namuose gyveno dėl įvairių problemų šeimose.

2013 m., palyginti su 2012 m., 3 procentais išaugo šeimynose globojamų (rūpinamų) vaikų skaičius. Metų pabaigoje 48 šeimynose gyveno 421 vaikas.

¹⁷ <http://www.hrmi.lt/leidinys/28/>

Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos duomenimis, pernai Lietuvos piliečiai įvaikino 107 vaikus, arba 5 vaikais mažiau nei 2012 m. Užsienio piliečiai įvaikino 80 vaikų, arba penktadaliu mažiau nei 2012 m. Be to, 28 vaikus įvaikino vaiko biologinio tėvo sutuoktinė ar biologinės motinos sutuoktinis.

2013 m. pabaigoje 4 socialinės globos namuose vaikams ir jaunimui su negalia gyveno 0,7 tūkst., 30 specialiųjų mokyklų bei specialiojo ugdymo centrų – 1,2 tūkst. vaikų ir jaunuolių su negalia. Palyginti su 2012 m., gyventojų skaičius specialiosiose mokyklose bei specialiojo ugdymo centruose sumažėjo 5 procentais, socialinės globos namuose – 2 procentais.

Pastaraisiais metais daugėja nedidelių (maždaug 20 vietų) socialinių paslaugų įstaigų, kuriose pensinio amžiaus ir neįgalūs asmenys gali gauti socialinę globą ir kitas socialines paslaugas. 2013 m. pradėjo veikti 4 naujos globos įstaigos (84 vietos) ir 7 savarankiško gyvenimo namai (152 vietos) seniems žmonėms ir suaugusiems neįgaliesiems.

2013 m. pabaigoje šalyje veikė 39 globos įstaigos suaugusiems neįgaliesiems ir 102 globos įstaigos seniems žmonėms, jose gyveno atitinkamai 6,1 tūkst. ir 4,7 tūkst. žmonių.¹⁸ 2014 metų gruodžio 17 dieną Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos pranešime teigiama, kad šiuo metu Lietuvoje iš viso veikia 405 socialinės globos paslaugas teikiančios įstaigos. 90 procentų šių įstaigų jau turi gavusios licencijas ir nuo naujų metų toliau galės teikti globos paslaugas.¹⁹ Siekiant pereiti nuo institucinės globos prie bendruomenėje ir šeimoje teikiamų paslaugų, pradedama socialinės globos pertvarka. Perėjimas bus vykdomas įgyvendinant bandomuosius projektus atskiruose regionuose. Pamažu bus pereita prie dvigubo modelio – paslaugos vaikams ir neįgaliesiems daugiausia bus teikiamos bendruomenėje ir šeimoje, o jei vis dar bus būtina – ir globos institucijose. Dienos centrus 2013 m. lankė ir įvairias socialines paslaugas juose gavo 19,7 tūkst. pensinio amžiaus asmenų, 12,9 tūkst. darbingo amžiaus neįgaliųjų ir 2,4 tūkst. vaikų su negalia.

Socialinių globos paslaugų organizavime dalyvauja savivaldybės atstovai. Informuojant žmones apie paslaugas, tvarkant globos dokumentus didelį darbą atlieka socialinių įstaigų darbuotojai, kuriems tenka didžiulė atsakomybė, kad paslaugas gautų visi, kuriems reikia šių

¹⁸ Socialinės paslaugos 2013m. Lietuvos statistikos departamentas <http://osp.stat.gov.lt/services-portlet/pub-edition-file?id=3230>

¹⁹ Beveik 90 proc. Lietuvoje veikiančių socialinės globos įstaigų turi licencijas veiklai. Pranešimas spaudai. <http://www.socmin.lt/lt/naujienos/pranesimai-spaudai/beveik-90-proc.-pbgk.html>

paslaugų. Ir patys svarbiausi dalyviai yra socialinių paslaugų gavėjai - našlaičiai, seneliai, vienišos, smurtą patyrusios moterys (su vaikais), neįgalieji, benamiai, bedarbiai, narkomanai.

1.5. Socialinių globos paslaugų teikimo organizavimo specifika ir efektyvumas

Pastaraisiais metais Lietuvoje vyksta ypač sparčiai plėtojama socialinių paslaugų įstaigų infrastruktūra, siekiama sukurti tokį mūsų šalies socialinės gerovės modelį, kuris atitiktų ES šalių socialinių paslaugų teikimo standartus. Socialinių paslaugų sistema mūsų šalyje pradėta plėtoti tik po Nepriklausomybės atkūrimo – iki Nepriklausomybės atkūrimo mūsų šalis turėjo tik institucinių stacionarių socialinių paslaugų patirtį, kuri ilgą laiką Lietuvoje buvo pagrindinė ir vyraujanti. Tuo laikotarpiu, kai daugelyje Europos šalių buvo bandoma rasti bei sukurti tinkamiausius socialinių paslaugų organizavimo ir teikimo modelius, atitinkančius vietos gyventojų poreikius bei užtikrinančius jų socialinį saugumą. Šiuo metu Lietuvos socialinių paslaugų sistemą sudaro daugiau kaip įvairių tipų socialinių globos įstaigų tinklas, kurį sudaro įvairių tipų socialinių paslaugų įstaigos: stacionarios globos įstaigos, dienos centrai, skirti įvairioms socialinėms žmonių grupėms, taip pat kliento namuose teikiamos įvairių rūšių socialinės paslaugos.

Pastarąjį dešimtmetį Lietuvos socialinių paslaugų sistemoje vyko dideli pokyčiai - savivaldybėse buvo sparčiai steigiamos naujo tipo socialinių paslaugų įstaigos, pradėtos teikti naujų rūšių socialinės paslaugos, atsirado ir įsitvirtino nauja socialinio darbuotojo profesija, išaugo socialinių darbuotojų profesionalumas, plečiama teisinė socialinių paslaugų bazė, praktiniame darbe diegiamos socialinio darbo inovacijos, socialinių paslaugų srityje vykdomi moksliniai tyrimai. Viena iš socialinės politikos naujovių mūsų šalyje yra socialinių bei specialiųjų paslaugų teikimas dienos centruose. Šių įstaigų atsiradimo priežastis – įvairių socialinių grupių poreikiai gauti socialines paslaugas bei kitą socialinę pagalbą dienos metu (Lietuvos ir Norvegijos savivaldybių socialinės srities specialistų bendradarbiavimo strategija, 2010).

Todėl dienos globos įstaigos neretai įvardijamos kaip viena iš naujesnių socialinių paslaugų teikimo formų, kuri sudaro žmogui galimybę dalyvauti visuomeninėje veikloje, bendrauti su aplinkiniais ir šiaip būti aktyviu visuomenės nariu (Išoraitė, 2007). Naujos socialinių paslaugų plėtojimo kryptys, žmonių gyvenime išskylančių socialinių problemų kompleksiskumas iš socialinės srities specialistų reikalauja naujų žinių ir įgūdžių. Plėtojant socialinių paslaugų sistemą ir organizuojant pagalbą įvairioms žmonių grupėms, šios srities specialistai susiduria su daugybe

neaiškumą, kaip užtikrinti socialinių paslaugų veiksmingumą ir kokybę, kaip geriau tenkinti įvairių socialinių grupių poreikius, keisti tarybiniu laikotarpiu įsteigtų stacionarių globos įstaigų veiklą? (Lietuvos ir Norvegijos savivaldybių socialinės srities specialistų bendradarbiavimo strategija, 2010) Tame pačiame pranešime teigiama, kad reformos tikslas – pertvarkyti socialinių paslaugų sistemą taip, kad teikiamos paslaugos būtų veiksmingesnės ir tikslingesnės, skatinančios patį žmogų ieškoti savipagalbos būdų.

Taigi, socialinių paslaugų plėtojimas mūsų šalyje vykdomas decentralizacijos kryptimi, kuriant bendruomeninių nestacionarių socialinių paslaugų tinklą savivaldybėse, kas leidžia priartinti paslaugas prie žmogaus gyvenamos vietos, įtakoja stacionarių globos vietų skaičiaus mažinimą bei garantuoja asmeniui ilgesnį gyvenimą savo namuose. Pagrindiniai nestacionarių socialinių paslaugų įstaigų tipai yra dienos centrai, darbinio užimtumo arba darbo terapijos centrai, vaikų dienos centrai, vaikų ugdymo centrai, grupės darželiuose ir mokyklose, profesinės reabilitacijos įstaigos, abilitaciniai centrai, mišrių socialinių paslaugų įstaigos.

Nestacionarių socialinių paslaugų paskirtis yra:

- vykdyti prevenciją kovojant su socialinėmis problemomis tokiomis kaip skurdas, alkoholizmas, narkomanija, nusikalstamumas, socialinė atskirtis;
- skatinti bendruomenės aktyvumą, savarankiškumą bei sąmoningumą sprendžiant problemas;
- apsaugoti nuo neigiamos aplinkos poveikio, suteikti reikiamą pagalbą, kad žmogus turėtų galimybę išspręsti savo problemas ir nebegrįžti vėl į neigiamą aplinką;
- sudaryti sąlygas kūrybingai ir turiningai praleisti laisvalaikį, bendrauti, tobulinti socialinius, kultūrinius įgūdžius, tobulėti kaip asmenybei;
- teikti informaciją, įvairių sričių specialist konsultacijas ir t.t.;
- asmens higienos įgūdžių formavimas ir savivokos skatinimas;
- kiekvieną žmogų mokinti vertinti save ir jaustis vertingu saugiu mūsų visuomenėje (IšoraitėM., 2007, p. 96 – 98).

Pastaruoju metu ypatingas dėmesys ir prioritetas plėtojant socialinių paslaugų namuose plėtrai. Socialinės **paslaugos namuose** – tai viena pažangiausių socialinių paslaugų formų. Jos skirtos asmenims, kurie dėl amžiaus, negalios, šeimyninės padėties, silpnos sveikatos ar kitų gyvenimo sunkumų negali gyventi visaverčio gyvenimo savarankiškai. Socialinių paslaugų teikimas namuose:

- Pagerina gyvenimo kokybę asmenims, kurie dėl amžiaus, šeimyninės padėties, negalios, silpnos sveikatos ar kitų gyvenimo sunkumų negali savimi pasirūpinti patys;

- Yra ekonomiškiausia socialinių paslaugų rūšis, nes paslaugos namuose maždaug 10 kartų pigesnės nei paslaugos teikiamos globos namuose;
- Suteikia galimybę įvertinti seno žmogaus ar žmogaus su negalia individualius poreikius ir teikti jam reikalingiausias paslaugas;
- Išlaiko žmogų namuose, nenutraukiant ryšių su artimaisiais ir bendruomene;
- Suteikia galimybę bendradarbiauti valstybinėms įstaigoms su nevyriausybinėmis organizacijomis, savanoriais, neformaliais paslaugų teikėjais.

Socialinės paslaugos namuose teikiamos pagal individualią sutartį, kurioje socialinis darbuotojas, įvertinęs individualius žmogaus poreikius, nurodo, kokios paslaugos ir kaip dažnai jos bus teikiamos žmogui. Pasirašius sutartį, reikiamas paslaugas teikia lankomosios priežiūros darbuotojas.

2003 m. liepos 2 d. buvo patvirtinta Valstybinių socialinės globos įstaigų reorganizavimo strategija. Šios strategijos tikslas – reorganizuoti valstybines stacionarias socialinės globos įstaigas taip, kad šios įstaigos būtų integruotos į socialinių paslaugų, teikiamų bendruomenėje, sistemą, būtų užtikrintas socialinių paslaugų tikslingumas ir pagerėtų jose gyvenančių asmenų gyvenimo sąlygos. Valstybinių globos įstaigų reorganizavimo būtinybę lemia tai, kad Lietuvos teritorijoje valstybinės globos įstaigos pasiskirstę netolygiai, jose gyvena apie 30% asmenų, kurie galėtų gyventi savarankiškai, gaudami bendruomenines socialines paslaugas. Daugėja sunkią proto ir psichinę negalią turinčių asmenų, kuriems socialinės paslaugos dažniausiai teikiamos stacionariose globos įstaigose. Tačiau kol kas bendruomenėje teikiamų socialinių paslaugų tinklas nėra pakankamai išplėtotas. Kita svarbi socialinių paslaugų plėtojimo pagrindinė kryptis – bendros socialinių paslaugų kokybės ir globos kokybės gerinimas. Tai apima tokius aspektus, kaip darbuotojų kvalifikacija, gyvenimo sąlygos ir aplinka, pasirinkimo galimybių didinimas, žmogaus teisių ir orumo išsaugojimo garantijos (Lietuvos ir Norvegijos savivaldybių socialinės srities specialistų bendradarbiavimo strategija, 2010).

Teikiant paslaugas namuose yra svarbi šeimos politika, galimybė rinktis paslaugos teikėją. Paslaugų rinkoje aktyviai dalyvaujančios nevyriausybinės organizacijos patariama neužmiršti savo pagrindinio tikslo ir orientacijos į kliento poreikius, paslaugas, o ne į užimamos rinkos dalies augimą (Žalimienė, Rimšaitė, 2007). Paslaugų teikimas klientui gyvenant namuose, anot L. Žalimienės (2003), skirstomas:

1. pagalbos namuose paslaugų organizavimas;
2. nemokamo maitinimo organizavimas;

3. aprūpinimo kompensacine technika organizavimas.

2007 metais liepos 4 dieną bendru sveikatos apsaugos ir socialinių reikalų ir darbo ministrų įsakymu Nr. V-558/A1-183 patvirtintas Slaugos ir socialinių paslaugų teikimo tvarkos aprašas, turėjęs užtikrinti šių paslaugų integruotą teikimą gyventojams. Deja sėkmingų šios integracijos pavyzdžių Lietuvoje nėra daug. Kaip mini J. Griciūtė (2012), svarbu apsispręsti, koks bus slaugos namuose paslaugų teikimo modelis: ar liks tik kaip asmens sveikatos paslauga, ar bus sudėtinė socialinės globos namuose teikiamų paslaugų dalis, ar tai galės būti integruotų paslaugų modelis.

Priskiriant šią funkciją savivaldybėms būtina numatyti finansavimą, kuris padengtų šių paslaugų sąnaudas, t. y. valstybės biudžeto tikslinės lėšos turi būti tokios, kad padengtų tiek slaugos namuose paslaugos teikimo sąnaudas (specialistų darbo užmokestis, reikiamos medicinos ir kitos priemonės, transporto išlaidos ir kitos), tiek šios paslaugos administravimo išlaidas (specialistų, organizuojančių šią paslaugą, darbo užmokestis, kanceliarinės, transporto ir kitos išlaidos). Šiuo atveju galima būtų naudoti dabar taikomą socialinės globos paslaugų apskaičiavimo metodiką, patvirtintą Vyriausybės 2006 m. spalio 10 d. nutarimu Nr. 978, ją pritaikius ir slaugos paslaugų teikimui arba šias paslaugas integravus į dienos socialinės globos namuose paslaugų teikimą.

Perduodant šią funkciją būtina itin tiksliai numatyti šios paslaugos organizavimo ir teikimo procesą, t. y. kam, kas, kada ir kaip skiria šias paslaugas; kokiomis metodikomis arba kokių specialistų išvadomis remiamasi skiriant šias paslaugas; kas gali teikti paslaugas, kokie yra reikalavimai šioms įstaigoms ir specialistams; kokia yra slaugos paslaugų sudėtis; kaip finansuojamos paslaugas teikiančios įstaigos ir kaip apskaičiuojamas paslaugos finansavimo dydis. Toks tikslus proceso reglamentavimas itin svarbus, nes organizuojant šių paslaugų teikimą neišvengiamai teks derinti sveikatos apsaugos ir socialinių paslaugų sistemas. Patirtis rodo, kad, jei nėra aiškaus ir detalaus proceso apibrėžimo ir finansavimo užtikrinimo, integruotų paslaugų teikimas tampa apsunkintu, paslaugos klientų nepasiekia arba jų kokybė nėra pakankamai gera.

Būtina numatyti ir asmens mokėjimo už slaugos paslaugas principus. Šiuo metu slaugos paslaugos kaip sveikatos paslaugos teikiamos nemokamai, o kaip socialinės globos paslaugų dalis – apmokant pagal galiojančius teisės aktus. Todėl perduodant šios paslaugos organizavimą reikėtų nustatyti bendrus visoje šalyje mokėjimo (ar nemokėjimo) už šias paslaugas principus.

Siekiant įvertinti visus galimus sunkumus organizuojant slaugos paslaugas namuose savivaldybėse, tikslinga būtų šį modelį pradėti taikyti keliose bandomosiose savivaldybėse ir tik paskui pertvarkyti šių paslaugų teikimą visoje šalyje. J. Griciūtė (2012) teigia, kad tam, kad savivaldybės galėtų apsispręsti dėl galimybės organizuoti slaugos paslaugas namuose, vykdant

valstybės perduotą funkciją, būtina Sveikatos apsaugos ministerijos specialistams kartu su Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos specialistais parengti konkretų šios pertvarkos projektą, atsižvelgiant į aukščiau išdėstytus savivaldybėms svarbius aspektus. Tik išanalizavusios konkretų pasiūlymą savivaldybės galės apsispręsti dėl galimybės organizuoti šias paslaugas.

Savivaldybėse pastarąjį dešimtmetį socialinių paslaugų organizavime vyko permainos. Atsirado nauja profesija - socialinis darbuotojas. Kartu su šiomis pareigomis pradėtos teikti socialinės paslaugos namuose. Socialiniai darbuotojai atlieka ir įvairius darbus. Informuoja žmones apie jų teises gauti vienokias ar kitokias išmokas, pašalpas. Padeda susitvarkyti dokumentus, neįgalius ar senyvus aptarnauja namuose. Naujovė nuo 2015 metų, kad socialinės įstaigos galės dirbti tik turėdamos licenciją ir bus kuriami bendruomenių namai, kuriuose bus teikiamos naujos paslaugos asmenims, kuriems reikalinga nestacionarios dienos paslaugos.

1.6 Socialinės globos paslaugų organizavimą ir plėtrą reglamentuojančios teisinės bazės analizė

Socialinių paslaugų teikimas yra svarbi socialinės paramos sistemos dalis. Kaip jau buvo minėta, socialines paslaugas teikiančių savivaldybių, apskričių, ministerijų veiklą reglamentuoja daug įstatymų bei poįstatyminių nutarimų.

Nacionaliniu lygmeniu socialinių paslaugų organizavimą ir teikimą Lietuvoje reglamentuoja: įstatymai, Vyriausybės nutarimai, ministrų įsakymai;

Teritoriniu lygmeniu: savivaldybių tarybų patvirtinti dokumentai: veiklos nuostatai, normatyvai, vidaus tvarkos taisyklės;

Instituciniu lygmeniu: įstaigų darbuotojų pareiginės instrukcijos, normos, etikos kodeksas ir etikos taisyklės.²⁰

Socialinių paslaugų reglamentavimas pasižymi tuo, kad valstybės mastu reglamentuojami tik pagrindiniai, principiniai dalykai. Savivaldybėms ir institucijoms suteikta laisvė savarankiškai parengti savo veiklos reglamentavimą laikantis valstybės numatytų principų ir reikalavimų²¹.

²⁰ Klokmanienė Loreta Socialinės paslaugos.2009, p.38 <http://blog.panko.lt/biblioteka/files/2010/05/Socialin%C4%97s-paslaugos.pdf>

²¹ Migun Liudmila. Socialinių paslaugų administravimo tobulinimas Vilniaus rajono savivaldybėje. 2008, Vilnius http://vddb.laba.lt/obj/LT-eLABa-0001:E.02~2008~D_20090120_141229-94581?frbrVersion=2

Svarbiausiame šalies įstatyme - **1992 metų Lietuvos Respublikos Konstitucijoje** yra įtvirtintos socialinių paslaugų teikimo nuostatos. Lietuvos Respublikos Konstitucijos 38 straipsnyje teigiama, kad „šeima yra visuomenės ir valstybės pagrindas. Valstybė saugo ir globoja šeimą, motinystę, tėvystę ir vaikystę“. 39 Konstitucijos 39 straipsnyje teigiama, kad „valstybė globoja šeimas, auginančias ir auklėjančias vaikus namuose, įstatymo nustatyta tvarka teikia joms paramą“. Konstitucijos 52 straipsnis teigia, kad „valstybė laiduoja piliečių teisę gauti senatvės ir invalidumo pensijas, socialinę paramą nedarbo, ligos, našlystės, maitintojo netekimo ir kitais įstatymų numatytais atvejais“.

Toks socialinių paslaugų reglamentavimas rodo jų svarbą šalies gyventojų gerovei bei suteikia socialinių paslaugų veiklai pagrindą būti įgyvendinamai. Socialinių paslaugų reglamentavimas nacionaliniu lygmeniu skiriasi tuo, kad valstybės mastu reglamentuojami tik pagrindiniai, principiniai dalykai. Tuo tarpu savivaldybėms ir institucijoms suteikta laisvė savarankiškai parengti savo veiklos reglamentavimą laikantis valstybės numatytų principų ir reikalavimų. Socialinio darbuotojo klientų poreikiai, situacija ir problemos yra labai skirtingi, individualūs ir jų tenkinimo organizavimas, sunkiai gali būti vienareikšmiškai ar iki galo apibrėžiamas įstatymuose.²²

Lietuvos **socialinės paramos koncepcija, patvirtinta** 1994 metais, buvo pirmasis Pirmasis teisės aktas, įtvirtinęs Lietuvos socialinės apsaugos sistemoje socialinių paslaugų terminą. Šioje koncepcijoje įtvirtinta nuostata, kad socialinė parama gali būti teikiama trimis būdais: mokant pašalpas ir pinigines išmokas; teikiant šalpą daiktais ir teikiant socialines paslaugas.

Ir tik **1996 m.** buvo priimtas **Socialinių paslaugų įstatymas**, įteisinantis socialinių paslaugų sampratą, jų rūšis, paslaugų teikėjų ir gavėjų santykius bei atsakomybę, apibrėžiantis finansavimo principus, reglamentuojantis atskirų institucijų atsakomybę organizuojant socialinių paslaugų teikimą. Jį galima apibūdinti kaip rėminį įstatymą, įtvirtinanti svarbiausius socialinių paslaugų organizavimo ir teikimo dalykus. Socialinės paslaugos čia apibūdinamos kaip *pagalbos asmenims suteikimas įvairiomis nepiniginėmis formomis bei globos pinigais, siekiant atkurti asmens, bendruomenės ir visuomenės santykius, kai pats asmuo nepajėgia to padaryti*. Tai buvo pirmas žingsnis, kuriant socialinių paslaugų teisinę bazę.²³

Besivystant socialinių paslaugų plėtrai ir atsiradus didelei socialinių paslaugų įvairovei, tapo svarbu apibrėžti ir susisteminti atskiras paslaugų rūšis ir įstaigų tipus (Socialinis pranešimas 2000, 2001) Dėl šios priežasties **2000 m.** buvo parengtas **Socialinių paslaugų katalogas**. Kataloge apibrėžiamas

²² Dobilaitė Deimantė Socialinių paslaugų gerinimas Kauno miesto SPC teikiamų namuose paslaugų pavyzdžiu. 2006, Kaunas http://vddb.library.lt/obj/LT-eLABa-0001:E.02~2006~D_20090908_192057-57557

²³ Migun Liudmila. Socialinių paslaugų administravimo tobulinimas Vilniaus rajono savivaldybėje. 2008, Vilnius http://vddb.laba.lt/obj/LT-eLABa-0001:E.02~2008~D_20090120_141229-94581?frbrVersion=2

pagrindinis socialinių paslaugų tikslas, detalizuojami socialinių paslaugų teikimo atvejai ir principai, socialinių paslaugų gavėjai bei teikėjai, naujos socialinių paslaugų organizavimo formos bei metodai, paslaugų gavimo tvarka.

Kataloge pateikiama bendrųjų ir specialiųjų paslaugų klasifikacija, naujos bendrųjų paslaugų rūšys bei įteisinami nauji socialinių paslaugų tipai. Taip pat apibrėžiama, kas yra stacionarių ir nestacionarių globos įstaigų paskirtis, įstaigų tipai, pagrindinės šiose įstaigose teikiamų paslaugų grupės bei rūšys, pagrindinės atskirų įstaigų personalo profesinės grupės ir kt. Socialinių paslaugų katalogas savivaldybėms bei nevyriausybinėms organizacijoms padeda planuojant ir organizuojant socialines paslaugas įvairioms socialinėms grupėms.

2006 metais įsigaliojęs naujasis **Socialinių paslaugų įstatymas** buvo sekantis žingsnis įgyvendinant vykdomą socialinių paslaugų reformą. 2005 m. naujai parengto socialinių paslaugų įstatymo projektas buvo svarstomas, aptariamasis ir derinamas su nevyriausybinėmis organizacijomis, savivaldybėmis, apskričių viršininkais, socialinių paslaugų įstaigų atstovais, bendruomenėmis, kitomis suinteresuotomis institucijomis bei tobulinamas, atsižvelgiant į gautas pastabas ir pasiūlymus (Socialinis pranešimas 2005-2006, 2006). Didžiausias šio įstatymo privalumas – tai pasikeitęs požiūris ne tik į socialines paslaugas gaunantį žmogų, bet ir į jo šeimos narius. Šiek tiek koreguojamas ir pats socialinių paslaugų tikslas. Kaip teigia Migun L. (2008), ankstesniame įstatyme buvo orientuojamasi į tai, kad paslauga pirmiausia skirta gyvybiniams asmens poreikiams patenkinti. Šiandien akcentuojama, kad ta paslauga ugdytų žmogaus savarankiškumą, jo gebėjimus pačiam sau padėti. Įstatyme taip pat numatyta sudaryti galimybes ir siekti, kad asmuo kuo daugiau jam reikalingų socialinių paslaugų galėtų gauti savo namuose ar dienos centre, o ne stacionarioje globos įstaigoje. Įstatyme išgrynintos valstybės, savivaldybės bei apskrities viršininko funkcijos, apibrėžta jų kompetencija. Pagrindinis socialinių paslaugų organizatorius – savivaldybė, savo teritorijos gyventojams turinti užtikrinti jų teikimą. Savivaldybių kompetencijai patikėtas šių paslaugų poreikio vertinimas, teikimo organizavimas, finansinių galimybių už jas mokėti įvertinimas, paslaugų kokybė ir kt. Tikimasi, kad vadovaujantis šiuo įstatymu, socialinės paslaugos taps tikslingesnės, pagerės jų kokybė, plėsis socialinių paslaugų teikėjų rinka, bus užtikrintos socialinių paslaugų gavėjų teisės.

Naujasis **Socialinių paslaugų katalogas**, įsigaliojęs **2006 metais**, nustato bendrųjų ir specialiųjų paslaugų sąrašą, nustato bei apibrėžia jų turinį. Kataloge išskiriamos socialinių paslaugų rūšys, kurios apibūdinamos pagal charakteristikas – tikslą, gavėjus, paslaugos teikimo trukmę ir dažnumą, paslaugos

sudėtį ir kt.²⁴ Aptarti įstatymai ir teisės aktai yra svarbiausi socialinių paslaugų sistemoje. Vėliau buvo priimta daug poįstatyminių aktų, kurie detalizuoja socialinių paslaugų organizavimą ir teikimą.

M. Išoraitė (2007) socialinių paslaugų administravimą reglamentuojančius teisės aktus skirsto į dešimt sričių. *Pirma sritis* apima teisės aktus, reglamentuojančius socialines paslaugas, jų klasifikavimą, organizavimą ir teikimą. *Antra sritis* yra socialinės paslaugos užimtumui didinti; *trečia* apima socialinę paramą šeimai ir jos administravimą; *ketvirta* – socialinių paslaugų infrastruktūrą ir jos administravimą; *penkta* – socialines paslaugas sveikatingumui didinti; *šešta* – vaiko teisių apsaugos administravimą; *septinta* – asmenų, išėjusių iš įkalinimo vietų socialinę integraciją; *aštunta* – neįgaliųjų socialinę integraciją; *devinta* – socialinę politiką ir jos įgyvendinimą; *dešimta* – socialinę apsaugą.²⁵

Kataloge klasifikuojamos bendrosios ir specialiosios paslaugos, naujos bendrųjų paslaugų rūšys, įteisinami naujo socialinių paslaugų tipai. Taip pat apibrėžiama stacionarių ir nestacionarių globos įstaigų paskirtis, jų tipai, pagrindinės teikiamų paslaugų grupės, rūšys, atskirų įstaigų personalo profesinės grupės. Socialinių paslaugų katalogas savivaldybėms bei nevyriausybinėms organizacijoms padeda orientuotis planuojant ir organizuojant paslaugų teikimą skirtingoms socialinėms grupėms.

2006 metais įsigaliojo naujasis **Socialinių paslaugų įstatymas**. Migun L., remdamasi 2005-2006 metų Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos socialiniu pranešimu teigia, kad didžiausias šio įstatymo privalumas – tai pasikeitęs požiūris ne tik į socialines paslaugas gaunanti žmogų, bet ir į jo šeimos narius. Šiek tiek koreguojamas ir pats socialinių paslaugų tikslas. Ankstesniame įstatyme buvo orientuojamasi į tai, kad paslauga pirmiausia skirta gyvybiniais asmens poreikiams patenkinti. Šiandien akcentuojama, kad ta paslauga ugdytų žmogaus savarankiškumą, jo gebėjimus pačiam sau padėti. Įstatyme taip pat numatyta sudaryti galimybes ir siekti, kad asmuo kuo daugiau jam reikalingų socialinių paslaugų galėtų gauti savo namuose ar dienos centre, o ne stacionarioje globos įstaigoje. Įstatyme išgrynintos valstybės savivaldybės bei apskrities viršininko funkcijos, apibrėžta jų kompetencija. Pagrindinis socialinių paslaugų organizatorius – savivaldybė, savo teritorijos gyventojams turinti užtikrinti jų teikimą. Savivaldybių kompetencijai patikėtas šių paslaugų poreikio vertinimas, teikimo organizavimas, finansinių galimybių už jas mokėti įvertinimas, paslaugų kokybė ir kt. Tikimasi, kad vadovaujantis šiuo įstatymu, socialinės paslaugos taps tikslingesnės, pagerės jų kokybė, plėsis socialinių paslaugų teikėjų rinka, bus užtikrintos socialinių paslaugų gavėjų teisės.

²⁴ Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006 m. Balandžio 5 d. Įsakymas Nr. A1-93 “Dėl socialinių paslaugų katalogo patvirtinimo”. Valstybės žinios. – Vilnius, 2006, Nr. 43-1570

²⁵ Išoraitė M. Socialinių paslaugų administravimas. – Vilnius, 2007. P. 44

2006 metais įsigaliojo ir naujasis naujasis **Socialinių paslaugų katalogas**. Kataloge išskiriamos socialinių paslaugų rūšys, kurios apibūdinamos pagal charakteristikas – tikslą, gavėjus, paslaugos teikimo trukmę ir dažnumą, paslaugos sudėtį ir kt. (Dėl socialinių paslaugų katalogo patvirtinimo, 2006). Socialinių paslaugų poreikis vis didėja ir keičiasi, todėl socialinių paslaugų sistemą būtina plėtoti. Lietuvoje kasmet teikiama įstatymų pataisų ar naujovių, numatančių socialinių paslaugų plėtros kryptis ir tendencijas.

Socialinės globos plėtrai kasmet skiriami asignavimai iš valstybės biudžeto. **Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2013–2015 metų strateginiame veiklos plane** viena iš programų yra *Socialinių paslaugų infrastruktūros plėtra* bei *Socialinių paslaugų plėtra globos ir kitose įstaigose (kodas 2.7)*. Įvairių Lietuvos miestų globos namai gali vykdyti šią programą. Programos tikslas – užtikrinti kokybiškas ir efektyvias socialines paslaugas globos įstaigoje. Programos įgyvendinimo priemonė - sudaryti sąlygas globos įstaigos veiklai ir užtikrinti joje teikiamų paslaugų prieinamumą šalies gyventojams.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos tinklapyje pateiktame dokumente 2013-2015 METŲ PROGRAMOS 02.04. "SOCIALINIŲ PASLAUGŲ INFRASTRUKTŪROS PLĖTRA" TIKSLAI, UŽDAVINIAI, PRIEMONĖS IR ASIGNAVIMAI galima rasti tikslus, uždavinius, priemones ir jiems skirtus asignavimus. Šiame dokumente planuojama 2013-2015 metais teikti kokybiškas ir efektyvias globos paslaugas ivairiuose globos namuose, reabilitacijos centruose, senelių globos namuose, vaikų globos ir rūpybos įstaigose. Projektuose iškeltiems tikslams pasiekti skirta ir Europos sąjungos finasinė parama.²⁶

1989 metais Liuksemburge buvo įkurta EDE (European Association for Directors of Residential Care Homes for the Elderly, Lietuvoje vadinama ARG, tai yra Asociacija rūpestinga globa), kuri vienija globos įstaigų atstovus.²⁷ Lietuvoje šiai asociacijai atstovauja Prienų globos namų direktorė.

Kaip teigiama 2012-2013 metų Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos pranešime, vadovaujantis 2012 m. patvirtintu Trumpalaikės socialinės globos teikimo valstybės socialinės globos įstaigose tvarkos aprašu (Dėl trumpalaikės socialinės globos teikimo valstybės socialinės globos įstaigose tvarkos aprašo patvirtinimo, 2012), valstybės socialinės globos namuose gali būti įrengtos vietos trumpalaikėi socialinei globai teikti, kurios neįskaičiuojamos į įstaigai patvirtintą planinį vietų skaičių. Trumpalaikė socialinė globa šiose vietose gali būti teikiama savivaldybės

²⁶ Strateginis planas 2013-2015 m. <http://www.socmin.lt/index.php?-1616500121>

²⁷ <http://www.ede-eu.org/>

sprendimu ar privačiu įstaigos ir asmens (jo globėjo, rūpintojo) susitarimu. Taip sudarytos sąlygos greičiau gauti trumpalaikės socialinės globos paslaugas, pasinaudoti jomis tam tikrą laiką (pavyzdžiui, šeimosnariui dėl ligos, komandiruotės, ar kitų priežasčių laikinai negalint prižiūrėti asmens, kuriam reikalinga nuolatinė priežiūra). Šiuo metu 5-iose socialinės globos įstaigose iš viso įrengtos 35 papildomos vietos trumpalaikiai socialinei globai teikti.

Nutraukus Socialinės globos įstaigų administravimo tarnybos veiklą (Dėl biudžetinės įstaigos Socialinės globos įstaigų administravimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos likvidavimo, 2012) nuo 2012 m. lapkričio 1 d. vaikų siuntimą į valstybės globos namus koordinuoja Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, suaugusių asmenų siuntimą – Neįgaliųjų reikalų departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos. Valstybės globos namų veiklos strategiją ir taktiką, numatydami pagrindines jos kryptis ir prioritetus, koordinuoja ministerijos Socialinės globos įstaigų skyriaus ir Vaikų skyriaus specialistai. Organizuoti socialinį darbą dirbančiųjų kvalifikacijos tobulinimą ir atestaciją pavesta Socialinių paslaugų priežiūros departamentui prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos

Aptarti teisės aktai ir įstatymai yra pamatiniai socialinių paslaugų sistemoje. Keičiantis socialinėms grupėms ir socialinėms problemoms, priimami nauji nutarimai, įstatymų pataisos.

M. Išoraitė (2007) socialinių paslaugų teikimą reglamentuojančius teisės aktus skirsto į 10 sričių. *Pirma sritis* apima teisės aktus, reglamentuojančius socialines paslaugas, jų klasifikavimą, organizavimą ir teikimą. *Antra sritis* yra socialinės paslaugos užimtumui didinti; *trečia* apima socialinę paramą šeimai ir jos administravimą; *ketvirta* – socialinių paslaugų infrastruktūrą ir jos administravimą; *penkta* – socialines paslaugas sveikatingumui didinti; *šešta* – vaiko teisių apsaugos administravimą; *septinta* – asmenų, išėjusių iš įkalinimo vietų socialinę integraciją; *aštunta* – neįgaliųjų socialinę integraciją; *devinta* – socialinę politiką ir jos įgyvendinimą; *dešimta* – socialinę apsaugą.

Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministro priimtas įsakymas „Dėl reikalavimų socialinėms globos įstaigoms“ (2002) reglamentuoja reikalavimus stacionarioms globos įstaigoms, teikiančioms socialines paslaugas bei asmens nukreipimo į jas. Šio įsakymo tikslas – nustatyti minimalius reikalavimus, kuriais vadovaujantis socialinės globos įstaigose būtų organizuojama veikla. Reikalavimai įstaigoms reglamentuoja stacionarių socialinės globos įstaigų darbo organizavimą, personalo normatyvus, apibrėžia teikiamas paslaugas, gyventojų teises bei

pareigas, reikalavimus globos įstaigų pastatams bei aplinkai, priėmimą bei išvykimą iš šių įstaigų, apgyvendinamų asmenų kontingentą²⁸.

1.7.Socialinių (globos) paslaugų teikimo modeliai

Socialinių paslaugų teikimas Lietuvoje tampa vis svarbesnis socialinės paramos sistemoje. Už žmonių socialinių poreikių tenkinimą atsakingos institucijos, tokios kaip vietos valdžia ar valstybė, susiduria su šiais klausimais: kada, kam ir kokias paslaugas geriau galėtų teikti savivaldybės, turinčios šiam dalykui specialistų, o kada tai geriau atliktų rinka; kaip geriau organizuoti paslaugų teikimą bei paskirstyti atsakomybę paslaugų gavėjams, teikėjams ir sektoriams.

Šie klausimai aktualūs ne tik Lietuvai, bet ir kitoms ES šalims. Kiekvienos šalies socialinių paslaugų teikimo sistema yra skirtinga. Kiekvienoje ES šalyje socialinių paslaugų teikimo sistema atspindi savitą šalių kultūrinį, ekonominį, socialinį, politinį vystymąsi bei tradicijas.

Socialinių paslaugų poreikis per pastaruosius du dešimtmečius Europoje labai padidėjo. Taip pat padidėjo ir paslaugų apimtis. Kartu su paslaugų kiekiu didėjo ir joms skirtos lėšos. Tačiau vis dėlto šalyse yra gana daug skirtumų ir dėl šios priežasties sunku greitai suderinti socialinių paslaugų standartus. Skirtumus lemia šalių administracinio suskirstymo ypatybės, savivaldos įstatymai, įstatymų skirtumai, socialinių paslaugų materialinė bazė.

Pagal savo bendrąsias charakteristikas, t.y. paslaugų teikimo organizavimą, finansavimo būdus, valstybinių, neformalių ir rinkai atstovaujančių socialinių paslaugų teikėjų pasiskirstymą G. Esping-Andersen išskyrė tokius Europos regionus arba socialinės gerovės (globos) modelius (Guogis A. , 2000):

1.Skandinaviškasis arba socialdemokratinis modelis. Modelis remiasi universalumo principu, kuomet socialinės paslaugos traktuojamos ne tik kaip pagalba, bet ir kaip piliečių socialinė teisė. Socialinės paslaugos yra plačiai išvystytos ir teikiamos gerai organizuotoje visuomenėje įvairiems

²⁸ Lietuvos Respublikos vyriausybės nutarimas dėl socialinių paslaugų finansavimo ir lėšų apskaičiavimo metodikos patvirtinimo, Žin., 2006, Nr.110-4163 Prieiga per internetą <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=400016&p_query=&p_tr2=%3E> Žiūrėta 2013-11-14

žmonių poreikiams tenkinti. Visiems piliečiams yra suteikiamos vienodos teisės į socialines pašalpas ir išmokas, neatsižvelgiant į jų lytį, šeimyninę padėtį ar rasę. Savivaldybės vaidina pagrindinį vaidmenį teikiant ir planuojant socialines paslaugas. NVO, bažnytinių organizacijų ir kitų neformalių socialinių paslaugų teikėjų skaičius nedidelis. Rinka šiose šalyse teikia labai mažai paslaugų. Taikant socialdemokratinį modelį valstybė skiria daug lėšų socialinių paslaugų teikimui, siekiant užtikrinti savo šalies piliečiams materialinę gerovę. Tokia valstybė neleidžia atsirasti skurdo, nedarbo, nelygybės problemoms. Šiam modeliui priskiriamos Švedija, Danija, Suomija, Norvegija.

2. Liberalusis modelis. Šio modelio gerovės valstybėms yra būdingas nesikišimo principas, kai pirmenybė teikiama rinkai. Individai patys skatinami užsitikrinti sau gerovę, dalyvaudami rinkoje, nes būtent rinka, o ne valstybė garantuoja didžiausią dalį gerovės. Pagal šį modelį laikomasi principo, kad žmonės turi sugebėti gyventi be socialinės apsaugos sistemos. Valstybė savo piliečiams garantuoja tik minimalią paramą skurdo, nedarbo ir esant kitoms problemoms. Savivaldybių vaidmuo teikiant paslaugas labai nedidelis. Jos laikomos tik paslaugų poreikio planavimo ir organizavimo institucijomis. Socialinei apsaugai skiriamos lėšos yra labai negausios, taip pat trūksta geros įstatyminės bazės. Šis modelis yra būdingas Airijos ir Anglijos valstybėms.

Labai svarbu pabrėžti, kad Baltijos šalims, taip pat ir Lietuvai, taikomas liberalios valstybės gerovės modelis. Anot M. Išoraitės, socialinių garantijų sistema trijose Baltijos valstybėse yra ganėtinai prasta. Nedidelės socialinės išmokos, silpnos profsajungos, liberali vyriausybės politika – visa tai leidžia tvirtinti, kad šalis priklauso liberaliam socialinės politikos modeliui (Išoraitė M., 2007).

3. Kontinentinės Europos arba konservatyvusis modelis. Šiose valstybėse didelis vaidmuo tenka nevyriausybinėms organizacijoms, šeimai, iš dalies privatiems paslaugų teikėjams. Socialinės paslaugos teikiamos tik tada, kai šeima nebesugeba išspręsti iškilusių problemų. Čia vyrauja socialinio draudimo schemų įvairovė, nes skirtingų klasių ir statusų šeimos turi teisę į skirtingas paslaugas ir išmokas. Savivaldybių vaidmuo palyginti nedidelis. Tipiškas modelis Olandijoje, Vokietijoje, Belgijoje, Prancūzijoje. Nors šio modelio gerovės valstybių socialinės išmokos yra didesnės negu liberaliųjų, tačiau gerokai mažesnės negu socialdemokratiųjų.

4. Pietų Europos arba Viduržemio modelis. Modelis remiasi krikščioniškuoju socialiniu mokymu. Individui yra paliekama atsakomybė rūpintis savimi. Tai reiškia, kad iškilusias socialines problemas pirmiausia turi spręsti pats individas. Jeigu jis nesugeba to padaryti, tada į pagalbą ateina artimiausios institucijos – šeima, kaimynai ar vietinė bendruomenė, įtraukiant bažnyčią bei nevyriausybinės organizacijas. Valstybinių paslaugų teikimas yra apribotas, daugiausia paslaugas teikia neformalusis sektorius. Viešasis sektorius įsikiša tik tada, kai visos išvardintos institucijos negali padėti. Savivaldybės čia vaidina labai nedidelį vaidmenį. Šis modelis taikomas Ispanijoje, Italijoje, Portugalijoje, Graikijoje.

Anot Valentos A., socialinių paslaugų sistemos modeliai atitinkamai skirstomi į (Valenta, 2000):

1. Šiaurės šalių modelis (universalusis);
2. Anglų amerikiečių modelis (likutinis liberalusis);
3. Vidurio Europos modelis (Bismarko);
4. Pietų Europos modelis.

Aptarti modeliai leidžia geriau suvokti, kaip skirtingai organizuojama socialinių paslaugų sistema Europoje. Nepaisant skirtumų tarp atskirų šalių socialinių paslaugų teikimo modelių, galima teigti, kad didėjantis socialinių paslaugų poreikis daugelyje ES šalių lemia stiprėjančią valstybės įtaką teikiant socialines paslaugas.

Europoje išskiriamos tokios šiuolaikinių socialinių paslaugų tendencijų vystymosi kryptys: mišrios ekonomikos teikiant socialines paslaugas vystymas, socialinių paslaugų modernizavimas, šių paslaugų veiksmingumo vertinimas, skirtingų modelių ir jų esmę nusakančių principų taikymas, kliento įtraukimas į paslaugų organizavimo procesą (Žalimienė L., 2003). Socialinių paslaugų vystymosi tendencijoms įtakos turi ir globalizacija. H.P. Blossfeld ir kt. (2007) savo straipsnyje apie globalizacijos įtaką visuomenei teigia, kad mažiausiai sunkumų patiria vidurinės kartos vyrai, siekiantys karjeros.

Pasak M. Brandt ir M. Szydlik (2008) pagalba namuose tarp vyresniųjų kartų yra skirtinga einant iš Europos šiaurės į pietus. Šiaurės šalyse, pavyzdžiui Švedijoje ir Danijoje, kur labai gerai išvystytas socialinių paslaugų teikimas, daugiau negu trečdalis vaikų padeda savo tėvams. Tuo tarpu Viduržemio jūros šalyse, tik apie 15 procentų vaikų padeda savo tėvams. Tyrimų rezultatai rodo, kad be individualių poreikių bei galimybių, didelę lemiamą reikšmę turi kultūrinis kontekstas. L. Žalimienė pabrėžia, kad visos ES šalys perėjo įvairius pertvarkos etapus, teikiant įvairių tipų socialines paslaugas, taikant skirtingus organizavimo modelius ar nustatant skirtingus paslaugų teikėjų santykius.

Visos šalys ieškojo alternatyvų ir inovacijų, kaip integruoti ne pelno ir privačių paslaugų teikėjus į bendrą paslaugų teikimo sistemą. Valstybės ir šių organizacijų bendradarbiavimą paskatino socialinių paslaugų decentralizavimas ir nevyriausybinį paslaugų teikėjų atsiradimas. Remiantis išsivysčiusių Europos šalių patirties analize, socialinių paslaugų plėtojimas Lietuvoje dabartiniu laikotarpiu vyksta šiomis kryptimis (Socialinis pranešimas 1999, 2000):

- socialinių paslaugų teikimo decentralizacija;
- socialinių paslaugų teikimo deinstitucionalizacija. Vadovaujamosi nuostata, kad prioritetas teikiamas ne stacionarioms socialinių paslaugų įstaigoms, o pagalbos namuose plėtojimui bei kitų nestacionarių socialinių paslaugų kūrimui;

- nevyriausybinių organizacijų, kaip lygiaverčių partnerių, įtraukimas į bendrą socialinių paslaugų sistemą. Vyksta vyriausybinių ir nevyriausybinių socialinės globos organizacijų veiklos integracija;
- lozungo „kiek galint ilgiau gyventi savo namuose“ realus įgyvendinimas socialinių paslaugų sferoje. Tuo tikslu kuriamos kompleksinės pagalbos namuose tarnybos, kuriose yra tokie padaliniai: medicininio aprūpinimo, slaugos, maisto, telefoninio ryšio ir kt.;
- teikiamų socialinių paslaugų kokybės gerinimas ir socialinių paslaugų efektyvumo didinimas. Tai daroma analizuojant ir vertinant įgyvendinamų socialinių paslaugų programų rezultatus, organizuojant socialinių darbuotojų kvalifikacijos kėlimą, tobulinant stacionarių globos įstaigų veiklą.

Apibendrinant galima teigti, kad socialinės paslaugos Lietuvoje bei daugelyje ES šalių atlieka svarbų vaidmenį ir yra traktuojamos ne tik kaip būtinoji pagalba, bet ir kaip Europos Sąjungos valstybių narių piliečių socialinė teisė. Teikiant socialines (globos) paslaugas didžiausią vaidmenį atlieka socialinės apsaugos ir darbo ministerija, savivaldybės, socialinių paslaugų departamentas bei kitos nevyriausybines organizacijos. Šių įstaigų indėlį atspindi gebėjimas perduoti funkcijas įstaigoms, tiesiogiai dirbančioms su žmonėmis. Kokybiškam paslaugų teikimui būtinas tinkamas institucijų administravimas, svarbus tampa paslaugų vertinimas, kuriuo užtikrinama socialinėms paslaugoms skiriamų lėšų naudojimo kontrolė, nustatomi paslaugų kokybės tobulinimo standartai.

2. MAŽEIKIŲ RAJONO SOCIALINĖS GLOBOS PASLAUGŲ ORGANIZAVIMO IR PLĖTROS PROBLEMATIKOS TYRIMO METODOLOGIJA

2.1. Tyrimo metodologijos pagrindimas

Socialinės paslaugas analizuojančių darbų, straipsnių, tyrimų lietuvių ir užsienio autorių yra nemažai (Guogis 2005; Žalimienė 2007; Gončerovaitė ir Gumuliauskienė 2011, Vilkė 2013; Roht 2002; Blossfeld 2007; Brandt ir Haberkern 2009; Deindl ir Hank 2013), tačiau globos organizavimą ir plėtrą analizuojančių straipsnių stokojama.

Todėl tyrimo pradžioje buvo sudarytas literatūros, su kuria reikia susipažinti, eiliškumas:

- a) monografijos;
- b) mokslo darbų disertacijos;
- c) moksliniai straipsniai.

Nagrinėjant mokslinę literatūrą naudotas analizės būdas kaip iš visos duomenų bazės yra išrenkami *duomenys, patvirtinantys tyrinėtojo supratimą ar suvokimą*. Literatūros šaltiniai buvo atrenkami keliais etapais:

1. Šaltinis atsirenkamas pagal pavadinimą nurodantį į sąsajas su nagrinėjama tema;
2. Išsiaiškinamas jo turinys, t.y. bandoma suprasti pagrindines autoriaus mintis ir idėjas;
3. Atrenkami tipiškiausi faktai ir palyginami su jau žinomais.

Atsirenkant **dokumentus analizei**, pirmiausia reikia keliais pjūviais pirminius dokumentinius šaltinius įvertinti: nustatyti dokumentų autentiškumą, įvertinti jų patikimumą, aiškumą, suprantamumą, numatyti teorinį pagrindą, kuriuo gali būti analizuojami dokumentiniai šaltiniai (McCulloch, 2004). Todėl renkantis dokumentus šiam tyrimui atsižvelgta į jų:

- 1) Autentiškumą – patikrinta, ar dokumentinio šaltinio versija tikroji ir visa.
- 2) Patikimumą – nustatyta, kokia yra dokumento svarba, t. y. koks jo svoris kontekste.

Nagrinėjant teisės aktus iš visos duomenų bazės išrinkti duomenys, galintys konstruktyviai apibrėžti tiriamąjį objektą.

Šiame tyrimo etape buvo išanalizuoti 2 pagrindiniai socialinės globos organizavimą reglamentuojantys įstatymai ir Mažeikių rajono savivaldybės įstaigų už globos vykdymą atsakingų institucijų oficialūs organizaciniai vidaus dokumentai.

Darbe taikoma kokybinės turinio analizės strategija padeda analizuoti įvairius dokumentus, įstatymus, duomenis, gautus interviu metodu. Pasak B. Bitino (2008), kokybinio tyrimo atveju (...) tyrėjui tenka remtis savo gebėjimu analizuoti tekstą; kompiuterio pagalba kol kas galima pasinaudoti tik atliekant kai kuriuos su analize susijusius darbus. (...) Kokybiškai atlikus tyrimo duomenų rinkimą, gali būti gautas pirminės informacijos perteklius, todėl dalis kokybinės informacijos gali likti nepanaudota. Kokybinės analizės procesą sudaro trys grandys: teksto elementų kodavimas, tai yra teksto skaidymas į gabalus, dalis, kitokius vienetus; sukoduotų vienetų grupavimas; darinių įprasminimas.

Taigi, kokybinio tyrimo pagrindinė problema yra ne tiek tyrimo rezultatų kalbinė raiška, kiek rezultatų įtvirtinimas. Autorius teigia, kad kokybinio tyrimo atlikėjas iš anksto nežino, ką atras, iš anksto neformuluoja galimų tyrimo rezultatų, todėl turi grįsti ne tik tyrimo rezultatų patikimumą, bet ir remdamasis tuo, kas iki jo tyrimo sužinota, nusakyti jų naujumą, teorinį bei praktinį reikšmingumą. Taip pat kokybinio tyrimo rezultatai nebūtinai turi būti nauji, bet turi būti pagrįsti grupės informantų nuomonių apibendrinimu.

Kokybiniame tyrime neišvengiamas subjektyvumo atspalvis, nes tyrėjo bendravimas su informacijos šaltiniu ne tik pageidautinas, bet ir būtinas (Bitinas, 2008). Be to, skirtingai negu kiekybinis, kokybinis tyrimas yra atviras. Kokybinio tyrimo detalaus dizaino neįmanoma nustatyti iki tyrimo, daugelis detalių išryškėja renkant duomenis, o kartais tik pradėjus juos analizuoti. Informantų imtis taip pat nėra griežtai apibrėžta, tyrėjas vadovaujasi tuo, kad informantų kompetencija ir komunikatyvumas yra esminis kokybinio tyrimo sėkmės pagrindas.

Tyrimas atliktas 2014 metų liepos 8-28 dienomis Mažeikių miesto biudžetinėse socialines globos paslaugas teikiančiose įstaigose, siekiant išsiaiškinti respondentų nuomonę apie socialinių globos paslaugų organizavimą, teikimą bei plėtros galimybes.

Atliekant tyrimą buvo susidurta su konfidencialumo problema, įstaigų vadovai nenoriai priimdavo, ir patys nei vienas nesutiko duoti interviu. Visose įstaigose buvo apklausti direktoriams pavaldūs asmenys, daugiausiai socialiniai darbuotojai. Penki respondentai iš aštuonių nesutiko skirti laiko interviu, bet mielai atsakė raštu, trys respondentai raštu atsakė į klausimus, ir grąžindami anketas pakomentavo savo atsakymus, tokiu būdu papildydami savo raštu pateiktus atsakymus. Atliekant tyrimą, respondentams buvo nusakomas tyrimo tikslas, laikomasi konfidencialumo, parodomas pasitikėjimas.

Teorinėje darbo dalyje išsiaiškinus socialinių paslaugų sampratą, organizavimą, teikimą pereinama prie tyrimo metodikos. Šiame skyriuje bus analizuojamos socialinių globos paslaugų

organizavimo problemos bei plėtros galimybės, tobulintinos sritys Mažeikių rajono savivaldybėje. Darbo autorė, siekdama išsiaiškinti Mažeikių rajono socialinės globos organizavimo ir plėtros problematiką, pasirinko tyrimo metodus:

Analitinį – apžvelgta mokslinė literatūra, teisinė bazė leido geriau suvokti socialinio darbuotojo pareigybes stacionarioje slaugos įstaigoje, atsiradimo priežastis, visuomenėje kylantį poreikį socialinei pagalbai. Mažeikių rajono Socialinių įstaigų nuostatai leido geriau suvokti Mažeikių rajono socialines globos paslaugas teikiančių įstaigų veiklos galimybes, trūkumus, tobulinimo kryptis. Guogio A., Žalimienės L., Valentos A., Pundziūtės Z., Stankuvienės D. ir kitų autorių moksliniai darbai padėjo aprašyti socialinių globos paslaugų organizavimą, dalyvius, teikėjus. Guogio A. straipsniai padėjo susipažinti su Lietuvos socialinės politikos modeliu, socialinių paslaugų plėtra Lietuvoje. Žalimienė L. ir Lazutka R. savo straipsniuose supažindino su socialinių globos paslaugų samprata, tikslais, funkcijomis. Lietuvos Respublikos Socialinių paslaugų įstatymas bei kiti teisės aktai bei nuostatai padėjo suprasti socialinių globos paslaugų organizavimo, teikimo sistemą. Brandt M., Haberkern K. savo straipsniuose analizavo senėjimo tendencijas užsienyje. Haberkern K., Szydlik M. palygino senyvų žmonių priežiūros skirtumus Europos šalyse. Senyvo amžiaus žmonių globos problemas analizavo Rotas G. Užsienio autorių straipsniai padėjo atskleisti užsienio šalių socialinių paslaugų organizavimo specifiką.

Empirinį metodą – *giluminis pusiau struktūruotas ekspertų interviu*. Interviu, kaip kokybinių duomenų rinkimo metodo taikymas grindžiamas tuo, jog žinoti informantų požiūrius, vertinimus, nuomones, įsitikinimus ir padeda tyrėjui atlikti kokybinį tyrimą (Bitinas, 2008). Darbo autorė sudarė ekspertų apklausos interviu protokolą, kurį sudarė trys blokai klausimų. Pirmoji klausimų dalis yra apie socialinių paslaugų organizavimą ir plėtrą Lietuvoje. Antame bloke – klausimai apie socialinių globos paslaugų organizavimą ir plėtrą Mažeikių rajono savivaldybėje. Trečias blokas – klausimai apie socialinių globos paslaugų organizavimo ir plėtros tobulinimo galimybes Mažeikių rajono biudžetinėse socialinių paslaugų įstaigose. Apklausos protokole informantai pateikė savo asmeninius duomenis – vardą, pavardę, darbo stažą metais, įstaigą, kurioje dirba. Interviu atliktas individualiai susitikus su kiekvienu informantu. Respondentai raštu atsakė į klausimus ir atsiimant anketas atsakymus patikslino, pakomentavo žodžiu. Duomenys, gauti šiuo būdu yra konfidencialūs, patikimi, neįtakoti tyrėjo asmeninės nuomonės. Ekspertų interviu apklausa leido nustatyti tiriamųjų požiūrį į socialinių globos paslaugų organizavimo ir plėtros aktualumą bei socialinio darbuotojo organizuojamą veiklą.

Statistinį empirinį metodą – duomenų kokybinę analizę. Kokybinis metodas pasirinktas todėl, kad siekiama išsiaiškinti globos paslaugų organizavimo sąlygas, problemas, trūkumus, stipriąsias puses, taip pat galimas plėtros galimybes, socialinių globos paslaugų tobulinimo kryptis. Anot B. Bitino (2008), tuo atveju, kai tyrimo metu siekiama sudaryti nuomonių, vertinimų, išsiskakymų tam tikru klausimu sąrašą, tai kokybiniai tyrimai yra ir validūs. Vidinis kokybinių tyrimų validumas susijęs su tyrimo dalyviais, kurie gali pagrįsti pateiktų atsakymų tikrumą, patikimumą. Tyrimo metu pateikta respondentų informacija panaudota, siekiant atsakyti į darbo įvade iškeltus probleminius klausimus. Esant panašioms ar vienodiems respondentų atsakymams, sudaromos lentelės, kuriose atsispindi rezultatai.

Taigi, į šio magistrinio darbo probleminius klausimus bandoma atsakyti remiantis keletu metodų. Analitinis metodas padėjo išanalizuoti mokslinę literatūrą socialinių paslaugų organizavimo tematika bei įstatymus, reglamentuojančius socialinių paslaugų organizavimą, teikimą. Empirinis metodas padėjo surinkti kokybiškus, patikimus duomenis iš informantų, dirbančių Mažeikių rajono savivaldybės socialinių paslaugų įstaigose. Statistinis empirinis metodas padėjo atlikti duomenų kokybinę analizę.

2.2. Tyrimo imties apibūdinimas

Informantų imtis. Šio magistrinio darbo tyrimo imtis sudaryta sudaryta netikimybinės imties būdu. Netikimybinis būdas esmę sudaro tai, kad galutinų rezultatų tikimybė yra nežinoma (Bitinas, 2008). Netikimybinės imtys generalizuojamos nestatistiškai, imtis būna maža, šiame darbe – 8 informantai. Visi šie informantai parinkti tikslingai, kaip darbuotojai, išmanantys savo darbą, kompetetingi, dirbantys socialines paslaugas teikiančiose valstybinėse įstaigose, galintys pateikti daugiausiai informacijos, reikalingos atlikti šio darbo tyrimui. Informantų nuomone remiamasi, bandant išsiaiškinti aktualiausias globos paslaugų organizavimo problemas. Informantų pasiskirstymas pagal patirtį užimamose pareigose: 2 informantai turi pusės metų darbo patirties; likusiųjų 6 informantų darbo patirtis svyruoja nuo 8 iki 20 metų. Vidutiniškai vieno informanto darbo patirtis – 9,4 metų. Manau, kad tokia patirtis padės optimaliai įvertinti globos organizavimo trūkumus ir privalumus.

Kadangi imtis buvo sudaroma tikslingai, pasirinktas kriterinės atrankos būdas, pagal kurį informantų darbovietė turėjo būti Mažeikių rajone. Imties dalyviai privalėjo dirbti socialines globos paslaugas teikiančiose įstaigose, kad galėtų pateikti kokybiškus duomenis. Tyrimui parinkti

Mažeikių biudžetinių socialinių paslaugų įstaigų vyriausieji specialistai, socialiniai darbuotojai, asmenys, organizuojantys bei teikiantys globos paslaugas, kiti atsakingi specialistai. Kokybiniame tyrime dalyvavo aštuoni socialinių paslaugų srityje dirbantys asmenys. Visi informantai: moterys, daugiausia socialinės darbuotojos. Informantų duomenys pateikti 5 lentelėje.

5 Lentelė

Tyrimo informantai

Informanto Nr.	Pareigos	Darbo stažas metais
1	Vyriausioji specialistė	18
2	Vyriausioji socialinė darbuotoja	0,5
3	Socialinio darbuotojo padėjėja	15
4	Socialinė darbuotoja	0,5
5	Socialinė darbuotoja	10
6	Socialinė darbuotoja	8
7	Socialinė darbuotoja	3
8	Vyresnioji specialistė	20

Instrumentarijus. Šiame darbe pasirinktas kokybinis duomenų rinkimo metodas – **pusiau struktūruotas giluminis interviu**. Interviu buvo atliktas susitinkant su informantais ir užpildant anketą su klausimais. Du informantai pateikė duomenų ir žodžiu, dauguma atsisakė teikti interviu, sakydami, kad neturi laiko. Tokiu būdu visi atsakė į klausimus raštu, kai kurie pakomentavo savo atsakymus žodžiu, atviravo, kad į kai kuriuos klausimus negali atsakyti iš lojalumo savo darbovietai. Viena pagrindinių Mažeikių rajono įstaigų, tai yra Socialinių paslaugų tarnyba, iš viso atsisakė bendradarbiauti. Darbuotojams nebuvo leista teikti interviu ar atsakyti į klausimus.

Interviu klausimyną sudarė trys diagnostiniai blokai, kuriuose iš viso buvo 27 klausimai (žr. priedą Nr. 4).

Interviu klausimynas buvo sudarytas remiantis šiais tyrimo aspektais (žr. 6 lentelėje).

6 lentelė

Tyrimo instrumento struktūra

Eil.Nr.	Diagnostinis blokas	Klausimų skaičius
-	Informanto duomenys	Klausimai nenumerojami

I	Socialinių globos paslaugų organizavimas ir plėtra Lietuvoje	6
II	Socialinių globos paslaugų organizavimas ir plėtra Mažeikių savivaldybėje	15
III	Socialinių globos paslaugų organizavimo ir plėtros tobulinimas Mažeikių savivaldybėje	6

Interviu klausimai informantams buvo pateikti asmeniškai. Tyrimas atliktas šiose biudžetinėse socialinių paslaugų teikimo įstaigose: VšĮ Vilties erdvė; Senelių ir vaikų našlaičių namai, Nakvynės namai, Mažeikių rajono savivaldybės Socialinės paramos skyriuje.

Tyrimo etika. Tyrimo metu buvo laikomasi konfidencialumo, geranoriškumo, teisingumo, pagarbos principų. Tyrėjo pareiga laikytis anonimiškumo, išsaugoti informantų bei tyrimo duomenų slaptumą. Šiame darbe nėra vartojami tikrieji informantų vardai. Kiekvienas asmuo yra įvardintas kaip *ekspertas* ir duodamas numeris, pvz., *ekspertas Nr.1*. Kadangi atsakymai pateikiami raštu, jie bus analizuojami tyrimo duomenų analizės būdu, lyginami, vertinami, ieškant panašumų ir skirtumų.

7 lentelė

Informantų pasiskirstymas pagal institucijas

Institucijos pavadinimas	Respondentai
Mažeikių r. savivaldybės administracija	3
VšĮ Vilties erdvė	1
Mažeikių r. Senelių ir vaikų našlaičių globos namai	2
Mažeikių r. Nakvynės namai	2

Respondentai parinkti tikslingai, kad galėtų pateikti kokybiškus atsakymus į interviu klausimus. Laikantis konfidencialumo, asmeniniai informantų duomenys neįvardijami, kiekvienam iš jų suteiktas numeris. Renkant duomenis buvo apklausti aštuoni socialines globos paslaugas teikiančių įstaigų darbuotojai. Informantai atsakė į interviu klausimus, kurie buvo apie socialinių globos paslaugų organizavimą ir plėtrą Lietuvoje bei Mažeikių rajono savivaldybėje.

2.3. Tyrimo duomenų analizės principai

Atliekant kokybinį tyrimą tyrėjas sąveikauja su tiriamaisiais, interviu eigoje yra emociškai veikiamas, tikslina klausimus, prašo paaiškinti, pagrįsti atsakymą. Taigi, duomenų analizė vykdoma

remiantis tyrėjo mąstymo operacijomis – apibendrinimu, abstrahavimu, konkretinimu, lyginimu, įvairiapuse išvalga ir kt. (Bitinas, 2008). Tačiau kita vertus, tyrėjas stengiasi likti neutralus, neįtakoti tyrimo rezultatų. Atliekant tyrimą anonimiškai tyrėjas negali patikrinti gautos informacijos patikimumo. Todėl kokybinės informacijos rinkimas reikalauja išsigilinti į tyrimo situaciją. Šio magistrinio darbo autorė tyrimo duomenų neįtakotojo, respondentai duomenis pateikė individualiai, kiekvienas pagal savo žinias ir darbo pobūdį.

B. Bitinas (2008) teigia, kad kokybinis tyrimas atlieka žvalgybinę funkciją, parengia dirvą kiekybiniam tyrimui. Kokybinio tyrimu konkretinami, tikslinami ar gilinami kiekybinio tyrimo rezultatai – teiginiai, išvados, rekomendacijos. Šio darbo tyrime kokybiniai duomenys tiriami analizuojant turinį, vertinant išsakytas mintis ir idėjas.

Svarbiausios tyrimo duomenų charakteristikos – validumas ir patikimumas. Šiame darbe duomenys buvo renkami anonimiškai, stengiasi išvengti subjektyvumo. Duomenų redukcija tyrime vyko apibendrinant informaciją, segmentuojant ir redaguojant, stengiantis neiškraipyti faktų. Išvadose duomenys buvo koceptualizuoti ir paaiškinti, stengiantis neprarasti reikšmingesnės informacijos. Duomenys empirinėje dalyje buvo susisteminti, pateikti lentelėse ir schemose. Rezultatus stengiamasi apibendrinti ir pateikti viename informacijos lygmenyje. Išvados pateikiamos atlikus visą duomenų analizę.

3. SOCIALINĖS GLOBOS PASLAUGŲ ORGANIZAVIMO IR PLĖTROS MAŽEIKIŲ RAJONE TYRIMO REZULTATŲ ANALIZĖ

3.1. Mažeikių rajono savivaldybės įstaigų globos paslaugų organizavimo ir plėtros situacija: dokumentų analizė

Mažeikių savivaldybėje socialines globos paslaugas teikia VšĮ Vilties erdvė, Mažeikių r. Senelių ir vaikų našlaičių globos namai, Mažeikių r. Nakvynės namai. Globos paslaugų organizavimą ir teikimą prižiūri Mažeikių r. savivaldybės administracijos paramos skyrius.

BĮ **Mažeikių rajono socialinių paslaugų tarnyba** įkurta 2003 12 29, Mažeikių rajono savivaldybės tarybos 2003 07 03 sprendimu Nr. T20 -99. Ši įstaiga teikia bendrąsias ir transporto paslaugas, aprūpina techninėmis pagalbos priemonėmis. Taip pat yra teikiamos specialiosios paslaugos, tai – pagalbos į namus, dienos socialinės globos bei socialinių įgūdžių ugdymo ir palaikymo paslaugos. Socialinių paslaugų tarnybos veikla reglamentuojama teisės aktais (Lietuvos Respublikos 2006 m. sausio 19 d. socialinių paslaugų įstatymas Nr. X-493 http://www.skelbimas.lt/istatymai/socialiniu_paslaugu_istatymas.htm; Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006 m. balandžio 5 d. įsakymas Nr. A1-93 „Dėl socialinių paslaugų katalogo patvirtinimo“ (atnaujinta 2007-12-29) <http://www.socmin.lt/index.php?1509676856>) bei įstaigos nuostatų.

Socialinių paslaugų tarnyboje yra iki 150 socialinės priežiūros ir 33,4 dienos socialinės globos asmens namuose gavėjų, Vaikų dienos centrą lanko 24 vaikai. Teikia bendrąsias (specialaus transporto) ir specialiąsias socialines paslaugas: socialinės priežiūros (pagalbos į namus, socialinių įgūdžių ugdymo ir palaikymo socialinės rizikos šeimoms) dienos socialinės globos paslaugas asmenims namuose. Įstaigoje priimami dokumentai ir įgyvendinamas neįgalių asmenų aprūpinimas techninėmis pagalbos priemonėmis. Teikiama specialaus transporto paslauga ir vykdomas dializuojamų asmenų pavėžėjimas į gydymo įstaigą. Nuo 2012 m. spalio 1 d. įstaigoje pradėjo veikti Vaikų dienos centras.²⁹

Mažeikių r. savivaldybės administracijos paramos skyrius, vykdydamas jam pavestus uždavinius, įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka atlieka šias funkcijas:

²⁹ Mažeikių rajono savivaldybės ilgalaikis ir strateginis plėtros 2014-2020 m. planas http://www.mazeikiai.lt/go.php/lit/Mazeikiu_rajono_savivaldybes_ilgalaikis_/5896 žiūrėta 2014-08-22

- Skiria ir išmoka socialines pašalpas, išmokas vaikams, šalpos pensijas ir kitas socialines išmokas ar (ir) kompensacijas, informuoja ir konsultuoja gyventojus išmokų klausimais bei vykdo valstybinių programų įgyvendinimą;
- Organizuoja socialinių paslaugų teikimą, tobulina esamų paslaugų formas;
- Konsultuoja gyventojus dėl jiems priklausančių socialinių paslaugų;
- Priima gyventojų prašymus bendrosioms ir specialiosioms socialinėms paslaugoms gauti;
- Testuoja asmenų, kurie kreipiasi dėl socialinių paslaugų ar (ir) pašalpų pajamas bei turta;
- Paskiria bendrąsias ir specialiąsias socialines paslaugas įvairių socialinių grupių asmenims;
- Formuoja socialinių paslaugų strategiją, rengia ir įgyvendina socialinių paslaugų teikimo planus bei programas;
- Pagal kompetenciją kontroliuoja socialinių paslaugų teikėjų veiklą;
- Organizuoja maitinimo paslaugų teikimą socialiai remtiniems asmenims.³⁰

Iš globos paslaugų teikiamos: dienos socialinė globa; trumpalaikė socialinė globa; ilgalaikė socialinė globa.

Socialinės globos paslaugos yra skiriamos tik tada, kai asmeniui nepakanka bendrųjų ir socialinės priežiūros paslaugų. Tai nustatoma atliekant asmens socialinės globos poreikio vertinimą, užpildant socialinės globos poreikio vertinimo formas (*pagrindas: 2006-04-05 Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas Nr. A1-94 „Dėl asmens (šeimos) socialinių paslaugų poreikio nustatymo ir skyrimo tvarkos aprašo ir senyvo amžiaus asmens bei suaugusio asmens su negalia socialinės globos poreikio nustatymo metodikos patvirtinimo“ su papildymais*).³¹

Asmeniui, norinčiam apsigyventi valstybės ar savivaldybės stacionarioje socialinės globos įstaigoje (senelių globos namuose ar pensionate), pateikiama atmintinė (žiūrėti priedą Nr.5). Teikiant socialines išmokas, paramos skyrius laikosi LR įstatymų bei nuostatų, kurie yra išvardinti Priede Nr.1.

Všį Vilties erdvė, yra pelno nesiekiantis ribotos civilinės atsakomybės viešasis juridinis asmuo, kurio tikslas tenkinti viešuosius interesus, vykdamt visuomenei naudingą veiklą įstaigos veiklos srityje. Įstaigos veiklos sritis - proto negalios žmonių socialinė integracija.

³⁰ Mažeikių savivaldybės administracijos paramos skyrius http://www.mazeikiai.lt/go.php/lit/Socialine_parama/792
Žiūrėta 2018-08-21

³¹ Ten pat. Žiūrėta 2018-08-21

Įstaiga savo veikloje vadovaujasi Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lietuvos Respublikos civiliniu kodeksu, Lietuvos Respublikos viešųjų įstaigų įstatymu, specialiaisiais Įstaigos veiklą reglamentuojančiais įstatymais.³² Vilties erdvės pagrindinis tikslas – skatinti proto negalios asmenų integracijos į visuomenę procesą, lavinant ir ugdant jų gebėjimus pasirūpinti savimi, tenkinti asmens gyvybinius poreikius, teikiant aukštos kokybės kompleksinę pagalbą, organizuojant jų dienos užsiėmimus, laisvalaikį bei darbinę veiklą, kad ateityje jie galėtų gyventi savarankiškai arba naudodamiesi minimaliomis socialinės sferos darbuotojų paslaugomis. Įstaigoje veikiančiose Specialiosiose dirbtuvėse ugdyti ir palaikyti socialinius įgūdžius, formuoti ir įtvirtinti darbinius įgūdžius, suteikiant galimybę įgytas žinias pritaikyti darbe, siekti, kad proto negalios žmonės ateityje turėtų galimybę dalyvauti darbo rinkoje bei dirbti ir užsidirbti, formuoti estetinius ir bendravimo įgūdžius, stiprinti jų fizinę sveikatą, teikti psichologinę ir emocinę pagalbą, plėsti pasaulio pažinimą.³³

Ši įstaiga svo veiklą organizuoja, taikydama įstatymus, bei nuostatus, pateiktus Priede Nr.6. Pagrindinis yra Neįgaliųjų teisių konvencija ir Neįgaliųjų teisių konvencijos fakultatyvus protokolas, priimti 2006 m. gruodžio 13 d. JTO generalinės Asamblėjos 61-oje sesijoje. Taip pat Socialinių paslaugų bei Neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymas. Daugeliu teisės aktų nustatoma, kokią negalią turintys asmenys gali gauti pagalbą įsigyjant būstą, integruojantis į visuomenę. Aktuose numatomi darbingumo lygio nustatymai, neįgalumo lygiai, dėl techninių priemonių aprūpinimo, dėl išmokų neįgaliesiems mokėjimo tvarkos.

Vietų skaičius – 17 (16). Įstaiga teikia ilgalaikės/trumpalaikės ir dienos socialinės globos paslaugas proto negalę turintiems asmenims. Gyvenimo namuose nėra klientų kaitos, todėl būtų tikslinga steigti Savarankiško gyvenimo namus, tam, kad būtų galima teikti ilgalaikes socialinės globos paslaugas naujiems paslaugų gavėjams.³⁴

Mažeikių r. Vaikų našlaičių ir senelių globos namai (pagal Ekonominės veiklos rūšių klasifikatorių) vykdo šią veiklą:

stacionarinė pagyvenusių ir neįgalių asmenų globos veikla

stacionarinė slaugos įstaigų veikla

kita stacionarinė globos veikla

³² Viešosios įstaigos Vilties erdvė įstatai

http://www.viltieserdve.kli.lt/erdve/pirmas.php?subaction=showfull&id=1192733807&archive=&start_from=&ucat=&žiūrėta 2018-08-21

³³ Ten pat. Žiūrėta 2018-08-21

³⁴ Mažeikių rajono savivaldybės ilgalaikis ir strateginis plėtros 2014-2020 m. planas

http://www.mazeikiai.lt/go.php/lit/Mazeikiu_rajono_savivaldybes_ilgalaikis_/5896 žiūrėta 2014-08-22

kita žmonių sveikatos priežiūros veikla

viduriniojo medicinos personalo paslaugų teikimas ligoniams ne ligoninėse

kitų maitinimo paslaugų teikimas.³⁵

Kaip teigiama Mažeikių rajono vaikų našlaičių ir senelių globos namų nuostatuose, ši įstaiga yra savivaldybės biudžetinė įstaiga, kurios paskirtis yra:

teikti trumpalaikes/ilgalaikes socialinės globos paslaugas laikinai likusiems be tėvų globos Mažeikių rajono vaikams, kuriems nustatyta laikinoji ar nuolatinė globa (rūpyba) ar socialinės rizikos šeimų vaikams;

teikti ilgalaikės socialinės globos paslaugas senyvo amžiaus ir suaugusiems asmenims su fizine negalia, gyvenamąją vietą deklaravusiems Mažeikių rajone, kuriems nustatytas dalinis ar visiškas socialinis ir fizinis savarankiškumas.

Vaikų našlaičių ir senelių globos namai savo veikloje vadovaujasi Lietuvos Respublikos Konstitucija, Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija, Lietuvos Respublikos civiliniu kodeksu, Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymu, Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymu, Lietuvos Respublikos biudžetinių įstaigų įstatymu, Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymu, Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymu ir kitais įstatymais, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimais, Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymais, Lietuvos higienos normomis, Mažeikių rajono savivaldybės tarybos sprendimais ir Mažeikių rajono savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymais, kitais teisės aktais ir šiais nuostatais;³⁶

Vaikų našlaičių ir senelių globos namai įsipareigoja teikti socialinę globą vaikams iki 18 metų, parengti vaikus savarankiškam gyvenimui ir integracijai visuomenėje; užtikrinti be tėvų globos likusiam vaikui globą (rūpybą), ginti vaiko asmenines, turtines teises ir teisėtus interesus; sudaryti vaikui artimas šeimos aplinkai gyvenimo sąlygas, užtikrinti vaikui teikiamų socialinių ir ugdymo paslaugų kokybę; dirbti socialinį darbą su vaiku ir jo tėvais įgyvendinant vaiko laikinosios ar nuolatinės globos (rūpybos) planą; teikti socialines paslaugas, kuriomis suteikiama pagalba asmeniui, dėl amžiaus, neįgalumo, socialinių problemų iš dalies ar visiškai neturinčiam, neįgijusiam arba praradusiam gebėjimus ir galimybes savarankiškai rūpintis asmeniniu gyvenimu ir dalyvauti visuomenės gyvenime; teikti asmens sveikatos priežiūros ir slaugos paslaugas. Globos namuose šiuo metu yra 26 vietos senyvo amžiaus žmonėms ir 62 vaikams iki 18 metų.

³⁵ Mažeikių r. Senelių ir vaikų našlaičių globos namai <http://www.vsglob.lt/veiklos-sritys/> Žiūrėta 2018-08-21

³⁶ Vaikų našlaičių ir senelių globos namai. Nuostatai <http://www.vsglob.lt/nuostatai/> Žiūrėta 2018-08-21

Globos namai, įgyvendindami tikslus, teikia socialines paslaugas, kurios yra išvardintos Socialinių paslaugų kataloge: informavimo ir konsultavimo, tarpininkavimo ir atstovavimo, apgyvendinimo, maitinimo organizavimo, asmens higienos paslaugų organizavimo, kasdienio gyvenimo įgūdžių ugdymo ir palaikymo, asmens sveikatos priežiūros ir slaugos, aprūpinimo kompensacine technika, laisvalaikio organizavimo, kitas paslaugas reikalingas asmeniui pagal jo savarankiškumo lygį. Vietų skaičius 68+28. Įstaigoje teikiamos trumpalaikės ir ilgalaikės socialinės globos paslaugos. Šiuo metu poreikis į šiuos namus nėra visiškai patenkinamas, todėl tenka ilgalaikės socialinės globos paslaugas pirkti ir kitų savivaldybių senelių ar vaikų globos namuose.³⁷

Mažeikių rajono Nakvynės namai tai socialinės paskirties biudžetinė įstaiga įkurta 1993 metais sausio mėnesio 1 dieną, išlaikoma iš savivaldybės biudžeto. Nakvynės namuose yra 40 gyvenamųjų vietų, iš jų: 24 vyrams, 12 moterims ir 4 trejų parų.³⁸ . Prie nakvynės namų veikia švirkštų keitimo kambarys, narkotines medžiagas vartojantiems asmenims.³⁹

Nakvynės namų tikslas yra suteikti laikiną gyvenamąją vietą grįžusiems iš laisvės atėmimo vietų, socialinės reabilitacijos įstaigų, skirstymo punktų, elgetaujantiems, nukentėjusiems nuo stichinių nelaimių, smurto ir kitiems asmenims neturintiems pastovios gyvenamosios vietos ar laikinai negalintiems dėl kokių nors priežasčių grįžti į savo būstą. Padeda ugdyti čia gyvenančių asmenų sugebėjimą pasirūpinti savimi ir integruotis visuomenę, užtikrinti socialinį saugumą.

Nakvynės namų globotiniams taikomos šios socialinės paslaugos: pirmąjį mėnesį skiriama (30) maisto talonų; pasirūpinama labdaros rūbais, avalyne; informuojama, konsultuojama, tarpininkaujama, jei reikalinga, ir atstovaujama, sprendžiami įvairūs klausimai; skalbiama patalynė, teikiamos asmens higienos paslaugos; aprūpinama spauda, knygomis, organizuojamas gyventojų laisvalaikis; organizuojamas medicininis aptarnavimas (kviečiame gydytojus, registruojame pirminės sveikatos centre, lydime į gydymo įstaigas. Įstaigoje stengiamasi, kad čia gyvenantys globotiniai bent laikinai jaustųsi patogiai. Gyventojams organizuojamos įvairios šventės ir minėjimai: Velykos, Kūčios, Kalėdos, Valstybės atkūrimo diena, Valstybės dieną. Pagal Lietuviškus papročius švenčiamos Kūčios ir Velykos. Gyventojai čia

³⁷ Mažeikių rajono savivaldybės ilgalaikis ir strateginis plėtros 2014-2020 m. planas

http://www.mazeikiai.lt/go.php/lit/Mazeikiu_rajono_savivaldybes_ilgalaikis_/5896 žiūrėta 2014-08-22

³⁸ Mažeikių rajono Nakvynės namai http://www.mazeikiai.lt/go.php/lit/MAZEIKIU_NAKVYNES_NAMAI/622 Žiūrėta 2018-08-21

³⁹ Mažeikių rajono savivaldybės ilgalaikis ir strateginis plėtros 2014-2020 m. planas

http://www.mazeikiai.lt/go.php/lit/Mazeikiu_rajono_savivaldybes_ilgalaikis_/5896 žiūrėta 2014-08-22

gyvendami pasijunta reikalingais žmonėmis, mūsų bendruomenės nariais.⁴⁰ Norint apsigyventi Nakvynės namuose reikia kreiptis į Mažeikių Savivaldybės Administracijos Socialinės paramos skyrių.

Kaip ir aukščiau aptartose įstaigose, Nakvynės namų darbas organizuojamas remiantis šiais įstatymais: Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lietuvos Respublikos biudžetinių įstaigų įstatymu, Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymu, Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro patvirtintu socialinių paslaugų katalogu ir reikalavimais nestacionarioms socialinių paslaugų įstaigoms, kitais įstatymais, LRV nutarimais, steigėjo sprendimais, Savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymais bei įstaigos nuostatais.

Kadangi Mažeikių miestas priklauso Telšių regionui, todėl Mažeikių miesto plėtros strategija yra išdėstyta Telšių regiono plėtros plane 2006-2013 m. Vykdamas plėtros planą, Mažeikiuose buvo įvykdytas pirmas uždavinys – atnaujinti daugiabučius gyvenamuosius namus ir plėtoti socialinį būstą bei trečias uždavinys - plėtoti socialinę infrastruktūrą. Šiam uždaviniui įgyvendinti numatytos 22 priemonės. 2011 – 2012 m. pradėta įgyvendinti 18 priemonių: plėtojamos viešosios įstaigos „Vilties erdvė“ nestacionarios socialinės paslaugos ir materialinė bazė, pritaikant protinę ir kompleksinę negalią turintiems žmonėms, atnaujinamos eismo saugumą gerinančios priemonės bei kitos.⁴¹

Mažeikių rajono savivaldybės ilgalaikiame ir strateginiame plėtros 2014-2020 metų plane teigiama, kad 2012 m. Mažeikių rajono savivaldybės teritorijoje socialines paslaugas įvairioms gyventojų grupėms teikė 8 socialinių paslaugų įstaigos ir dvi Šeimynos. Iš aštuonių socialinių paslaugų įstaigų trys yra stacionarios: Mažeikių rajono vaikų našlaičių ir senelių globos namai, VšĮ „Vilties erdvė“, VšĮ Sedos PSPC slaugos ligoninės ir palaikomo gydymo socialinės globos skyrius ir 5 nestacionarios įstaigos: Mažeikių nakvynės namai, Mažeikių socialinių paslaugų tarnyba ir 3 bendruomenės centrai.⁴² Rajone beveik visos socialinių paslaugų įstaigos yra įsikūrusios Mažeikių mieste. Be šių socialines paslaugas teikiančių įstaigų rajone veikia: VšĮ „Vilties erdvė“ specialiosios dirbtuvės, Mažeikių sutrikusios psichikos žmonių globos bendrija „Gyvenimo spalvos“, Mažeikių

⁴⁰ Mažeikių rajono Nakvynės namai http://www.mazeikiai.lt/go.php/lit/MAZEIKIU_NAKVYNES_NAMAI/622 Žiūrėta 2018-08-21

⁴¹ Mažeikių rajono savivaldybės probleminės teritorijos plėtros 2011-2013 metų programos priemonių įgyvendinimo atžvalga

<http://www.nrp.vrm.lt/assets/files/Telsiai/Periodines%20apzvalgos/Teminio%20pasitarimo%20ataskaita%202012-11-27%20priedas.pdf> Žiūrėta 2018-08-22

⁴² Mažeikių rajono savivaldybės ilgalaikis ir strateginis plėtros 2014-2020 m. planas http://www.mazeikiai.lt/go.php/lit/Mazeikiu_rajono_savivaldybes_ilgalaikis_/5896 žiūrėta 2014-08-22

rajo neigaliųjų draugija, Lietuvos aklųjų ir silpnaregių sąjungos Mažeikių rajono filialas, Mažeikių rajono kurčiųjų draugija, visuomeninė organizacija „Gerumo galia“, Mažeikių rajono diabetikų klubas „Žemaičių spēka“, Mažeikių rajono Alzheimerio ligos klubas, Mažeikių rajono išsėtinės sklerozės draugija, „Bočiai“ Lietuvos pensininkų sąjungos Mažeikių bendrija, Mažeikių rajono ligonių astmos klubas, Lietuvos Raudonojo Kryžiaus draugijos Mažeikių rajono skyrius, Lietuvos vaikų teisių gynimo organizacija „Gelbėkit vaikus“ Mažeikių padalinys, labdaros ir paramos fondas „G vaikų pasaulis“, VšĮ Viekšnių parapijos Šv. Jono Krikštytojo vaikų dienos centras, VšĮ Mažeikių šeimos gerovės centras (globėjų, tėvių rengimas).⁴³

Mažeikių rajono savivaldybėje 2012 m. iš viso dirbo 53 socialiniai darbuotojai ir 90 socialinių darbuotojų padėjėjų. Socialinių darbuotojų padėjėjams, dirbantiems seniūnijose, dėl transporto problemų sudėtinga pasiekti atokiose vietose gyvenančius asmenis, todėl viena iš prioritetinių socialinių paslaugų plėtros krypčių rajone yra nestacionarių socialinių paslaugų prieinamumo didinimas kaimo vietovėse.⁴⁴

8 lentelė

Mažeikių rajone paslaugas teikiančios socialinių paslaugų įstaigos 2012 m.

Socialinių paslaugų įstaiga	Paslaugos
Stacionarios socialinių paslaugų įstaigos	
Mažeikių rajono vaikų našlaičių ir senelių globos namai	Pavaldumas – Mažeikių rajono savivaldybė. Vietų skaičius 68 + 28. Įstaigoje teikiamos trumpalaikės ir ilgalaikės socialinės globos paslaugos. Šiuo metu poreikis į šiuos namus nėra visiškai patenkinamas, todėl tenka ilgalaikės socialinės globos paslaugas pirkti ir kitų savivaldybių senelių ar vaikų globos namuose.
VšĮ „Vilties erdvė“	Pavaldumas – Mažeikių rajono savivaldybė ir 2 NVO. Vietų skaičius – 17 (16). Įstaiga teikia ilgalaikės/trumpalaikės ir dienos socialinės globos paslaugas proto negalę turintiems asmenims. Gyvenimo namuose nėra klientų kaitos, todėl būtų tikslinga steigti Savarankiško gyvenimo namus, tam, kad būtų galima teikti ilgalaikes socialinės globos paslaugas naujiems paslaugų gavėjams.
Nestacionarios socialinių paslaugų įstaigos	
Mažeikių socialinių paslaugų tarnyba	Pavaldumas – Mažeikių rajono savivaldybė. Iki 150 socialinės priežiūros ir 33,4 dienos socialinės globos asmens namuose gavėjų, Vaikų dienos centrą lanko 24 vaikai. Teikia bendrąsias (specialaus transporto) ir specialiąsias socialines paslaugas: socialinės priežiūros (pagalbos į namus, socialinių įgūdžių ugdymo ir palaikymo socialinės rizikos šeimoms)

⁴³ Ten pat. žiūrėta 2014-08-22

⁴⁴ Ten pat. žiūrėta 2014-08-22

Socialinių paslaugų įstaiga	Paslaugos
	dienos socialinės globos paslaugas asmenims namuose. Įstaigoje priimami dokumentai ir įgyvendinamas neįgalių asmenų aprūpinimas techninėmis pagalbos priemonėmis. Teikiama specialaus transporto paslauga ir vykdomas dializuojamų asmenų pavėžėjimas į gydymo įstaigą. Nuo 2012 m. spalio 1 d. įstaigoje pradėjo veikti Vaikų dienos centras.
Mažeikių nakvynės namai	Pavaldumas – Mažeikių rajono savivaldybė. Vietų skaičius – 36 + 4. Įstaigoje teikiamos trumpalaikės socialinės globos ir socialinės priežiūros (laikino apnakvindinimo) paslaugos. Prie nakvynės namų veikia švirkštų keitimo kambarys, narkotines medžiagas vartojantiems asmenims.

Šaltinis: Mažeikių rajono savivaldybės 2013 metų socialinių paslaugų planas

8 lentelėje pateikti 2012 metų duomenys, rodantys, kokios paslaugos ir kokiam skaičiui gyventojų teikiamos socialines paslaugas organizuojančiose įstaigose.

Statistikos departamento duomenimis, Mažeikių rajono savivaldybėje socialinės rizikos šeimų 2007-2011 m. sumažėjo 23,6 procentų. Mažėjant socialinės rizikos šeimų skaičiui, mažėja ir jose augusių vaikų skaičius, Mažeikių rajono savivaldybėje jų sumažėjo 35,6 proc. Mažeikių rajono savivaldybėje socialinės rizikos šeimose augusių vaikų skaičius mažėjo du kartus sparčiau nei apskrityje ir lenkė šalies rodiklius.

Kaip teigiama plėtros plane, Mažeikių rajono savivaldybės administracija kasmet vykdo būstų pritaikymą žmonėms su negalia. 2012 metais pritaikyti 8 būstai, iš jų 6 asmenims su labai ryškiais ir 2 asmenims su ryškiais judėjimo ir apsitarnavimo funkcijų sutrikimais. Pritaikytas būstas 4 vaikams su negalia, 2 jaunuoliams iki 24 metų amžiaus ir 2 darbingo amžiaus neįgaliems. Iš jų 5 gyvena Mažeikių mieste, o 3 kaimiškose seniūnijose. Nuo 2012 metų savivaldybė organizuoja socialinės reabilitacijos paslaugų neįgaliesiems bendruomenėje teikimo organizavimą.

Mažeikių rajono savivaldybėje, kaip ir šalyje, Telšių apskrityje bei visose apskrities savivaldybėse auga pagalbą į namus ir socialinę globą namuose gavusių asmenų skaičius. 2007–2012 m. pagalbą į namus ir socialinę globą namuose gavusių asmenų skaičius Mažeikių rajono savivaldybėje išaugo 37,7 procentais. Socialinės pašalpos gavėjų skaičius per pastaruosius šešerius metus (2007-2012) ženkliai išaugo. Mažeikių rajono savivaldybėje socialines pašalpas gavusių asmenų skaičius augo lėčiau (4,7 kartus) nei šalyje (6,1 kartus) ir apskrityje (5,9 kartus). Tai parodyta 9 lentelėje.⁴⁵

⁴⁵ Mažeikių rajono savivaldybės ilgalaikis ir strateginis plėtros 2014-2020 m. planas http://www.mazeikiai.lt/go.php/lit/Mazeikiu_rajono_savivaldybes_ilgalaikis_/5896 žiūrėta 2014-08-22

Pagalbą į namus ir socialinę globą namuose gavę asmenys

Vietovė/Metai	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Pokytis 2007–2012 m., proc.
Lietuvos Respublika	8.189	13.262	13.554	12.873	15.022	15.902	94,2
Mažeikių r. sav.	175	174	209	251	219	241	37,7

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Socialinių pašalpų gavėjų skaičius ir išlaidos socialinėms pašalpoms

Vietovė/Metai	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Pokytis 2007–2012 m., kartais
Socialinių pašalpų gavėjų skaičius							
Lietuvos Respublika	36.621	37.292	73.512	181.285	221.062	221.922	6,1
Telšių apskritis	2.676	3.031	6.428	15.293	16.346	15.668	5,9
Mažeikių r. sav.	1.410	1.403	2.753	6.466	7.285	6.616	4,7
Plungės r. sav.	420	502	1.220	3.062	3.122	3.296	7,8
Rietavo sav.	159	179	386	824	868	903	5,7
Telšių r. sav.	686	948	2.069	4.941	5.071	4.854	7,1
Išlaidos socialinėms pašalpoms, tūkst. Lt							
Lietuvos Respublika	52.134,6	78.927,3	190.660,2	510.585,9	612.272,7	599.483	11,5
Telšių apskritis	4.057,1	6.637,6	16.384,6	40.907,7	43.363,5	41.134	10,1
Mažeikių r. sav.	2.337,0	3.295,0	7.434,0	18.385,6	20.587,9	19.447	8,3
Plungės r. sav.	476,1	866,9	2.661,0	7.263,9	7.563,3	7.675	16,1
Rietavo sav.	185,4	369,6	934,3	2.037,9	2.129,3	2.103	11,3
Telšių r. sav.	1.058,6	2.106,2	5.355,3	13.220,4	13.083,0	11.908	11,2

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Šioje lentelėje pavaizduota, kaip 2007-2012 metais didėjo pašalpų gavėjų skaičius ir kiek lėšų skirta Mažeikių rajono savivaldybei palyginus su kitomis savivaldybėmis.

Remiantis plėtros plane išdėstytais išvadomis, buvo pateikti tokie pasiūlymai plėtrai:

Socialinių paslaugų tinklo plėtra. Socialinių paslaugų tinklo plėtra, įkuriant trūkstamas įstaigas ar esamose įstaigose sudarant galimybes teikti trūkstamas paslaugas, užtikrintų socialinių paslaugų prieinamumą ir kokybę.

Neįgaliųjų socialinės integracijos skatinimas. Neįgalieji 2012 m. Mažeikių rajono savivaldybėje sudarė 7,6 proc. visų gyventojų. Tai yra socialiai jautri ir pažeidžiama visuomenės grupė, todėl šios grupės asmenų socialinės integracijos skatinimas, gyvenimo sąlygų gerinimas yra svarbus prioritetas socialinės politikos srityje.

Atsižvelgiant į tai, Mažeikių rajono savivaldybės ilgalaikiame plėtros plane numatytas 2 prioritetas „Aukštos socialinės gerovės kūrimas“ ir 2.2. tikslas „Teikti kokybiškas ir prieinamas sveikatos ir socialines paslaugas“ bei 2.3. tikslas „Neįgaliųjų socialinės integracijos įgyvendinimas“. Norint pasiekti šiuos tikslus, reikės vykdyti socialinių paslaugų plėtrą, plėtoti kompleksines paslaugas neįgaliesiems ir jų šeimos nariams bendruomenėje, didinti fizinės ir viešosios aplinkos prieinamumą neįgaliesiems ir jų mobilumą.⁴⁶

Apibendrinant galima teigti, kad svarbiausi Mažeikių rajono savivaldybėje globos paslaugas teikiančių įstaigų veiklą reglamentuojantys įstatymai yra tie patys. Tai Socialinių paslaugų įstatymas, Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro patvirtintas Socialinių paslaugų katalogas, Mokėjimo už socialines paslaugas tvarkos aprašas. Norint gauti globos paslaugas, išmokas, ar kitas paslaugas, pirmiausiai reikia kreiptis į Mažeikių rajono Socialinės paramos skyrių arba Socialinių paslaugų tarnybą. Mažeikių savivaldybės plėtros plane numatyta socialinių paslaugų tinklo plėtra ir neįgaliųjų socialinės integracijos skatinimas. Didelis dėmesys skiriamas paslaugų prieinamumui gerinti.

3.2. Mažeikių rajono savivaldybės įstaigų globos paslaugų organizavimo ir plėtros stiprybės ir probleminiai aspektai: informantų nuomonės raiška

Pasak D. Petružytės (2010), giluminis požiūris padeda suvokti, kad socialinės problemos tėra gilesnių problemų simptomai. Jis skatina socialinius darbuotojus orientotis į darbą su kliento

⁴⁶ Ten pat. Žiūrėta 2014-08-22

asmenybe kaip su visuma (o ne su atskiriomis socialinėmis problemomis), dirbti sudarant sąlygas jo asmenybės augimui, nes tik tokiu būdu socialines problemas galima išspręsti iš esmės. R.Motiečienė ir R.Naujanienė (2011) teigia, kad Lietuvoje dar nėra atliktas tyrimas, parodantis kaip socialinių paslaugų sistemos dalyviai kritiškai reflektuoja teikiamas ir gaunamas paslaugas. Dėl šios priežasties socialinės globos organizavimo problemos Mažeikių savivaldybėje bus analizuojamos remiantis tyrimo rezultatais.

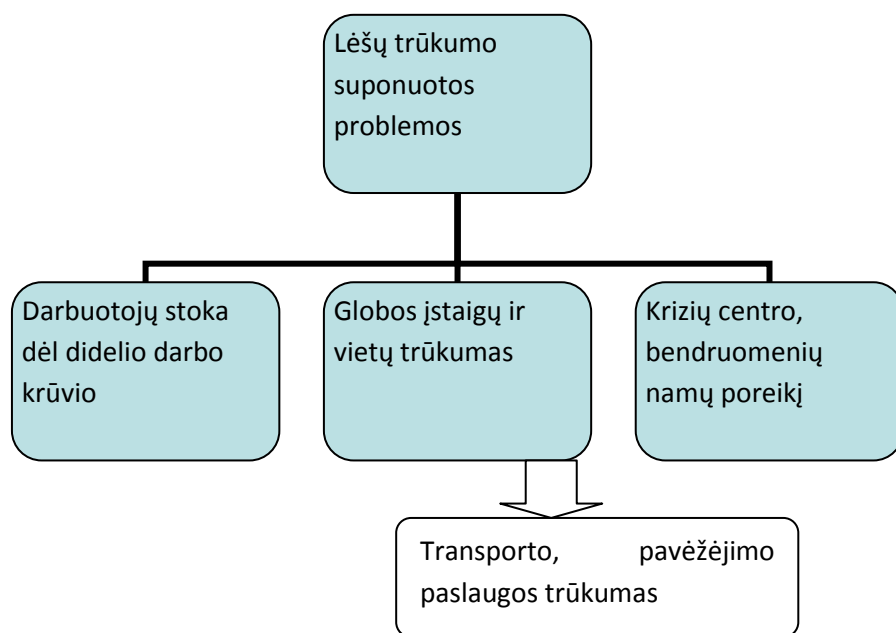
Anot A. Bakk ir K. Grunewald (1998), specialiojoje įstaigoje daug kas racionalizuota: centralizuotai gaminamas maistas, perkami drabužiai, įranga standartizuota, o nedidelio skaičiaus slaugytojų užduotis - „kuo efektyviau“ rūpintis nemažu skaičiumi negalios ištikusių globotinių. Kadangi personalo dažnai trūksta, globotiniai daugiau ar mažiau prižiūrimi „konvejerio“ principu. Personalas pasiskirsto darbus, užuot kiekvienas slaugytojas rūpintųsi keliais žmonėmis. Darbuotojai neturi teisės keisti globą, atsižvelgami į konkrečius (...) poreikius – žmogumi manipuluojama, o tai sudaro sąlygas dehumanizavimui.

Pirmoji tyrimo sritis buvo socialinių globos paslaugų organizavimas ir plėtra Lietuvoje. Ši bloką sudarė 6 klausimai apie globos paslaugų teikimą, organizavimą, problematiką Lietuvoje. Analizuojant, kaip informantai vertino socialinių paslaugų organizavimo politiką Lietuvoje, išskirtos dvi kategorijos vertinimų: teigiamai ir neigiamai. Teigiamų vertinimų buvo daugiau, todėl galima teigti, kad socialinių paslaugų organizavimas Lietuvoje yra geras. Nors pagal atliktus tyrimus (Janušauskaitė, 2008) socialinių globos paslaugų organizavimas yra nepakankamai efektyvus. Stengiantis padėti gerinti socialinių įstaigų darbuotojų darbą ir globos paslaugų organizavimą nuo 2014 m. liepos 16 d. buvo vykdomi mokymai Lietuvos socialinių paslaugų įstaigų vadovujančiam personalui, socialiniams darbuotojams bei socialinių darbuotojų padėjėjams, pagal Socialinių paslaugų priežiūros departamento prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos vykdomą projektą „Socialinių paslaugų įstaigų darbuotojų kompetencijų ugdymas“. Taip pat, vykdant globos namų reformą, 2014 m. lapkričio 11 d. Socialinių paslaugų priežiūros departamente prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos buvo įteiktos licencijos 24 įstaigoms ir šeimynoms, teikiančioms socialinę globą.⁴⁷ Tokiu būdu skatinama mažinti vaikų globos vietas vaikų namuose, tačiau suteikiant galimybę gyventi šeimoje ir padėti lengviau integruotis į visuomenę.

⁴⁷ Socialinių paslaugų priežiūros departamente įteikta dar 30 licencijų
<http://www.sppd.lt/lt/naujienos/2014/11/11/departamente-iteikta-dar-30-licenciju/>

Kadangi socialinių paslaugų institucijose tiekiamos ne tik globos paslaugos, bet ir konsultuojama, informuojama, yra susiduriama su įvairiomis problemomis. Informantai išskiria tokias problemas kaip finansavimo trūkumas, visuomenės neigiamas požiūris, klientų motyvacijos stoka ir nenoras bendradarbiauti. Pasak informanto Nr. 1, iš kliento pusės - motyvacijos stoka, iš paslaugų teikėjo - nepakanka socialinių įstaigų (turima mintyse, kad trūksta vietų senyvo amžiaus žmonėms). Informantas Nr. 2 teigia, kad visuomenė nevertina socialinių paslaugų, sumenkina, nes jas laiko neypatingai „veiksmingas visuomenei“. Informantas Nr. 6 sako, kad moterims, šeimoms trūksta krizių centro.

Atsakymai pakankamai skirtingi, bet turi ir panašumų. Trys ekspertai teigia, kad trūksta lėšų, taip apt minima, kad trūksta darbuotojų, mažai vietų globos įstaigose. Taip pat didelį vaidmenį atlieka paslaugų gavėjų motyvacijos stoka, bei visuomenės neigiamas nusistatymas. Svarbi globos paslaugų organizavimo problema – tam tikrų įstaigų trūkumas. Šiuo atveju buvo įvardintas krizių bei moterims skirto centro nebuvimas. Dėl šios priežasties reikėtų skirti papildomai lėšų, kad būtų galima įkurti trūkstamas įstaigas.

1 pav. Dėl lėšų trūkumo kylančios problemos

Schemoje pavaizduota, kaip, pasak informantų, lėšų trūkumas susijęs su socialinių paslaugų teikimo gerinimu. Akivaizdu, kad didesnės lėšos padėtų teikti įvairesnes, poreikius atitinkančias paslaugas bei jos būtų suteiktos didesniai skaičiui vartotojų.

Analizuojant socialinių paslaugų organizavimo plėtrą Lietuvoje paaiškėjo, kad kiekvienas informantas plėtrą vertino kritiškai. Informantas Nr. 1 mano, kad plėtra – būtina, nes įtakos turi jaunų žmonių emigracija, senyvo amžiaus žmonių gausėjimas. „Vien Mažeikių rajone yra 850 žmonių virš 85 metų“. Na o tiek vietų globos namuose nėra.

Informantas Nr. 2 mano, kad stacionarių paslaugų teikimas neįgaliesiems yra neigiamas. Kadangi stacionarios paslaugos kokybiškiau teikiamos globos įstaigose, o ne asmens namuose, įstaigose viskas pritaikyta, o namuose žmogui iškyla daug nepatogumų.

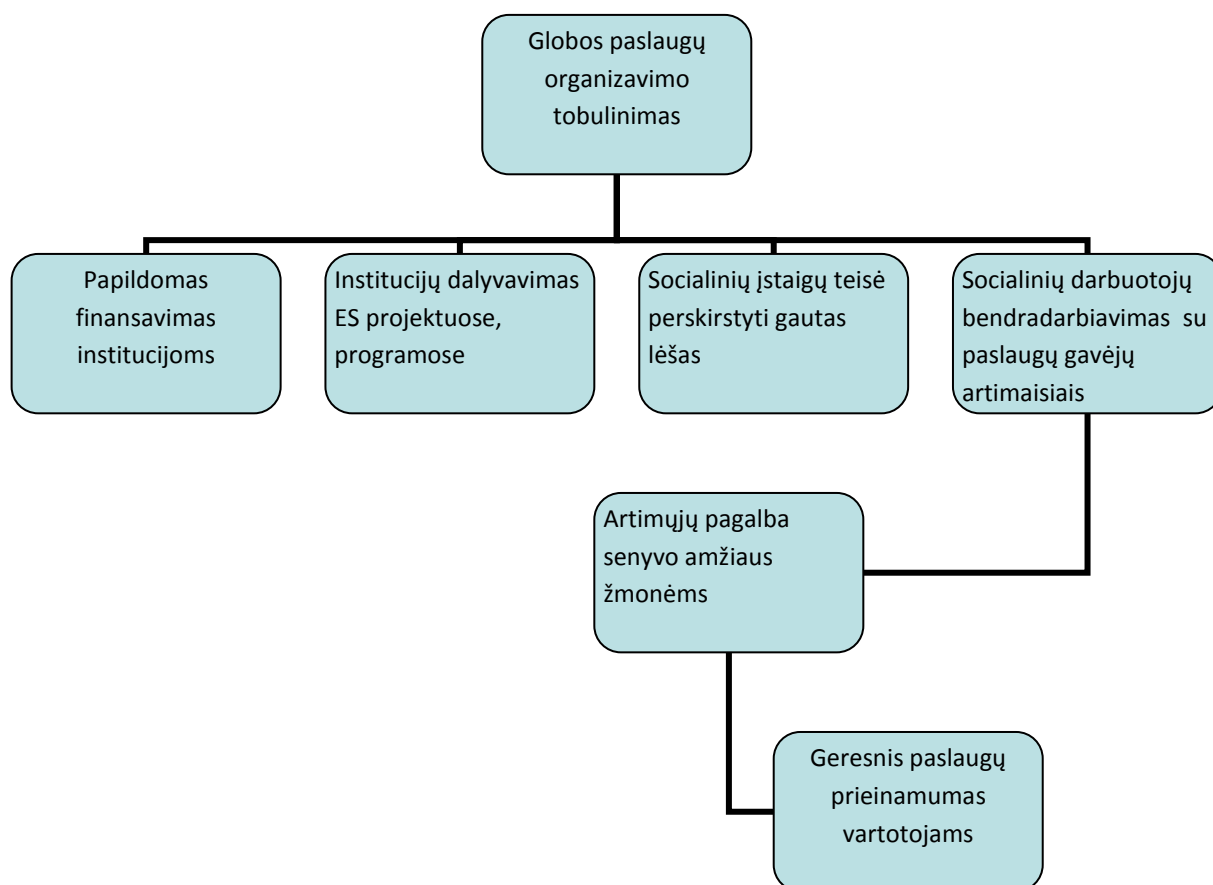
Informanto Nr. 3 atsakymas neigiamas, Nr. 4 mano, kad reikia daug tobulėti, nes atsilikame nuo kitų šalių. Informantų nuomonės nesutapo, nes socialinių paslaugų organizavimo plėtrą Lietuvoje vertina ir teigiamai, ir neigiamai. Interesantės Nr. 2 atsakymas išsiskiria iš kitų, kadangi ji plėtrą vertina siaurąja prasme, ir atsižvelgia tik į neįgaliesiems skirtas paslaugas. Vertindamas tik šių paslaugų teikimą informantas plėtrą vertina neigiamai. Ekspertė Nr. 4 savo atsakymą apėmė plačiau, ir lygindama su kitomis šalimis, teigia, kad Lietuva atsilieka nuo kitų šalių. Kadangi nuo 2007 metų jau vykdoma socialinių paslaugų reforma, tai būtų tikslinga teigti, kad plėtra Lietuvoje vyksta, tačiau ne taip sparčiai kaip pageidauja darbuotojai ir vartotojai.

Bandant suprasti socialinių darbuotojų ir vartotojų poreikius, buvo prašoma pateikti siūlymus, kokios būtų galimos socialinių paslaugų organizavimo tobulinimo kryptys. Pasak intereso Nr. 1, „prie rūpinimosi senais ar neįgaliais asmenimis turėtų prisidėti šeimos (vaikai). Anot jos, socialinių paslaugų teikimas neturėtų rūpėti tik socialinėms įstaigoms, tai turėtų būti ir šeimos, visuomenės reikalas. Socialinių paslaugų organizavimas tobulėtų, jei būtų kuriamos naujos įstaigos. Reikalinga daugiau informacijos apie paslaugas, ir daugiau pagalbos asmenims, slaugantiems neįgalius asmenis. Informantas Nr. 6 siūlo pakankamai drastišką variantą - „visiškas socialinių pašalpų likvidavimas, benamiams ir ilgą laiką esantiems bedarbiams, įsteigiant valgyklas ir skiriant tik maitinimo paslaugą“. Informantas Nr. 5 šį klausimą paliko neatsakytą, tad manau, kad jį tenkina esantis socialinių paslaugų organizavimas.

Informantai teigia, kad teikiant socialines paslaugas reikia didesnę dėmesį skirti paslaugos gavėjui, o ne valstybei. Pasak informanto, „jei institucija paslaugą teikia, nereiškia, kad žmogui tai leidžia jo sąlygas“. Tai rodo, kad socialinėse įstaigose teikiamos paslaugos gali būti labai reikalingos ir naudingos žmogui, bet jei šis neturi galimybės (finansinės ar kitos) jomis pasinaudoti,

tai paslaugos tampa neveiksmingos. Informantas Nr. 3 į šį klausimą atsakė labai trumpai ir lakoniškai - „skirti daugiau finansavimų“. Liko neaiškumas, kam skirti finansavimą – pašalpų didinimui, naujų vietų globos, senelių ar vaikų namuose steigimui, ar darbuotojų naujų etatų kūrimui. Galbūt buvo turima mintyse, kad visoms minėtoms problemoms spręsti, reikalingos papildomos lėšos. Vienas informantų apibendrintai atsakė į šį klausimą - „tikslingas ir tinkamas socialinių paslaugų vertinimas“. Jei visuomenė sumažintų savo priešišumą paslaugų gavėjams, o paslaugų gavėjai tikslingiau panaudotų gaunamas pašalpas, tuomet socialinės paslaugos būtų vertinamos objektyviau. Darbuotojai būtų labiau motyvuoti darbui, pašalpų ir paslaugų gavėjai labiau džiaugtųsi ir vertintų teikiamomis pašalpomis bei paslaugomis. Ši nuomonė patvirtinama Žalimienės straipsnyje apie neigiamą visuomenės nusistatymą socialinių paslaugų gavėjų atžvilgiu (Žalimienė, 2011)

Išanalizavus respondentų atsakymus galima pateikti tokią schemą:

2 pav. Globos paslaugų organizavimo tobulinimo galimybės

Socialinių paslaugų tobulinimas priklauso nuo finansavimo. Tačiau esant pakankamam finansavimui galimos įvairios paslaugų tobulinimo variacijos. Galbūt skirstant socialines pašalpas,

kai kuriais atvejais būtų naudinga žmogui teikti nemokamą maitinimą, nakvynę (tarkim 5 dienoms nemokamai, o vėliau vartotojas atitinkamai turi susimokėti). Tokiu būdu valstybė sutaupytų socialinių pašalpų atžvilgiu, padėtų žmonėms nevisiškai degraduoti, galbūt pavyktų sustabdyti alkoholio vartojimo didėjimą. Taip pat jei socialinės įstaigos turėtų didesnę galimybę teikti paslaugas (informavimo, laikinos priežiūros ar kitas) vartotojų namuose, pagerėtų socialinių globos paslaugų prieinamumas vartotojams. Socialinių globos paslaugų organizavimas tobulėtų, jei prie problemų sprendimo prisidėtų kiti šeimos nariai. Tiek pagyvenusių, tiek našlaičių ar beglobių vaikų globa nėra vien tik socialinių įstaigų problema. Visi glojami asmenys (išskyrus išimtis) turi artimuosius, kurie turėtų labiau rūpintis savo artimaisiais. Dėl visų šių išvardintų priežasčių, socialinių paslaugų teikimo ir valdymo principai turėtų būti koreguojami, atsižvelgiant į vartotojų poreikius.

Patikslinant informantų nuomonę apie LR įstatymus, reglamentuojančius socialinių globos paslaugų organizavimą, buvo klausiama, yra jie priimtini šiandieninėje socioekonominėje šalies situacijoje?

Informantų atsakymai į šį klausimą buvo vienareikšmiai. Lietuvoje socialinių paslaugų įstatymai reglamentuojami tinkamai (62 procentai), nors 38 procentai informantų mano, kad neigiamai. Remiantis atsakymų analize, galima teigti, kad įstatymai yra tinkamai vykdomi, ir paslaugos puikiai organizuojamos. Lentelėje matome kiek savivaldybės lėšų skiriamai socialinėms paslaugoms, ir koks galimas glojamų asmenų skaičius.

11 lentelė

PROGRAMOS TIKSLAI, UŽDAVINIAI, VERTINIMO KRITERIJAI IR JŲ REIKŠMĖS

Tikslų, uždavinių, vertinimo kriterijų pavadinimai ir mato vienetai	Vertinimo kriterijų reikšmė			
	2013- ųjų	2014- ųjų	2015- ųjų	2016- ųjų
Savivaldybės biudžeto dalis tenkanti socialinei paramai, (proc.)	3,6	3,6	3,9	3,9
Šalpos išmokų vid. mėnesio gavėjų skaičius	3200	3200	3200	3200
Transporto išlaidų kompensacijų vid. mėnesio gavėjų skaičius	87	87	85	85
Išmokas vaikams gaunančių šeimų skaičius	7500	7500	7500	7500

Socialines pašalpas gaunančių šeimų skaičius	6800	6800	6800	6800
Socialinių paslaugų Savivaldybėje prieinamumas, (proc.)	100	100	100	100
Socialinių paslaugų tarnybos paslaugų gavėjų skaičius	325	325	325	325
Nakvynės namų paslaugų gavėjams vietų skaičius	40	40	40	40
Mažeikių vaikų našlaičių ir senelių globos namų vietų paslaugų gavėjams skaičius	130	130	130	130
Iš socialinių globos namų perkamų paslaugų gavėjams vietų skaičius	20	20	20	20
Šeimynų skaičius	2	2	2	2
Socialinės rizikos šeimų skaičius	165	160	160	160

Šaltinis: MAŽEIKIŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS 2014-2016 metų STRATEGINO VEIKLOS PLANO PRIEDAI⁴⁸

Informantai pateikė savo nuomonę apie tai, ko labiausiai trūksta socialines globos paslaugas teikiančioms institucijoms.

Pasitvirtino anksčiau minėtas faktas, kad svarbiausias veiksnys yra finansavimas. O paskui svarbu, kad socialines paslaugas teikiančiose įstaigose dirbtų motyvuoti darbuotojai, nes kvalifikuotų yra pakankamai daug. Trūkstant lėšų, nukenčia vartotojai, nes neįmanoma sukurti daugiau globos vietų, kurios yra labai brangios.

Taigi apibendrinant šio klausimo atsakymus, informantai teigia, kad globos įstaigose trūksta didesnio finansavimo. Socialinių globos paslaugų organizavimo ir plėtros problemos nesibaigia lėšų trūkumu. Reikalingi ne tik kompetetingi, bet ir šiam darbui motyvuoti darbuotojai. Paslaugų gavėjai taip pat turėtų būti aktyvesni, labiau atsakingi, turėtų aktyviau domėtis teikiamomis paslaugomis, savo teisėmis. Nuo paslaugų gavėjų priklauso visuomenės nuomonė apie socialinių paslaugų teikimo reikšmę. Tačiau būtų galima bandyti perskirstyti lėšas, tam kad būtų galima nupirkti inventoriaus, kuris yra būtinas socialinėms įstaigoms.

Socialinių globos paslaugų plėtra labai svarbi. Nors Mažeikių mieste buvo tvarkoma infrastruktūra, ir remontuojami gyvenamieji bendrabučiai globojamiems žmonėms, tačiau vis dėlto yra vietų trūkumas vaikų ir senelių namuose. Mažeikių savivaldybėje yra 850 senelių virš 85 metų, kuriems reikalinga globa, o tuo tarpu globos namuose yra tik 28 laisvos vietos. Nakvynės namuose

⁴⁸ SOCIALINĖS PARAMOS ĮGYVENDINIMO PROGRAMA, PROGRAMOS PRIEDAI;
<http://www.mazeikiai.lt/index.php?1682269783> Žiūrėta 2014-12-10

trūksta inventoriaus. Mažeikių savivaldybėje yra tik dvi šeimos, kurios globoja vaikus. Informantė Nr. 1 interviu metu teigė, kad viena naujovių, jog šeimos globoti vaikus galės tik įsigijusios licencijas. Šiuo metu viena iš šeimynų šį dokumentą jau turi. Nuo 2015 metų nauja bus ir tai, kad bus įrengiami butai vaikams. Šiuose butuose galės prisiglausti smurtaujančių, girtuokliaujančių tėvų vaikai, bet jie nebus atimamai iš tėvų ir atiduodami vaikų namams. Tokiu būdu bus stengiamasi skatinti bendruomeniškumą. Problemų turi neįgalių vaikų virš 18 metų tėvai. Iki 18 metų neįgaliais vaikais pasirūpina Jievaro pagrindinė mokykla, o vyresniems nėra nei vietų, nei įstaigų.

Informantės Nr. 1 nuomone, didelę įtaką turi visuomenės požiūris į socialinių paslaugų teikimą. Visos socialinės paslaugos yra teikiamos pagal finansines galimybes, yra laikomasi normatyvų. Globos ir kitos paslaugos nėra vien tik socialinių darbuotojų reikalas. Tai turėtų suprasti visi, kurie turi vyresnio amžiaus prižiūrimus tėvus. Informantas kaip pavyzdį pateikė pietiečių kultūroje vyraujantį modelį, kai tėvais visada rūpinasi vaikai. Pas mus aktyviai emigruojant didėja paliktų senų žmonių skaičius. Tačiau taip neturėtų būti. Taip pat jis teigia, kad ateityje globos namų mažės. Vykdamas šią reformą 2014 metais lapkričio mėnesį Lietuvoje yra suteikta 30 naujų licencijų šeimynoms, kurios galės globoti vaikus. Mažeikių rajone šeimynų skaičius nepasikeitė.

3.3. Socialinių globos paslaugų organizavimo ir plėtros tobulinimo kryptys paslaugų kokybės gerinimo aspektu

Mažeikių savivaldybės socialinių paslaugų įstaigų darbuotojai atsakė į tyrimo antros bei trečios srities klausimus apie socialinių globos paslaugų organizavimą, plėtrą bei tobulinimą. Atliekant empirinį tyrimą, domėtasi, ar Mažeikiuose yra pakankamai biudžetinių socialinių globos įstaigų.

Lentelėje išskirtos vartotojų grupės, kurioms reikia arba nereikia naujų globos įstaigų. Informantė Nr. 1 nei pritarė, nei neigė savo atsakymą pagrįsdama tuo, kad įstaigų kiekio poreikis priklauso nuo to, kokiai žmonių grupei jų reikia. Jos nuomone, neįgaliesiems skirtų įstaigų tinklas yra išplėtotas, o vietų trūksta pagyvenusių žmonių grupei.

Pageidaujamos naujos globos įstaigos

Paslaugos gavėjų kategorija	Paaiškinimas	Išvados
Neįgaliesiems virš 18 metų	Išplėtotas tinklas neįgaliesiems iki 18 metų	Reikia globos įstaigos
Seneliams	Didelis skaičius senelių, o globos namuose trūksta vietų Emigruoja artimieji	Trūksta globos vietų
Moterims	Dėl smurto šeimoje, dėl artimųjų alkoholio vartojimo.. Smurtas šeimoje..	Reikia krizių centro
Vaikams	Pakanka globos įstaigų Smurtas šeimoje Socialinės rizikos šeimos Neprižiūrimi vaikai Vaikai be socialinių įgūdžių	Pakanka globos įstaigų, reikia šeimynų arba bendruomenių namų

Pagal informantų atsakymus matome, kad nuomonės pasiskirsto įvairiai. Teigiama, kad neįgaliesiems įstaigų pakanka, tačiau tik iki 18 metų, vyresniems neįgaliesiems nėra užimtumo, mokymo ar kitokios veiklos įstaigų. Trūksta vietų seneliams, ir krizių centro moterims, patyrusioms smurtą, tačiau keletas respondentų laikosi nuomonės, kad Mažeikių savivaldybėje socialinių įstaigų pakanka visiems. Tačiau reikia žinoti, kad pagal galiojančias taisykles gyvenimas valdiškuose senelių namuose kainuoja 80 proc. gaunamos pensijos, nepriklausomai nuo jos dydžio. Penktadalį pensijos paliekamas savoms reikmėms. Jei nepavyksta įveikti savivaldybės komisijos barjero, tenka atseikėti tuos pačius 80 proc. savos pensijos ir pridėti trūkstamą sumą iki būtinų 1 500 litų. Komercinės rūpybos paslaugas galima derinti ir su dotuojamomis. Pavyzdžiui, įsirašyti į savivaldybės eilę, tačiau į senelių namus komerciniu pagrindu persikraustyti tuoj pat. Atėjus eilei, pasikeis ir apmokėjimo tvarka.⁴⁹ Kaip matome vieta senelių namuose yra tikrai brangi, ir ne kiekvienas gali sau tai leisti.

Reikalingų paslaugų rūšys

Paslaugos gavėjų kategorija	Paaiškinimas	Išvada
Neįgalieji	Neįgalieji virš 18 metų neturi pagalbos	Reikalinga stacionari globa
Senyvo amžiaus žmonės	Palieka artimieji, Vieniši žmonės	Reikalinga daugiau globos vietų

⁴⁹ Kiek kainuoja senatvė? <http://iq.lt/ekonomika/kiek-kainuoja-senatve> žiūrėta 2014 -11- 21

	Emigravę vaikai palieka senus tėvus	
Moterys ir vaikai	Smurtas šeimoje Socialinės rizikos šeimos Neprižiūrimi vaikai Vaikai be socialinių įgūdžių	Reikalingas krizių centras, teikiantis dienos ir stacionarias paslaugas

Informantų buvo klausiama, ar siekiant gerinti globos paslaugų teikimą kuriamos naujos darbo vietos. Trys informantai į šį klausimą atsakė – ne. Šių interesantų atsakymas pagrįstas tuo, kad dažniausiai naujos darbo vietos nekuriamos dėl lėšų stygiaus. Trys informantai atsakė teigiamai, bet savo atsakymų nepagrindė, kuo remdamiesi pritaria. Pora informantų neturi tokios informacijos.

Remiantis informantų atsakymų analize, didžiausią dalį sudaro neigiamas vertinimas. Tai rodo, kad siekiant gerinti globos paslaugas, naujos darbo vietos nėra kuriamos. Didėjant vartotojų skaičiui darbuotojų darbo krūvis auga ir tik patys vartotojai galėtų atsakyti, ar dėl to nukenčia aptarnavimo kokybė. Kadangi darbuotojai yra kvalifikuoti, naujų darbo vietų nebuvimas neturėtų kelti didesnių problemų.

Dėl šios priežasties buvo klausiama, kaip keičiasi globos paslaugų organizavimas didėjant vartotojų skaičiui. Informantai teigia, kad naujos darbo vietos nesteigiamos, todėl su didėjančiu vartotojų srautu dirba tas pats skaičius darbuotojų. Taip pat atsakymų analizė rodo, kad didėjant vartotojų skaičiui, įstaigos paslaugas teikia nestacionariai. Vadinasi, vietoj stacionarių paslaugų, kurioms trūksta darbuotojų ar vietų, žmonėms stengiamasi suteikti paslaugas jų namuose.

Vieno informanto nuomone globos paslaugų organizavimas didėjant vartotojų skaičiui – prastėja. Atsakyme neįvardijo konkrečiai, tačiau greičiausiai vertinama aptarnavimo kokybė. Informantė Nr. 4 visiškai kitos nuomonės. Ji teigia, kad paslaugų organizavimas „keičiasi į gerąją pusę, stengiamasi tobulėti, siekti naujovių“. Kai kurių informantų nuomone vartotojų skaičiaus didėjimas neturi įtakos paslaugų organizavimui ir niekas nesikeičia. Vieno interesanto nuomone organizavimas gerėja, kai didėja vartotojų skaičius.

Šis klausimas buvo suprastas kiekvienos ekspertės savaip, kiekviena pritaikė savo įstaigai. Tačiau bendra tai, kad dėl lėšų trūkumo niekur nesteigiamos naujos darbo vietos. Tik vieno informanto nuomone paslaugų organizavimas prastėja ir du sako, kad organizavimas gerėja. Trijų informantų nuomone paslaugų organizavimas didėjant vartotojų skaičiui nesikeičia.

14 lentelė

Globos paslaugų organizavimo kokybė

Paslaugų organizavimo kokybė	Paaiškinimas	Išvada
Prastėja paslaugų organizavimas	Daugėja vartotojų Neigiamas visuomenės nusis tatyimas	Reikalingos naujos darbo vietos
Gerėja paslaugų organizavimas	Daugėjant vartotojų skaičiui, paslaugos teikiamos namuose.. Darbuotojai puikiai išmano savo darbą.. Niekas nesikeičia didėjant vartotojų skaičiui.. Kvalifikuoti darbuotojai.	Nereikalingos naujos darbo vietos
Paslaugų organizavimas nesikeičia	Neskiriama daugiau lėšų naujoms darbo vietoms	Nereikalingos naujos darbo vietos

Atsakant į probleminį klausimą, informantų atsakymų analizė leidžia teigti, kad esant didesniai vartotojų skaičiui, visi yra aptarnaujami kokybiškai ir kompetetingai. Darbuotojai ieško įvairių problemų sprendimo būdų, esant paprastesnėms problemoms (pavyzdžiui transporto), patys vartotojai ieško sprendimų. Ir tik keletas informantų mano, kad paslaugų organizavimas prastėja, didėjant vartotojų skaičiui. Kadangi informantai konkrečiai nenurodė, kas prastėja, darbo autorė interpretuoja, kad greičiausiai pritrūksta darbo valandų aptarnauti didesniai vartotojų skaičiui.

Vienas iš tyrimo probleminių klausimų buvo apie tai, kokias naujas globos paslaugas galėtų teikti socialinės įstaigos.

15 lentelė

Naujos galimos globos paslaugos

Paslaugos	Neįgaliuosius turinčioms šeimoms	Dienos centrai vaikams	Moteryms	Krizių centras moterims ir vaikams	Daugiau globos vietų seneliams	Maitinimas nepasiturintiems	Dienos globa (nestacionari) seneliams
Ekspertai							
Nr.1							
Nr.2	X				X		X
Nr.3	X				X		X
Nr.4	X				X		X
Nr.5						X	
Nr. 6				X			
Nr.7	X					X	
Nr.8		X	X	X	X		

Lentelėje parodyta, kokias naujas paslaugas (kokiai vartotojų grupei) kiekvienas informantas mano esant reikalingas. Informantų nuomone labiausiai naujų globos paslaugų reikia neįgaliuosius turinčioms šeimoms bei pagyvenusio amžiaus vienišiams asmenims. Labai dažnai minima, kad artimieji pageidauja nestacionarios, kelių valandų globos paslaugos seneliams. Nemokamas maitinimas pageidaujamas tiems, kurie nesugeba susitvarkyti su savo finansais. Tokiems asmenims darbuotojai siūlo išvis panaikinti pašalpass ir teikti tik maitinimą.

Informantas Nr. 8 mano, kad reikėtų daugiau dienos centrų socialinės rizikos vaikams, moterims patyrusioms smurtą, krizę išgyvenantiems žmonėms, taip pat seneliams reikia daugiau globos namų (arba vietų). Informantas Nr. 4 siūlo teikti dienos globą seniems žmonėms, kur juos būtų galima palikti kelioms valandoms, nes kol kas tokių galimybių nėra. Tokį patį pasiūlymą pateikė ir informantai Nr. 3 bei Nr. 2, papildydami siūlymu įsteigti bendruomenei gyvenimo namus.

Informantas Nr. 1 teigia, kad sunku pasakyti, kokių paslaugų gali dar prireikti, nes „nuo 2015-01-01 socialinei globai teikti bus reikalingos licencijos“. Tuomet paaiškės, kokios bus naujos socialinių įstaigų galimybės ir kompetencijos.

Bandant atsakyti į probleminį klausimą, kam naujas globos paslaugas galėtų teikti socialinės įstaigos ir kokioms socialinėms grupėms reikia naujų paslaugų, paaiškėjo, kad labiausiai naujų paslaugų reikia „senyvo amžiaus asmenims ir asmenims su negalia“. Informantai Nr. 5 ir Nr. 7 mano, kad žmonėms, neturintiems gebėjimo tvarkytis su pinigais, reikėtų skirti tik maisto talonus, ir padėti tinkamai pasirūpinti savo vaikais. Kitų informantų nuomone naujų paslaugų reikėtų „moterims su vaikais, netekus būsto, išėjus iš sugyventinio namų ir panašiai“, priklausomiems nuo psichotropinių medžiagų, vaikams iš rizikos šeimų.

Ketvirtas ir penktas klausimas yra panašūs, todėl eksperčių atsakymus galima interpretuoti bendrai. Apibendrinus šiuos rezultatus paaiškėjo, kad naujų paslaugų reikia seneliams, asmenims be socialinių įgūdžių ir moterims su vaikais, patyrusioms smurtą. Buvo domėtasi, kokių globos paslaugų darbuotojų nuomone, pageidauja vartotojai.

Informantas Nr. 2 į šį klausimą atsakė, kad „tai priklauso nuo žmogaus sveikatos būklės, nuo galimybių, poreikių ir interesų“. Tai gali būti ilgalaikės globos paslaugos, maitinimas, pavėžėjimas, konsultacijos, tarpininkavimas, informavimas ir panašiai. Keturi informantai teigia, kad vartotojai pageidauja ilgalaikių socialinės globos paslaugų. Ypač daug yra norinčių patekti į senelių globos namus, žmonės dažnai prašo pavėžėjimo paslaugos. Tik vienas iš informantų nežino,

kokių naujų paslaugų pageidautų vartotojai. Informantas Nr. 7 teigia, kad globos paslaugų pageidauja asmenys, prižiūrintys neįgalius šeimos narius, bei neturintys socialinių įgūdžių.

Visus išvardintus pageidavimus darbo autorė suskirsto į ilgalaikes ir įvairias. Ilgalaikių globos paslaugų dažniausiai prašo senyvo amžiaus vieniši žmonės. Į įvairių paslaugų grupę įeina konsultavimas, informavimas, pavėžėjimas, maitinimas, tarpininkavimas. Atsakant į probleminį tyrimo klausimą apie galimas naujas globos paslaugas, pasirodo, kad labiausiai vartotojai pageidauja ilgalaikių globos paslaugų, skirtų vyresniems vienišiams, artimųjų neturintiems asmenims. Antroje vietoje yra nestacionarios, kelių valandų priežiūros paslaugos, kuriomis norėtų pasinaudoti artimieji, norintys kelioms valandoms palikti prižiūrimus sergančius senyvus ar neįgalius šeimos asmenis. Labai aktuali pavėžėjimo problema, kai įstaiga arba vartotojas neturi transporto. Įstaigoms reikalingas transportas, kad galėtų teikti paslaugas tiems vartotojams, kurie neturi savo mašinos atvykti į pagal poreikį reikalingas institucijas. Tuo atveju kai nei įstaiga, nei vartotojas neturi savo transporto, dažniausiai pats vartotojas susimoka už viešojo transporto paslaugas. Bandant suskirstyti informantų atsakymus, lentelėje pavaizduota pagal kategoriją ir subkategorijas.

16 lentelė

Pageidaujamos naujos paslaugos

Paslaugos gavėjų kategorija	Paaiškinimas	Išvada
Seneliams, asmenims be socialinių įgūdžių.	Vieniši, savimi negalintys seneliai, laikinai norintys priežiūros, maisto, pavėžėjimo	Globos vietos (stacionarios paslaugos)
Moterims, vaikams, patyrusiems smurtą.	Smurtą patyrusios moterys neturi kur eiti.. Geriančių tėvų vaikai nori laikinos pastogės..	Krizių centras (nestacionarios paslaugos)
Neįgaliųjų šeimos, seneliai, benamiai, bedarbiai, narkomanai	Reikia pavėžėjimo, maitinimo paslaugos.. Nėra kur pabūti keletą valandų.. „Visiškas socialinių pašalpų likvidavimas, benamiams ir ilgą laiką esantiems bedarbiams, įsteigiant valgyklas ir skiriant tik maitinimo paslaugą“	Bendruomenių namai (nestacionarios paslaugos)

Informantai išskyrė problemas, su kuriomis susiduriama, organizuojant globos paslaugas. Informantas Nr. 1 teigia, kad didžiausia problema yra artimųjų žmonių abejingumas. „Norima kuo

greičiau atsikratyti savo artimu asmeniu ir susikurti sau ramų be problemų gyvenimą, nežiūrint, kad su artimu žmogumi praleista ir nemažai gyvenimo metų, ar jis jį užaugino, rūpinosi”. Kiti informantai mano, kad didžiausios problemos yra gyventojų priešiškus ir lėšų stygius. Dar išskiria transporto problemą (įstaiga neturi) ir pačių vartotojų abejingumą.

Vienas informantų teigia, kad vartotojams dar trūksta informacijos globos gavimo klausimu, bei atvirai išsako, kad klesti korupcija. Informantai Nr.8 ir Nr.2 neturi problemų, organizuodami šias paslaugas.

Informantų atsakymai rodo, kad didžiausią dalį problemų organizuojant globos paslaugas sudaro artimųjų abejingumas, po to seka transporto nebuvimo problema ir jokių organizavimo problemų. Labai drąsus atsakymas, kad klesti korupcija. Transporto problema, kai žmonės dažnai pageidauja pavėžėjimo, jau buvo aptarta prieš tai. Informantai dažnai akcentuoja, kad teikiant paslaugas yra svarbus artimųjų palaikymas ir rūpestis. Kadangi iš Lietuvos emigruoja darbingo amžiaus žmonės, tai jų artimieji, dažniausiai tėvai ir seneliai, lieka be pagalbos. Informantas Nr. 1 kaip pavyzdį pateikia Viduržemio šalių modelį, kur vaikai tėvais rūpinasi ir nepalieka likimo valiai. Lietuvoje vyrauja kitoks modelis, ir dėl šios priežasties nuo 2015 metų bus stengiamasi steigti daugiau bendruomenių namų, kur galės laikinai apsigyventi vaikai bei seneliai, kuriems laikinai reikalinga globa bei turintys emigravusius artimuosius.

Susiduriant su įvairiomis problemomis, informantai galėjo pasidalinti patirtimi, kokias randa problemų sprendimų galimybes. Dauguma informantų atsakė, kad sprendimai priklauso nuo problemos pobūdžio, nes kiekvienas žmogus ateina su individualiomis problemomis, ir nėra vienodų sprendimų. Problemų sprendimas organizuojant globos paslaugas pavaizduotas 17 lentelėje.

17 lentelė

Paslaugų organizavimo problemų sprendimo galimybės

Asmenų, dalyvaujančių paslaugų organizavime, kategorijos	Paaiškinimas	Išvada
Socialinių įstaigų darbuotojai	Senų žmonių palikimas numetimas globos įstaigai Emigruojantys senų žmonių artimieji Artimųjų geranoriškumo ir aktyvumo stoka Lėšų stygius Klientų abejingumas Korupcija Pageidaujama daugiau rėmėjų	Paslaugų organizavimo ir teikimo problema

Vartotojai	Transporto problema Reikia pagalbos pavėžėjant	Informacijos trūkumas, nepilnas dalyvavimas gaunant paslaugas
------------	---	---

Informantai teigia, kad kad jų įstaigoje esant galimybei ieškoma rėmėjų, kad sprendžiant problemas stengiamasi daugiau kalbėtis su žmonėmis, paaiškinti informaciją ir nuraminti. Kiti informantai teigia, kad esant transporto problemai klientai dažniausiai patys turi susimokėti už pavėžėjimo paslaugas. Trečia nuomonė, kad esant problemoms, didesnė atsakomybė ir kontrolė tenka įstaigos darbuotojams. Kaip matome, didžiausia atsakomybė sprendžiant problemas tenka darbuotojams, o tik po to pasitelkiama pačių vartotojų ar rėmėjų pagalba. Kadangi socialinių įstaigų darbuotojai puikiai išmano savo darbą ir yra kompetetingi, problemų sprendimas priklauso nuo jų kūrybingumo ir darbo išmanymo.

Tyrimo metu buvo domimasi, kokiais klausimais vietos gyventojai dažniausiai kreipiasi į socialinių globos paslaugų institucijas.

Informantai šį klausimą atsakė, kad įvairiais bei vartotojams reikalinga daugiau informacijos apie globos įstaigas. Žmonės kreipiasi dėl laikino apnakvyndinimo ar apsigyvenimo galimybės, dėl pagalbos dokumentams gauti, dėl prisideklaravimo, dėl socialinės pašalpos, dėl apsigyvenimo globos namuose. Informantas Nr. 1 teigia, kad pas ją kreipiasi tie, kurie nori patekti į senelių namus, „neįgalūs asmenys ar jų šeimos nariai, atsidūrę beviltiškosiose situacijose”. Kaip matome, yra įvairių atsakymų, bet visi iš esmės yra dėl socialinių globos paslaugų informacijos, dokumentų bei apgyvendinimo globos įstaigose.

Tyrimo metu buvo prašoma nurodyti dažniausiai besikreipiančias socialinių paslaugų klientų grupes. Informantai išskyrė šias grupes: senyvo amžiaus asmenys; neįgalūs asmenys ar jų šeimos nariai; emigrantai; vaikai, turintys senus ligotus tėvus Lietuvoje. Informantai Nr. 2, Nr. 7 papildė minėtas grupes nurodydami asmenų su negalia artimuosius, globėjus, rūpintojus. Informantai Nr. 5, Nr. 6, Nr. 8 – benamiai, bedarbiai, vienišos mamos su vaikais, pensininkai. 18 lentelėje parodyta, kokios grupės dažniausiai kreipiasi į socialines įstaigas.

18 lentelė

Globos paslaugų labiausiai pageidaujančios socialinės asmenų grupės

Ekspertai	Nr. 1	Nr. 2	Nr. 3	Nr. 4	Nr. 5	Nr. 6	Nr. 7	Nr. 8	Iš viso
Grupės									
Seneliai	X	X	X	X			X		5
Neįgalieji,	X		X	X					4

Neįgaliųjų artimieji	X	X	X	X			X		5
Emigrantai, turintys senų artimųjų	X	X	X	X			X		5
Benamiai					X	X		X	3
Bedarbiai					X	X		X	3
Vienišos mamos					X	X		X	3
Pensininkai					X	X		X	3

Kaip matome didžiausią dalį sudaro pensininkai, kuriems priklauso ir vadinami senyvo amžiaus žmonės. Antroje vietoje yra neįgalieji ir jų artimieji, po to seka bedarbiai, benamiai ir vienišos mamos. Šio klausimo rezultatų analizė leidžia teigti, kad Lietuvoje kaip ir kitose užsienio šalyse yra aktuali senyvo amžiaus žmonių priežiūros problema. Lietuvoje tai tampa ypač aktuali tema, nes yra tiesiogiai susijusi su darbingo amžiaus žmonių emigracija. Darbingo amžiaus žmonės išvyksta į užsienį Lietuvoje palikdami savo pagyvenusius artimuosius, kuriems jau irgi reikia padėti. Socialinių įstaigų darbuotojos dažnai akcentuoja, kad Lietuvoje palikti artimieji nėra vien tik socialinių įstaigų problema. Socialinės įstaigos yra skirtos tik būtinai pagalbai suteikti, tai nėra nuolatinė gyvenamoji vieta.

Informantai turėjo pateikti savo nuomonę nuo ko priklauso socialinių globos paslaugų administravimo efektyvumas. Informantas Nr. 8 teigia, kad globos paslaugų administravimo efektyvumas priklauso nuo žmonių požiūrio į socialinį darbą, nuo finansavimo, nuo pačių socialinių darbuotojų kompetencijų. Šiai nuomonei pritaria ir kiti informantai, papildydami, kad efektyvumas priklauso nuo darbuotojų atsakomybės ir geranoriškumo. Informantai Nr. 4 ir Nr. 3 pritaria, kad efektyvumas priklauso nuo darbuotojo kompetencijų, bet papildo, kad vartotojas taip pat turi norėti ir geranoriškai priimti teikiamas paslaugas.

19 lentelė

Globos paslaugų administravimo efektyvumas

Paslaugų administravimo efektyvumas priklausymas nuo	Paaškinimas	Informantų skaičius
Finansavimo	„lėšų trūkumas“ (Nr. 7, Nr.8)	2
Požiūrio į darbą	„požiūris į socialinį darbą“ (Nr.2, Nr.5, Nr.6, Nr.8)	4
Darbuotojų kompetencijos	„nuo darbuotojų kompetencijų“ (Nr.1, Nr.3, Nr.4, Nr.7, Nr.8)	5
Darbuotojų asmeninių savybių	„nuo darbuotojų atsakomybės ir geranoriškumo“ (Nr.3.Nr.4,Nr.5)	4

	„reikalinga empatija.”(Nr.1)	
--	------------------------------	--

Informantas Nr. 1 pritaria visoms išvardintoms nuomonėms bei pabrėžia, kad socialiniam darbuotojui labai reikalingi empatija, gero socialinio darbo subtilybių išmanymas bei teisės aktų išmanymas. 19 Lentelėje vaizduojama, kad pirmoje vietoje yra darbuotojų kompetencijos, antroje – darbuotojų požiūris į socialinį darbą, trečioje – darbuotojų geranoriškumas ir atsakomybė ir finansavimas lieka paskutinėje vietoje. Taigi, socialinių globos paslaugų organizavimo efektyvumas priklauso nuo darbuotojų kompetencijų. Analizuojant informant atsakymus, paaiškėjo, kad darbuotojai savo darbą vertina puikiai, teigia išmanantys teisės aktus, įstatymus ir gali atlikti savo darbą nepriekaištingai. Todėl teisingai paskirsčius lėšas ir nuolat vedant psichologinius seminarus socialiniams darbuotojams, socialinių globos paslaugų organizavimas būtų visada efektyvus.

Siekiant suprasti kiekvieno informanto darbo savitumą, specifiškumą, buvo prašoma pasakyti, su kokiomis problemomis susiduriama institucijoje, kurioje dirbama.

Į šį klausimą ekspertės atsakė įvairiai, tačiau labiausiai įstaigoms trūksta lėšų, kad galėtų įsigyti reikalingo inventoriaus, remontui, transporto priemonėms ir panašiai. Informantas Nr. 2 atsakė, kad užimtumo specialistų socialines paslaugas teikiančioje įstaigoje galėtų ir nebūti, bet ugdant neįgaliųjų darbinius įgūdžius, - specialistai yra labai naudingi.

Kai kurie informantai teigia, kad kai kuriems vartotojams trūksta socialinių įgūdžių ir tai sudaro keblumą suteikiant jiems paslaugas. Analizuodami informantų atsakymus matome, kad labiausiai trūksta specialistų, po to lėšų, inventoriaus bei vartotojų socialinių įgūdžių trūkumas. Bei paskutinėje vietoje socialinėse globos įstaigose trūksta darbuotojų. Informantas Nr.1 greičiausiai iš lojalumo savo darbdaviams į šį klausimą neatsakė. Taigi, kaip matome, vėl akcentuojama, kad norint spręsti iškilusias problemas iškyla lėšų trūkumas. Finansinė parama būtų galima ir iš rėmėjų.

Analizuojant informantų atsakymus jau ne kartą buvo akcentuota, kad papildomos lėšos yra labai reikalingos. Tačiau buvo domimasi, kokios srities naujų žinių ir įgūdžių darbuotojai pageidautų kokybiškesniam savo darbo organizavimui.

Informantai išvardino, kad trūksta psichologijos ir teisės, vadybinių, buhalterinių žinių. Kai kurie teigia, kad žinių ir įgūdžių darbuotojams pakanka. Informantas Nr. 1 teigia, kad „socialiniams darbuotojams yra būtinos „supervizijos”, kurias gauna psichologai, psichiatrai, nes yra didelė tikimybė „perdegti” ir tapti šaltu, bejausmiu”. „Supervizijos” yra svarbiausias dalykas socialinių darbuotojų darbe, nes kasdien susiduriant su įvairiomis žmonių problemomis galima prie to priprasti ir tapti abejingu darbuotoju, automatiškai vykdančiu savo užduotis. O nuo to blogėtų darbo

kokybė. Todėl be teisinių, vadybos ar buhalterinių žinių, svarbu darbuotojus nuolat motyvuoti, skatinti tikėti savo darbu ir galimais gerais rezultatais.

20 lentelė

Informantų pageidaujamos papildomos žinios

Ekspertai	Trūksta žinių	Nieko	Teisės	Vadybos	Psichologinių	Buhalterinių
Nr. 1					X	
Nr. 2			X			
Nr. 3					X	
Nr. 4				X		X
Nr. 5		X				
Nr. 6		X				
Nr. 7					X	
Nr. 8			X		X	
IŠ VISO		2	2	1	4	1

Lentelėje matome, kad socialinių globos įstaigų darbuotojams labiausiai pageidautinos būtų psichologinės žinios, padedančios išlaikyti socialinio darbo „superviziją“.

Išanalizavus informantų darbo problemas, žinias ir galimybes, teirautasi, kokia patirtimi darbuotojai galėtų pasidalinti su kolegomis, organizuojant socialinių globos paslaugų teikimą. Informantai turi daugiausiai žinių tvarkant dokumentus dėl globos paslaugų, padeda suprasti socialinę sritį reglamentuojančius įstatymus ir kitus teisės aktus. Daug patirties turi darbuotojos, dirbančios su neįgaliaisiais bei turinčiais protinę negalią asmenimis. Tačiau didelė dalis informantų teigia, kad nenorėtų dalintis savo darbo patirtimi. Tai rodo, kad darbuotojai turi žinių, tačiau dėl subjektyvių priežasčių ne visiems priimtina dalintis gerąja patirtimi. Darbo autorė mano, kad taip pasireiškia konkurencija, stengiamasi išsaugoti savo darbo vietą.

Siekiant išanalizuoti socialinių globos paslaugų teikimo organizavimą, buvo domėtasi, su kuriomis institucijomis daugiausiai bendradarbiaujama. Socialinių įstaigų darbuotojos nurodė įstaigas, kurios pateiktos lentelėje.

21 lentelė

Tarpusavyje bendradarbiaujančios įstaigos

Informantai	Nr. 1	Nr. 2	Nr. 3	Nr. 4	Nr. 5	Nr. 6	Nr. 7	Nr. 8	Iš viso
Įstaigos									
VTAT	X		X	X	X	X	X	X	7
Soc. Paramos skyrius	X		X				X	X	4

SPT	X		X				X	X	4
Vaikų ir senelių namai	X		X				X	X	4
Seniūnijos	X		X				X	X	4
PSPC ir kt. gydymo įstaigos				X	X	X	X	X	5
Caritas				X	X	X			3
Darbo birža				X	X	X			3
Raudonasis kryžius				X	X	X			3
Policija				X	X	X			3
Maisto bankas				X	X	X			3
Sodra				X					1
Telšių r. vaikų su negalia centras		X							1
Jurbarko sutrikusio intelekto jaunuolių darbo centras		X							1

Lentelėje parodyta, kad labiausiai socialinių globos įstaigų bendradarbiaujama su Vaikų teisių apsaugos tarnyba ir gydymo įstaigomis. Kadangi socialines paslaugas teikiančios įstaigos teikia daug paslaugų, tai atitinkamai bendradarbiaujama ir su įvairiomis kitomis įstaigomis, kurios gali padėti žmonėms, suteikdamos gydymo, maisto, nakvynės, profesinio tobulėjimo galimybes.

Aptarus informantų atsakymus į antrojo bloko klausimus apie socialinių globos paslaugų organizavimą ir plėtrą galima teigti, kad valdant socialinių globos paslaugų teikimą, remiasi profesinėmis žiniomis, kompetencijomis, darbuotojai panaudoja žmogiškuosius išteklius, kryptingai panaudoja lėšas. Organizuodami paslaugų teikimą pasitelkia į pagalbą rėmėjus, pačius vartotojus. Socialinių paslaugų plėtrai pageidaujama skirti daugiau lėšų, kad būtų galima įkurti daugiau vietų senelių globos namuose. Pageidauja sukurti naujas darbo vietas, kur socialinę globą keletui valandų per dieną galėtų gauti vaikai, seneliai, moterys.

Tyrimo trečiąją dalį sudarė klausimai apie socialinių globos paslaugų organizavimą ir plėtros tobulinimą. Informantai galėjo pateikti savo nuomonę, *kokias ir kam naujas globos paslaugas galėtų teikti socialinės įstaigos*, atsakymų analizė pateikta 22 lentelėje.

22 lentelė

Naujos paslaugų gavėjų grupės

Naujų paslaugų gavėjų grupės	Paaiškinimas	Išvados
Neįgaliesiems virš 18 metų Seneliams Socialinės rizikos asmenims, vaikams Moterys, patyrusios smurtą	Išplėtotas tinklas neįgaliesiems Emigravę artimieji Smurtas artimoje aplinkoje	Savarankiški gyvenimo namai, Globos namai Dienos globa Krizių centras
Asmenys be socialinių igūdžių	Žmonės be socialinių igūdžių	Maitinimas

Remiantis informantų atsakymais galima teigti, kad reikalingos paslaugos galėtų būti teikiamos globos namuose arba įkurtose naujose įstaigose. Jie siūlo teikti socialinės priežiūros (savarankiški gyvenimo namai) paslaugas asmenims su negalia, socialinės rizikos grupės asmenims. Senyvo amžiaus ir su negalia žmonėms būtų galima teikti ir dienos globą. Informantas Nr. 5 teigia, kad tie asmenys, kurie neturi gebėjimų pasirūpinti savimi ir tvarkyti finansus, turėtų gauti nemokamą maitinimą. Informantas Nr. 6 mano, kad daugiau pagalbos reikia moterims, patyrusioms smurtą. Kiti informantai – daugiau pagalbos socialinės rizikos šeimoms ir šeimoms, auginančioms neįgalius vaikus, slaugantiems neįgalius artimuosius.

Kaip matome, informantų nuomonė kartoja, visur akcentuojama, kad neįgaliesiems virš 18 metų reikalingi savarankiški gyvenimo namai, moterims reikia krizių centro. Žmonėms su menkais socialiniais įgūdžiais ir pagyvenusiems bei vaikams reikia bendruomenių namų. Labai norima, kad būtų teikiama nestacionari dienos globa, kas taip pat jau minėta. Stengiantis, kad neliktų nuskriaustų vaikų, siūloma iš žmonių, kurie nemoka racionaliai tvarkyti asmeninius finansus, atimti pašalpą, bet suteikti nemokamą maitinimą. Bendruomenių namuose galėtų prisiglausti vienišos mamos su vaikais; moterys, patyrusios smurtą; vaikai, turintys alkoholį vartojančius tėvus. Šie eksperčių pasiūlymai galėtų būti pateikti Mažeikių rajono savivaldybei, svarstant kitų metų strateginį ir plėtros planą.

Anot K. Bidvos ir I. Gailienės (2010), mokslinių tyrimų apžvalgoje atsiskleidė iš esmės negatyvūs globos namų auklėtinių kognityvinės, komunikacinės veiklos, asmenybės ypatumų raiškos, adaptacijos, tarpasmeninių santykių bei pasirengimo darbinei veiklai ypatumai, nors juridiniuose dokumentuose reglamentuotos šio kontingento asmenų lygiateisiškumo, visavertiškumo, visapusiškos potencinių galių sklaidos bei jų tobulinimo garantijos. Tai reiškia, kad globos namų auklėtinių ugdymo procese neišnaudojami visi galimi resursai, efektyvinantys jų savarankiško gyvenimo kokybę. Akcentuotina, kad globos namų auklėtiniais numatyta institucinė globa iki 18 metų, o studijuojantiems – materialinė parama iki 24 metų. Todėl galima daryti prielaidą, kad specialistai, dirbantys su globos namų auklėtiniais, gali pasižymėti pernelyg žemais lūkesčiais savo ugdytinių atžvilgiu, tokius lūkesčius gali perteikti globos namų auklėtiniais. Tokia prielaida turėtų būti patikrinta atitinkamais tyrimais.

Šio darbo tyrimo metu buvo domėtasi, ar institucijose yra teisės aktų, ar kitų dokumentų, reglamentuojančių socialinių globos paslaugų plėtrą.

Informantai teigia, kad socialinių globos paslaugų plėtrą reglamentuoja SAM įsakymai, darbo rekomendacijos, teisės aktai, reglamentuojantys socialinių paslaugų skyrimą, teikimą ir

finansavimą Mažeikių rajone. Kiekvienais metais sudaromas socialinių paslaugų planas. Kai kurių informantų atsakymai buvo neigiami. Tiksliausias buvo informanto Nr. 1 atsakymas, kuriame teigiama, kad kiekvienais metais Mažeikių rajone sudaromas socialinių paslaugų planas, kuriame numatomas paslaugų skyrimas, teikimas ir finansavimas bei reglamentuojama plėtra. Vadinasi kiekvienais metais Mažeikių rajono savivaldybėje sudarant socialinių paslaugų planą yra numatomos lėšos šių paslaugų plėtrai.

Informantai, paklausti apie naujus plėtros planus Mažeikių mieste, negalėjo išsamiai atsakyti. Didžioji dalis informantų teigia neturintys informacijos apie naujus plėtros planus Mažeikių mieste. Tik antroji informantė patikslino, kad plėtra vyksta, todėl savivaldybėje turėtų būti skelbiami ir plėtros planai.

Kuriant naują socialinių paslaugų plėtros planą informantai siūlo labiau tobulinti pačių socialinių paslaugų prieinamumą paprastam žmogui, kad atitiktų jo galimybes. Informantas Nr. 2 siūlo apgalvoti, kaip racionaliau paskirstyti biudžetą, kad gerėtų socialinių paslaugų teikimo organizavimas. Informantas Nr. 1 teigia, kad viskas priklauso nuo finansavimo, „jei jo nėra, tai nėra ir plėtros“.

Šia tema pasisakė tik pusė apklaustųjų. Jų atsakymai orientuoti į vartotojus. Svarbiausias lieka finansavimas, nes jei jo nėra, tai negali būti ir plėtros. Gavus finansavimą, reikia jį racionaliai paskirstyti ir dar reikia pagalvoti, kaip paslaugas padaryti lengviau prieinamas paprastam žmogui. Prieinamumas svarbus tiems, kurie gyvena kaimuose, vienkiemiuose. Tokiu atveju pati svarbiausia tampa susisiekimo problema. Nesant susisiekimo, dažnas vartotojas gali likti ir neinformuotas, o net ir informavus – be galimybės atvykti į socialinę įstaigą. Informantų Nr. 3 ir Nr. 4 nuomone paslaugų prieinamumo problemos sprendimas yra vienas svarbesnių. Socialinė įstaiga gali teikti reikalingas paslaugas, bet jei vartotojas neturi informacijos ir neturi galimybės gauti tą paslaugą, tai nėra jokios naudos. Įstaigos kaip ir dirba savo darbą, bet žmonės lieka nepatenkinti. Todėl labai svarbu tobulinant globos paslaugų teikimą apsvarstyti, kam pirmiausiai turėtų būti skiriamos lėšos. Pagal informantų atsakymus, reikėtų labiau orientotis į technines priemones, inventorius papildymą. Mažeikių miestas kiekvieną socialinę įstaigą galėtų aprūpinti transporto priemone, suteikti žmonėms nemokamą galimybę pasinaudoti internetu ar telefonu (kad ir pačiose socialinėse įstaigose).

Socialinių globos įstaigų darbuotojos galėjo siūlyti, ką norėtų keisti, gerinant socialinių globos paslaugų teikimą Mažeikių savivaldybėje. Į šį klausimą atsakė tik keletas apklaustųjų. Pasak atsakiusiųjų, socialinėse įstaigose dirba aukštos kvalifikacijos darbuotojai, todėl paslaugos

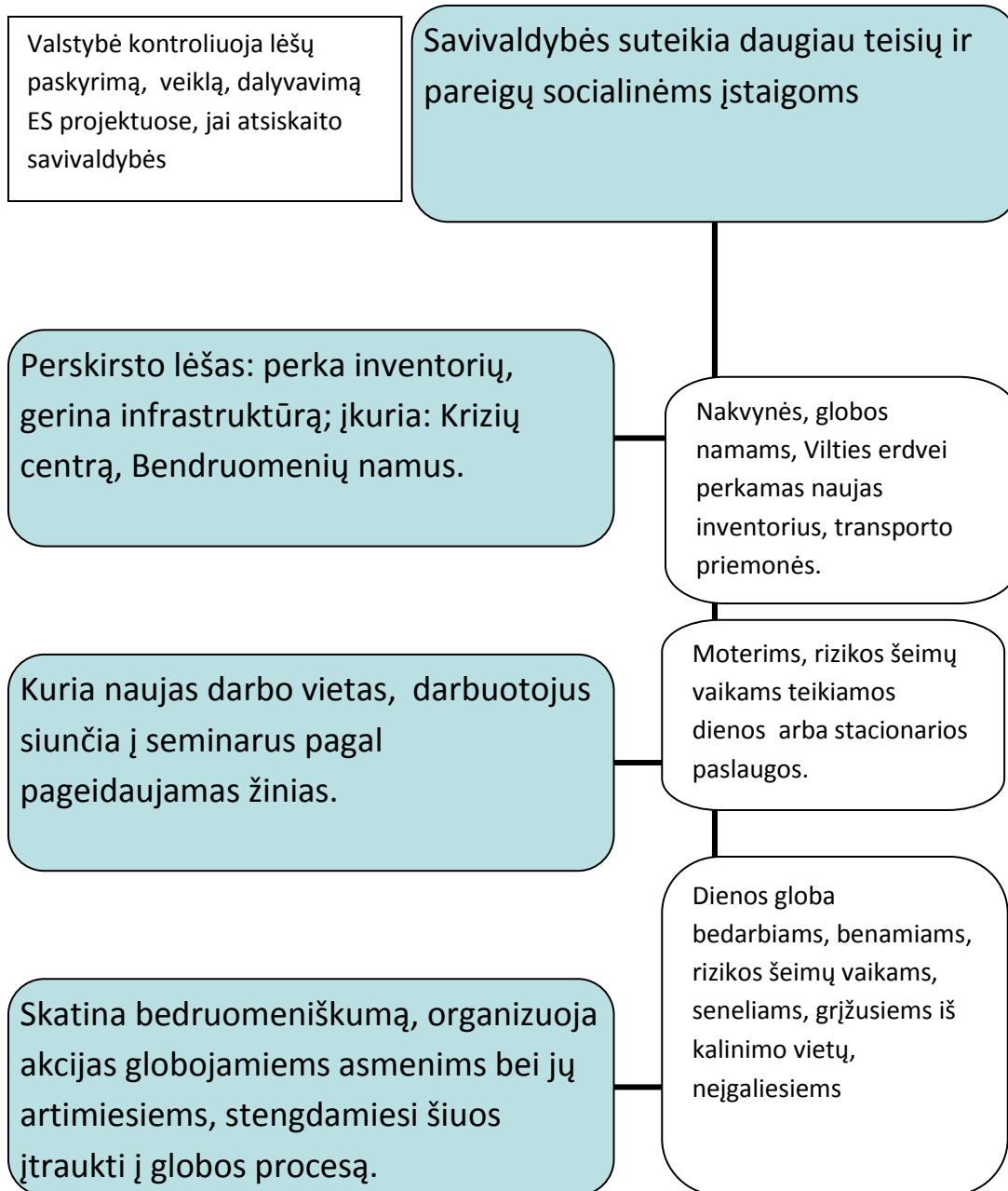
teikiamos nepriekaištingai. Dėl šios priežasties vienas informantų teigia, kad keisti nieko nereikėtų. Ir anot informanto Nr. 2 trūksta tik daugiau socialinių įstaigų, kurios galėtų teikti stacionarias paslaugas didesniai žmonių.

Tyrimo rezultatų apibendrinimas. Mažeikių rajono savivaldybės socialinių paslaugų įstaigose teikiant globos paslaugas darbuotojai laikosi visų įstatymais reglamentuotų teikimo, skyrimo, valdymo principų.

Didėjant globos paslaugų vartotojų skaičiui 38 procentai apklaustųjų teigė, kad aptarnavimas nesikeičia, nenukenčia nei vartotojai, nei paslaugų teikimo kokybė. Labiau technika ir inventoriu aprūpintos įstaigos vartotojams labiau padėtų gauti reikalingas globos paslaugas. Naujai įkurti bendruomenių ar krizių namai padėtų žmonėms išspręsti gyvenamos vietos, maitinimo, susisiekiimo ar kitas problemas. Bendruomenių namai padėtų mažinti socialinę atskirtį. Vienišoms mamoms tai būtų gyvenamosios vietos pagalba, smurtaujančių vyrų žmonoms - galimybė apsaugoti. Kelios valandos priežiūros, skirtos neįgaliesiems, seneliams, vaikams, jų artimiesiems padėtų atlikti kitus kasdienes darbus. Dienos globa neįgaliesiems, seneliams, socialinės rizikos šeimoms – labiausiai pageidaujama nauja socialinė globos paslauga. Šia kryptimi ekspertės siūlo tobulinti naujus globos paslaugų plėtros planus Mažeikių rajono savivaldybėje.

Bendradarbiavimas su sveikatos ir kitomis įstaigomis padeda žmonėms suteikti būtinas paslaugas. Informantų atsakymuose dažnai buvo minima, kad reikalinga artimųjų žmonių pagalba, geranoriškumas, supratimas. Žmonės, kuriems reikalinga socialinė globa, nėra tik socialinių darbuotojų problema. Kad ir kokie profesionalūs specialistai dirba įstaigose, didelę reikšmę turi kiekvieno mūsų asmeninė nuostata. Seneliai, kuriems reikia globos, dažniausiai turi artimųjų, kad ir emigravusių į kitas šalis. Taip pat ir vaikai, palikti globos namuose. Visiems asmenims, laikinai ar ilgesniam laikui prisiglaudusiems globos įstaigose, reikėtų artimųjų, giminių palaikymo, rūpinimosi, dėmesio. Iš apklaustųjų atsakymų paaiškėjo, kad ir gyventojai, ir darbuotojai daug dėmesio skiria buitiniams globos paslaugoms. Reikalingiausios - papildomos globos vietos, o po to inventorinės priemonės, technika. Gyventojų informavimas, konsultavimas dėl dokumentų yra atliekamas puikiai, nes darbuotojai teigia turintys pakankamai profesinių žinių.

Hipotetinė globos paslaugų organizavimo ir plėtros galimo tobulinimo schema

Išvados

1. Socialinių globos paslaugų organizavimas vyksta trimis lygmenimis: valstybiniu, savivaldybės ir institucijos. Socialinės globos paslaugos turi būti kokybiškos, prieinamos visiems, kuriems jų reikia, efektyvios. Socialinėse įstaigose sėkmingas santykių tarp darbuotojų valdymas ir jaunos organizacinės kultūros kūrimas yra vienas iš pirmaeilį žmogiškųjų išteklių valdymo tikslų. Socialinių globos paslaugų prieinamumą, kokybę, plėtrą sąlygoja ir dalyvavimas Europos Sąjungos projektuose.

2. Socialinių globos paslaugų organizavimas Mažeikių rajono savivaldybėje yra labai svarbus užtikrinant vartotojų aptarnavimą konsultuojant, informuojant, teikiant globos paslaugas. Remiantis tyrimo analize, Mažeikių rajono savivaldybės biudžetinių socialinių įstaigų veikla vertinama pakankamai gerai. Informantų nuomone socialinių globos įstaigų plėtra vyksta vangiai. Pageidautina kurti daugiau įstaigų, naujų globos ir darbo vietų, atsiviegiant į vartotojų poreikius. Darbuotojai yra kompetetingi, išmano savo darbą. Tačiau yra nemažai galimybių tobulinant socialinių globos paslaugų organizavimą. Informantai siūlo racionaliau perskirstyti skirtas lėšas, įkurti krizių centrą ir bendruomenių namus. Pagal tyrimo duomenis, socialinių paslaugų įstaigų yra pakankamai, priklausomai nuo vartotojų grupės. Reikalingos tik papildomos senelių ir vaikų globos vietos bei neįgaliesiems virš 18 metų. Taip pat prašoma didesnio artimųjų žmonių dėmesio, geranoriškumo padedant prižiūrėti senyvus, neįgalius artimuosius ir vaikus.

3. Tyrimo rezultatų analizė leidžia teigti, kad labiausiai vartotojams reikalingos papildomos globos vietos, nestacionarios dienos globos paslaugos, pavėžėjimo paslaugos. Didžiausią socialinių globos paslaugų vartotojų dalį sudaro senyvo amžiaus žmonės, neįgalieji, vaikai. Naujos paslaugos anot apklaustųjų, pageidaujamos seneliams, neįgaliesiems bei moterims, patyrusioms smurtą.

4. Mažeikių savivaldybės socialinių globos įstaigų darbuotojai teigia, kad didėjant vartotojų skaičiui, globos paslaugų organizavimas nenukenčia. Tačiau dėl lėšų trūkumo naujos darbo vietos taip pat nesteigiamos. Labiausiai darbuotojai pageidauja papildomų psichologinių žinių, nes kitų žinių jiems pakanka kokybiškam klientų aptarnavimui.

5. Į globos paslaugų organizavimo procesą labiau įtraukus vartotojų artimuosius palengvėtų paslaugų gavėjų integravimasis į bendruomenę. Artimųjų palaikymas ir didesnis rūpinimasis padėtų pakeisti priešišką visuomenės nuomonę.

6. Pagrindiniai faktoriai, lemiantys gerą socialinių globos organizavimą, yra darbuotojų profesionalumas, geranoriškumas, atsakomybė; racionaliai skirstomos lėšos. Vartotojų, jų artimųjų

bei darbuotojų bendradarbiavimas su kitomis pagalbą teikiančiomis įstaigomis padeda greičiau suteikti reikiamas globos paslaugas. Socialinių globos paslaugų plėtra pageidautina kuriant naujus krizių centrus, bendruomenių namus, juose suteikiant nestacionarias dienos paslaugas.

Tyrimo **ginamasis teiginys** pasitvirtino. Mažeikių rajono savivaldybėje teikiant globos paslaugas ir didėjant vartotojų skaičiui darbuotojų motyvacija ir kompetencijos nesumažėjo. Visi žmonės aptarnaujami kokybiškai, suteikiama informacija, konsultuojama, padedama susitvarkyti reikiamus dokumentus, atliekamos būtinės paslaugos. Tačiau naujų globos paslaugų teikimas ir vartotojų bei jų artimųjų geranoriškumas tikrai padėtų tobulinti paslaugų organizavimą bei sumažintų neigiamą visuomenės nuostatą.

Rekomendacijos

Socialinėms globos institucijoms:

Globos paslaugų organizavimo biurokratizmo mažinimas vartotojams ir teigiama visuomenės nuostata padėtų paslaugų gavėjams įsijungti į visuomenę.

Socialinėms įstaigoms skirtos lėšos galėtų būti racionaliau perskirstytos, kad būtų galima įsigyti daugiau reikalingo inventoriaus ir transporto priemonių. Darbuotojai galėtų padėti nuspręsti kaip tikslingiau panaudoti įstaigai skirtus pinigus.

Socialinės įstaigos galėtų teikti papildomas nestacionarias dienos globos paslaugas vaikams, pagyvenusiems žmonėms, socialinės rizikos šeimoms.

Globos paslaugų teikimas susijęs su socialinės infrastruktūros plėtra. Pageidautinas naujų bendruomenių namų, dienos centrų vaikams, moterims kūrimas.

Reikalingas didesnis ir tikras socialinių įstaigų bendradarbiavimas su kitomis nevyriausybinėmis institucijomis. Rėmėjų paieška.

Socialinių globos paslaugų institucijos turėtų turėti savo paslaugų vertinimo sistemas. Tai padėtų vertinti paslaugų organizavimą.

Socialinių globos paslaugų gavėjams:

Padėdami globoti artimuosius, giminės padėtų sumažinti socialinę atskirtį ir neigiamą visuomenės nuostatą. Rūpinimasis artimaisiais ir bendradarbiavimas su institucijomis pagerintų globos paslaugų organizavimą ir prieinamumą.

Globos paslaugų pageidaujantys asmenys turėtų labiau domėtis savo teisėmis ir galimybėmis gauti šias paslaugas.

Literatūros sąrašas

1. Apvaliojo stalo diskusija "Viešųjų paslaugų kokybė ir prienamumas - tikrosios sanglaudos rodikliai" [žiūrėta 2014-08-08] Prieiga per internetą: < <http://www.kikas.lt/lt/naujienos/apvaliojo-stalo-diskusija-viesuju-paslaugu-kokybe-ir-prienamumas-tikrosios-sanglaudos-rodikliai> >
2. Bagdonienė L., Hopertienė R. Paslaugų marketingas ir vadyba. 2004, 68psl.
3. Bakk A., Grunewald K. (1998) Globa Vilnius, Avicena, 298 p.
4. Bernard Burnes "Pokyčių valdymas: strateginis požiūris į organizacinę dinamiką" (Burnes, B. (2004). *Managing change: a strategic approach to organisational dynamics*. Fourth edition. Harlow, England, New York: Prentice Hall/Financial Times. 623 p.)
5. Bidva, Kęstas, Gailienė, Irena Globos namų auklėtinių profesinių ketinimų ir jų realizavimo ypatumai. *Jaunujų mokslininkų darbai. ISSN 1648-8776. 2010, [Nr.] 1(26), 60-69*
6. Bitinas B., Rupšienė L., Žydžiūnaitė V. (2008) Kokybinių tyrimų metodologija: vadovėlis vadybos ir administravimo studentams. Klaipėda.
7. Brandt Martina, Marc Szydlak Soziale Dienste und Hilfe zwischen Generationen in Europa. [žiūrėta 2014-08-08] Prieiga per internetą: < <http://zfs-online.org/index.php/zfs/article/view/1278> >
8. Brandt, Martina; Haberkern, Klaus (2009): *Alternde Gesellschaft – Unsichere Zeiten? Die gesellschaftliche Organisation der Unterstützung älterer Menschen*, Soeffner, H.-G. (Hrsg.), *Unsichere Zeiten. Herausforderungen gesellschaftlicher Transformationen. Verhandlungen des 34. Kongresses der Deutschen Gesellschaft für Soziologie*, VS Verlag für Sozialwissenschaften, Wiesbaden [žiūrėta 2014-08-08] Prieiga per internetą: < <http://www.mea.mpisoc.mpg.de/index.php?id=308> >
9. Brazienė Rūta, Guščinskienė Jūratė Socialinės atskirties modeliai Lietuvoje. Filosofija. Sociologija. 2004. Nr.4. P. 50-56 [žiūrėta 2014-08-08] Prieiga per internetą: < <http://archive.minfolit.lt/arch/11501/11837.pdf> >
10. Deindl, Christian; Hank, Karsten; Brandt, Martina (2013): *Social Networks and Self-rated Health in Later Life*, Börsch-Supan, A., Brandt, M., Litwin, H., Weber, G., Börsch-Supan, Axel; Brandt, Martina; Litwin, Howard; Weber, Guglielmo (2013): *Active Ageing and Solidarity Between Generations in Europe. First Results From SHARE after the Economic Crisis*, De Gruyter, Berlin 301-310 [žiūrėta 2014-08-08] Prieiga per internetą: < www.iss-wiso.uni-koeln.de/27132.html >
11. Dustin D. 2007: *The McDonaldization of Social Work*. Aldershot: Ashgate. [žiūrėta 2014-08-08] Prieiga per internetą: < http://www.google.lt/books?hl=lt&lr=&id=v8CUAyQhf1oC&oi=fnd&pg=PP1&dq=12.%09Dustin+D.+2007:+The+McDonaldization+of+Social+Work.+Aldershot:+Ashgate.&ots=liYy3979ff&sig=ZOG6Mss6QnvKq4Ft1O-qZXgQxB8&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false >
12. Dudley, J. (1978). Is social planning social work?" *Social Work*, 23(1), 37-41.
13. Entlassungsmanagement [žiūrėta 2014-08-08] Prieiga per internetą: < http://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-642-29995-7_24 >
14. Gaižiūnaitė Rasa, Giedrė Adomavičienė Nevyriausybių organizacijų socialinės – edukacinės paslaugos šeimai [žiūrėta 2014-08-08] Prieiga per internetą: < [http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:J.04~2006~ISSN 1822-1068.N 3.PG 19-26/DS.002.0.02.ARTIC](http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:J.04~2006~ISSN%201822-1068.N%203.PG%2019-26/DS.002.0.02.ARTIC) >
15. Gineitienė, Zina, Žiogelytė, Laura. Įmonių socialinės atsakomybės principų įgyvendinimo vertinimas (UAB „PakMarkas“ pavyzdžiu). *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos. ISSN 1648-9098. 2010, N. 1_17, 57-64* [žiūrėta 2014-08-08] Prieiga per internetą: <

http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:J.04~2010~ISSN_1648-9098.N_1_17.PG_57-64/DS.002.0.01.ARTIC >

16. Hans-Peter Blossfeld irk t.Globalisierung und die Veränderung sozialer Ungleichheiten in modernen Gesellschaften 2007 Abs [žiūrėta 2014-08-08] Prieiga per internetą:<<http://link.springer.com/article/10.1007%2Fs11577-007-0082-2?LI=true>>

17. Gončerovaitė, Kristina. Gumuliauskienė, Aušrinė. Globos institucijų jaunesniųjų paauglių socialinių įgūdžių raiškos ypatumai. *Jaunujų mokslininkų darbai. ISSN 1648-8776. 2011, [Nr.] 2(31), 31-41* [žiūrėta 2014-08-12] Prieiga per internetą:< http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:J.04~2011~ISSN_1648-8776.N_2_31.PG_31-41/DS.002.0.01.ARTIC>

18. Gričiūtė Jūratė Socialinė globa ir slauga: poreikis, problemos, perspektyvos // Savivaldybių žinios. - 2012, Nr. 14 (bal. 19), p. 14. [žiūrėta 2014-08-12] Prieiga per internetą:<http://www.savzinios.lt/img_var/312.pdf>

19. Gumuliauskienė A., Butvilas T., Butvilienė J. Tėvų emigraciją patyrusių vaikų globos ir socialinės gerovės užtikrinimas: ekspertų požiūris ISSN 1648-8776 Jaunujų mokslininkų darbai. Nr. 4 (20). 2008

20. Guogis Arvydas Apie kai kurias socialinės nelygybės formavimosi sąlygas Baltijos šalyse Darbotvarkė 21: Subalansuotos plėtros veiksmų programa, Vilnius, 2001

21. Guogis A. (2000) Socialinės politikos modeliai. Vilnius: Eugrimas.

22. Guogis Arvydas, Gudelis Dangis Socialinių paslaugų sektoriaus plėtros galimybės Lietuvoje. Viešoji politika ir administravimas: mokslo darbai, 2005 [žiūrėta 2014-08-08] Prieiga per internetą:<http://scholar.google.lt/scholar?q=socialin%C4%97s+paslaugos+konceptija&hl=lt&as_sdt=0&as_vis=1&oi=scholar&sa=X&ei=ocBTUqGKDobSsgaAwYB4&ved=0CCoQgQMwAA >

23. Guogis Arvydas Dėl Lietuvos socialinės politikos modelio [žiūrėta 2014-08-08] Prieiga per internetą:<http://scholar.google.lt/scholar?q=socialin%C4%97s+paslaugos+konceptija&hl=lt&as_sdt=0&as_vis=1&oi=scholar&sa=X&ei=ocBTUqGKDobSsgaAwYB4&ved=0CCoQgQMwAA >

24. Guogis, A. (2004). Globalizacijos poveikis socialinei apsaugai ir socialinei atskirčiai. [žiūrėta 2014-08-08] Prieiga per internetą:<http://www.leidykla.vu.lt/fileadmin/Politologija/2004-4_36/str4.pdf>

25. Haberkern Klaus, Szydlak Marc Pflege der Eltern – Ein europäischer Vergleich. [žiūrėta 2014-08-08] Prieiga per internetą:< <http://link.springer.com/article/10.1007%2Fs11577-008-0004-y?LI=true> >

26. [žiūrėta 2013-09-25] Prieiga per internetą:<<http://www.hrmi.lt/leidinys/28/http://www.socmin.lt/index.php?590329723> >

27. 2012-2013 metų Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos socialinis pranešimas, 452 p.

28. Išoraitė M. Socialinių paslaugų administravimas (2007) Vilnius: Mykolo Romerio universitetas ISBN 978-9955-763-03-1

29. Janušauskaitė G. Gyvenimo kokybės tyrimai: problemos ir galimybės 2008 [žiūrėta 2014-09-12] Prieiga per internetą:< <http://www.lmaleidykla.lt/publ/0235-7186/2008/4/34-44.pdf> >

30. Kardelis K. (2002/2005/2007). Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. Kaunas: Judex.

31. Kavaliauskienė, Vanda. Socialinio darbo vertybių ir principų sistemos problemos. *Tiltai. ISSN 1392-3137. 2005, Nr. 1(30), 77-84*

32. Klokmanienė Loreta Socialinės paslaugos (2009), Panevėžio kolegija, ISBN 978-9955-722-48-9 [žiūrėta 2014-08-08] Prieiga per internetą:<<http://blog.panko.lt/biblioteka/files/2010/05/Socialin%C4%97s-paslaugos.pdf>>

33. Kovaliov Ruslan, Simanavičienė Žaneta, Palekienė Oksana Lietuvos socialinės politikos modelio įtaka [SA plėtrai Lietuvoje //Economics and management = Ekonomika ir vadyba [elektroninis išteklius] / Kaunas University of Technology. Kaunas : Technologija. ISSN 1822-6515. 2011, no. 16, p. 551-557. [Business Source Complete; Current Abstracts; TOC Premier].

- [0,333] [žiūrėta 2014-08-13] Prieiga per internetą:<
<http://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2011~1367177704811/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content> >
34. Kriauzaitė Elena Socialinių paslaugų kokybės vertinimas [žiūrėta 2014-08-13] Prieiga per internetą:<http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2007~D_20070816_153737-50294/DS.005.0.01.ETD >
35. Lagūnavičius, Tomas (2007). *Postmodernios kūrybinės strategijos versle: praktikumas*. Vilnius: Mokesčių srautas. Segtuvas + 1 elektron. opt. diskas (CD). 251 p.
36. Lane J. E. Viešasis sektorius: sąvokos, modeliai ir požiūriai.- Vilnius, 2001.- p. 78-108.
37. Leliūgienė I. Socialinio pedagogo (darbuotojo) žinynas. Kaunas: Technologija, 2003. ISBN 9955 – 09 – 343 – 9.
38. Lietuvos Respublikos partnerystės sutartis, 2014 [žiūrėta 2014-05-20] Prieiga per internetą:<<http://www.esparama.lt/2014-2020-laikotarpis/diskusijos>>
39. Lietuva 2030 strategija, 2010 [žiūrėta 2014-08-13] Prieiga per internetą:<<http://www.lietuva2030.lt/> >
40. Lietuvos ir Norvegijos savivaldybių socialinės srities specialistų bendradarbiavimo strategija, 2010 [žiūrėta 2014-08-13] Prieiga per internetą:<http://www.lsa.lt/failai/spprojektas/SP_BendradarbiavimoStrategija.pdf>
41. Lietuvos Respublikos vyriausybės nutarimas dėl socialinių paslaugų finansavimo ir lėšų apskaičiavimo metodikos patvirtinimo, Žin., 2006, Nr.110-4163 [žiūrėta 2013-11-14] Prieiga per internetą <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc?p_id=400016&p_query=&p_tr2=%3E>
42. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006 m. Balandžio 5 d. Įsakymas Nr. A1-93 “Dėl socialinių paslaugų katalogo patvirtinimo”. Valstybės žinios. – Vilnius, 2006, Nr. 43-1570
43. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2012 m. birželio 21 d. įsakymas Nr. A1-295 „Dėl trumpalaikės socialinės globos teikimo valstybės socialinės globos įstaigose tvarkos aprašo patvirtinimo“ (Žin., 2012, Nr. 71-3677)
44. Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas „Dėl reikalavimų stacionarioms socialinės globos įstaigoms ir asmenų nukreipimo į stacionarias globos įstaigas tvarkos patvirtinimo“ Vilnius: 2002, Nr. 97.
45. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. liepos 18 d. nutarimas Nr. 883 „Dėl biudžetinės įstaigos Socialinės globos įstaigų administravimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos likvidavimo“ (Žin., 2012, Nr. 88-4576)
46. Lombriser Roman, Abplanalp Peter A. Strategisches Management Visionen entwickeln · Strategien umsetzen Erfolgspotenziale aufbauen Strateginis valdymas • plėtoti vizijas, įgyvendinti strategijas, kurti sėkmės tikimybę) Ziurichas, 2005 http://www.versus.ch/links/pdf/lp_stratmgt_lomb_4a.pdf >
47. Liobikienė T.N., Ivanauskienė V. Supervizija vaikų globos institucijoje. [žiūrėta 2014-12-09] Prieiga per internetą: <<http://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/get/LT-LDB-0001:J.04~2010~1367175673933/DS.002.0.01.ARTIC> >
48. Matuizienė J. Typen der Sozialpolitiken und deren Geschichte. 2014 [žiūrėta 2014-12-25] Prieiga per internetą:<<http://www.google.lt/books?hl=lt&lr=&id=dcL7AgAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA118&dq=sozialpflge+fuer+altere+leute&ots=T7LAdIJRg&sig=r3WKC-gvnO4L5b0KQorqaxaLGc>>
49. Merkys G. (1996). Eksperimentas socialiniuose ir elgsenos moksluose: Teorinės kontroversijos. Filosofija, Sociologija, nr. 1., p. 19-27.

50. Merkys G. (1999). Empirinė-analitinė paradigma ir šiuolaikinis socialinis tyrimas. *Filosofija ir sociologija*, nr. 3., p. 54-64.
51. Merkys G. (1999). Testavimas – socialinių mokslų principas. Metodologinio diskurso projekcija. *Socialiniai mokslai*. 2 (19), p. 7-22.
52. Millmore M. „Strateginis žmogiškųjų išteklių valdymas“ (Strategic human resource management : contemporary issues / Mike Millmore ... [et al.]. Harlow : Pearson Education, 2007. 571 p)
53. Motiečienė Roberta, Naujanienė Rasa. Socialinių paslaugų sistemos dalyvių, socialinių darbuotojų ir klientų patirties kritinė refleksija. *Socialinis darbas. Patirtis ir metodai*. ISSN 2029-0470. 2011, [Nr.] 7(1), 9-29 [žiūrėta 2014-08-14] Prieiga per internetą:<http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:J.04~2011~ISSN_2029-0470.N_7_1.PG_9-29/DS.002.0.01.ARTIC>
54. Motužytė Irma, Ruškus Jonas. Socialinių paslaugų vadybininkų gebėjimų analizė. *Socialinis darbas. Patirtis ir metodai*. ISSN 2029-0470. 2008, [Nr.] 2(2), 167-187 [žiūrėta 2014-08-14] Prieiga per internetą:<http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:J.04~2008~ISSN_2029-0470.N_2_2.PG_167-187/DS.002.0.01.ARTIC>
55. Muller Hans-Peter Auf dem Weg in eine europäische Gesellschaft? 2007 m. [žiūrėta 2014-08-13] Prieiga per internetą:<<http://link.springer.com/article/10.1007%2Fs11609-007-0002-3?LI=true>>
56. Paužuolienė, Jurgita Socialinės atsakomybės įtaka darniai verslo plėtrai. *Jaunųjų mokslininkų darbai*. ISSN 1648-8776. 2010, [Nr.] 1(26), 115-121
57. Petružytė Donata. Kliento savirealizacija kaip socialinio darbo tikslas: pamatiniai socialinės pagalbos principai. *Jaunųjų mokslininkų darbai*. ISSN 1648-8776. 2010, [Nr.] 4(29), 133-139
58. Pilipavičienė Edita Socialinių paslaugų teikimo organizavimas [žiūrėta 2014-08-13] Prieiga per internetą:<http://jaunasis-mokslininkas.asu.lt/smk_2006/kaimo_pletra/Pilipaviciene%20Edita.pdf>
59. Profesinės reabilitacijos paslaugų teikimo neįgaliesiems kokybės įvertinimo sistemos Lietuvoje galimybių studija [žiūrėta 2014-08-13] Prieiga per internetą:<http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/ESFproduktai/2012_Neigaliuju_profesine_reabilitacija_Kokybes_ivertinimo_sistemos_galimybiu_studija.pdf>
60. Pundziūtė Zinaida , Stankuvienė Diana Svarbiausi sėkmingos proto negalios asmenų integracijos į darbo rinką principai . (VšĮ „Vilties erdvė“) metodinė priemonė Parengė: Mažeikiai, 2011
61. Raipa A. Viešoji politika ir viešais administravimas: raida, struktūra ir sąveika ISSN 1648-2603 *VIEŠOJI POLITIKA IR ADMINISTRAVIMAS* 2002. Nr. 1 [žiūrėta 2014-09-12] Prieiga per internetą:< [https://www.mruni.eu/en/mokslo_darbai/vpa/.../dwn.php?...>](https://www.mruni.eu/en/mokslo_darbai/vpa/.../dwn.php?...)
62. Rauhut Heiko, Krumpal Ivar Die Durchsetzung sozialer Normen in Low-Cost und High-Cost Situationen. [žiūrėta 2014-08-13] Prieiga per internetą:< <http://zfs-online.org/index.php/zfs/article/view/1282>>
63. Roth Günter Qualität in Pflegeheimen. Dortmund, 2002. [žiūrėta 2014-08-13] Prieiga per internetą:<www.bmfsfj.de>
64. Roth Günter Dilemmata der Altenpflege: Die Logik eines prekären sozialen Feldes. [žiūrėta 2014-08-13] Prieiga per internetą:< <http://link.springer.com/article/10.1007%2Fs11609-007-0005-0?LI=true>>
65. Sanchez Ron; Heene Aimé , (2004). *The new strategic management: organization, competition, and competence*. New York, N. Y.: John Wiley & Sons, (p. 309).
66. Schimpf U., Becherer S., Ott A. –Der Pflegeprozess, 2011 – Springer [žiūrėta 2014-08-13] Prieiga per internetą:<http://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-642-05132-6_3#page-1>

67. Schulte, M. *Socialinė apsauga: tikslas, reikšmė, įtaka ir socialinė struktūra*. Kelnas Vokietijos darbo ir socialinių reikalų ministerija.
68. Seibel Katharina *Qualität im sozialen Sektor auf europäischer Ebene* (2006) [žiūrėta 2014-08-08] Prieiga per internetą: <http://www.eufis.eu/fileadmin/Dokumente/EUDokumente/sonstige/BAGFW_Qualitaet011106.pdf>
69. Smalskys, Vainius. Įmonių socialinės atsakomybės principų įgyvendinimo vertinimas (UAB „PakMarkas“ pavyzdžiu). *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*. ISSN 1648-9098. 2010, N. 1_17, 90-100
70. Socialinė apsauga Lietuvoje 2011 [žiūrėta 2014-08-08] Prieiga per internetą: <web.stat.gov.lt/lt/catalog/download_release/?id=3871>
71. Socialinės apsaugos terminų žodynas [žiūrėta 2014-05-19] Prieiga per internetą: <<http://www.sec.lt/pages/zodynas/index.html>>
72. Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2013–2015 metų strateginis veiklos planas [žiūrėta 2014-08-08] Prieiga per internetą: <<http://www.socmin.lt/index.php?-1616500121>>
73. Socialinės įtraukties didinimo 2014–2020 m. veiksmų planas [žiūrėta 2014-09-18] Prieiga per internetą: <<http://www.socialiniszemelapis.lt/index.php?-790104930>>
74. Socialinis pranešimas 1999. – Vilnius: Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, 2000
75. Socialinis pranešimas 2000. – Vilnius: Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, 2001
76. Sokkar Sami *Künftige Anforderungen an CRM als Basis für strategisches Kundenbeziehungsmanagement (Ateities reikalavimai CRM kaip pagrindas strateginių santykių su klientais valdyme)* [žiūrėta 2013-09-26] Prieiga per internetą: <http://www.terraconsult.de/fileadmin/Dokumente/Fachtagung_v1_SamiSokkar_SAP.pdf>
77. Staniulienė Sonata. Tinklaveikos iššūkiai socialiniam darbui. *Kultūra ir visuomenė*. ISSN 2029-4573. 2012, [Nr.] 3 (1), 87-100
78. Šalaševičiūtė R. Vaikų padėtis, problemos, galimi sprendimo būdai. Vaiko globos organizavimo nuostatai (2006) [žiūrėta 2014-08-08] Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=217161&p_query=&p_tr2=>
79. Šulz Erika 2012, *Das deutsche Pflegesystem ist im EU-Vergleich unterdurchschnittlich finanziert*[Journal:] DIW-Wochenbericht [ISSN:] 0012-1304 [Volume:] 79 [Year:] 2012 [Issue:] 13[Pages:] 10-16 [žiūrėta 2014-08-08] Prieiga per internetą: <<http://www.econstor.eu/handle/10419/58129>>
80. Tidikis R. (2006). *Socialinių mokslų tyrimų metodologija*. Vilnius: Lietuvos teisės universiteto leidybos centras
81. Traunmüller Richard (2007) *Religion und Sozialintegration* [žiūrėta 2014-08-18] Prieiga per internetą: <<http://link.springer.com/article/10.1007%2Fs11609-009-0100-5?LI=true>>
82. Vaiko interesų atstovavimas tėvams išvykus dirbti ir gyventi į užsienį (2007). [žiūrėta 2014-08-18] Prieiga per internetą: <<http://www.socmin.lt/index.php?-1625724454>>
83. Vaiko laikinosios globos (rūpybos) nuostatų patvirtinimo pakeitimo įstatymas. [žiūrėta 2014-08-18] Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=298531&p_query=&p_tr2=>
84. Valenta, A. Socialinės paslaugos – dabartis ir rytdiena. *Mūsų žodis*, 2000, Nr. 12.
85. Večkienė Nijolė Petronėlė *Bendradarbiavimu grindžiama socialinė partnerystė: studentų praktikos organizavimo teorinės prielaidos*. *Socialinis darbas. Patirtis ir metodai*. ISSN 2029-0470. 2011, [Nr.] 8(2), 113-134
86. Wilfling T. 2009 *Beschwerdemanagement in Dienstleistungsunternehmen: eine Fallstudie bei der Wiener Sozialdienste Alten-und Pflegedienste GmbH* [žiūrėta 2014-08-18] Prieiga per internetą:

<http://www.google.com/books?hl=lt&lr=&id=mC0Yq5_74FEC&oi=fnd&pg=PA2&dq=sozialdienste,+pflagedienste&ots=NBHho8MZAb&sig=laE8LgblVHgzTBgEz24dHOGog1E >

87. Vilkė R. Socialinė atsakomybė, kokybė ir standartai: Veiksmingas, akivaizdus, bet dar neįvertintas ryšys [žiūrėta 2014-08-18] Prieiga per internetą: <<http://csrba.lt/wp-content/uploads/2013/04/Atsakingas-verslas-Nr2.pdf> >

88. Zozulienė, Aistė. Savivaldybėje teikiamų socialinių paslaugų prieinamumas. - Lietuvos akademinė bibliotekų tinklas (LABT), 20110712.

89. Žalimienė Laimutė Socialinės globos paslaugų pagyvenusiems žmonėms standartizavimas: Lietuvos praktika ir užsienio šalių patirtis 2007, Gerontologija ,8(1): 44-54

90. Žalimienė Laimutė *Socialinės paslaugos*. Vilnius, 2003. 180 p. ISBN –86-19-530-6.

91. Žalimienė Laimutė, Lazutka Romas Socialinės globos paslaugos Lietuvoje: nuo hierarchinio prie mišrios globos ekonomikos modelio. Pinigų studijos 2009/2 Ekonomikos teorija ir praktika [žiūrėta 2014-09-18] Prieiga per internetą: < <http://www.lb.lt/zalimiene> >

92. Žalimienė Laimutė, Rimšaitė Eglė Nevyriausybinė organizacijų metamorfozės – nuo labdaringos pagalbos vargšams XVIII amžiuje iki socialinių paslaugų rinkos dalyvio šiuolaikinėje visuomenėje. Mokslo darbai, 2007. [žiūrėta 2014-09-18] Prieiga per internetą: < www.mruni.eu/lt/mokslo_darbai/sd/archyvas/dwn.php?id=274448 >

93. Žalimienė Laimutė „Socialiai remtini“, „socialinės rizikos“, „globotiniai“...Kokią visuomenę konstruoja Lietuvos socialinės paramos politika? [žiūrėta 2014-09-18] Prieiga per internetą:<http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:J.04~2011~ISSN_2029-4573.N_2_1.PG_49-60/DS.002.0.01.ARTIC >

PRIEDAI

1 PRIEDAS

Pagrindiniai socialines paslaugas reglamentuojantys įstatymai

Socialinių paslaugų įstatymas (Žin., 2006, Nr. 17-589).

Socialinių paslaugų katalogas (Žin., 2006, Nr. 43-1570)

Asmens (šeimos) socialinių paslaugų poreikio nustatymo ir skyrimo tvarkos aprašas ir Senyvo amžiaus asmens bei suaugusio asmens su negalia socialinės globos poreikio nustatymo metodika (Žin., 2006, Nr. 43-1571)

Socialinių darbuotojų ir socialinių darbuotojų padėjėjų kvalifikaciniai reikalavimai, Socialinių darbuotojų ir socialinių darbuotojų padėjėjų profesinės kvalifikacijos kėlimo tvarkos bei Socialinių darbuotojų atestacijos tvarkos aprašai (Žin., 2006, Nr. 43-1569)

Mokėjimo už socialines paslaugas tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. birželio 14 d. nutarimu Nr. 583 (Žin., 2006, Nr. 68-2510).

Socialinės rizikos vaiko ar likusio be tėvų globos vaiko socialinės globos poreikio nustatymo metodika (2006 m. birželio 27 d. įsakymas Nr. A1-179).

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2005 m. birželio 27 d. įsakymo Nr. A1-183 „Dėl kai kurių socialinei paramai gauti reikalingų formų patvirtinimo“ pakeitimo (Žin., Nr. 79-3126).

Socialinės globos poreikio vaikui su negalia nustatymo metodika (Žin., 2006, Nr. 97-3793).

Socialinių paslaugų finansavimo ir lėšų apskaičiavimo metodika, (Žin., 2006, Nr. 110-4163).

Socialinių paslaugų planavimo metodika, (Žin., Nr. 124-4705), (Žin., 2007, Nr. 106-4342).

Socialinę globą teikiančių darbuotojų darbo laiko sąnaudų normatyvai*, (Žin., Nr. 132-5011)

Socialinį darbą dirbančių darbuotojų darbo apmokėjimo tvarkos aprašas (Žin., 2009, Nr. 9-333)

Socialinės globos normų aprašas, (Žin., 2007, Nr. 24-931).

Socialinės globos įstaigų licencijavimo taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. gegužės 16 d. nutarimu Nr. 528 (Žin., 2012, Nr. 57-2864)

Neįgalių vaikų, likusių be tėvų globos vaikų, suaugusių neįgalių asmenų socialinės globos namų deinstucionalizacijos strateginės gairės, patvirtintos Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2012 m. lapkričio 16 d. įsakymu Nr. A1-517 (Žin., 2012, Nr. 135-6912)⁵⁰

2 PRIEDAS

⁵⁰ prieiga per internetą < <http://www.socmin.lt/index.php?-1035329694> > [žiūrėta 2013-10-14.]

TRUMPALAIKĖS SOCIALINĖS GLOBOS INSTITUCIJOJE SKYRIMO VEIKSMŲ SEKOS SCHEMA IR ŽINGSNIAI

	Pavadinimas	Aprašymo turinys
1.	Administracinės paslaugos kodas	SP31
2.	Administracinės paslaugos versija	Antra. (Patvirtinta Mažeikių rajono savivaldybės administracijos Socialinės paramos skyriaus vedėjo pavaduotojos Jolantos Kekytės, laikinai einančios vedėjo pareigas 2013 m. liepos 18 d.)
3.	Administracinės paslaugos pavadinimas	Trumpalaikės socialinės globos institucijoje skyrimas
4.	Administracinės paslaugos apibūdinimas	<p>Trumpalaikė socialinė globa institucijoje yra visuma paslaugų, kuriomis asmeniui teikiama kompleksinė, nuolatinė specialistų priežiūros reikalaujanti pagalba benamystės, krizių atvejais, vaikams laikinai netekus tėvų globos, šeimos nariams, globėjams, rūpintojams laikinai dėl tam tikrų priežasčių (ligos, komandiruotės, atostogų ir kt.) negalint jiems prižiūrėti asmenų, kuriems reikalinga nuolatinė priežiūra – „atokvėpio“ paslaugos.</p> <p>Paslauga skiriama:</p> <ul style="list-style-type: none"> – suaugusiems asmenims su negalia ir senyvo amžiaus asmenims, socialinės rizikos asmenims, vaikams laikinai likusiems be tėvų globos, socialinės rizikos vaikams. <p>Trumpalaikės socialinės globos paslaugų teikimo trukmė nustatoma pagal poreikį:</p> <ul style="list-style-type: none"> – vaikams, laikinai likusiems be tėvų globos iki baigsis laikinoji globa, bet ne ilgiau 12 mėn.; – socialinės rizikos vaikams, kol bus grąžintas į šeimą, bet ne ilgiau negu 6 mėn.; – socialinės rizikos suaugusiems asmenims iki 6 mėn., nesant galimybių teikti ilgalaikės socialinės globos paslaugų ir ilgiau; – suaugusiems su negalia, senyvo amžiaus asmenims iki 6 mėn., neturint galimybių teikti ilgalaikės socialinės globos paslaugų ir ilgiau.
5.	Teisės aktai, reguliuojantys administracinės paslaugos teikimą	<p><u>Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas (Žin., 2006, Nr. 17–589; 2010, Nr. 53–2598; 2012, Nr. 83–4345)</u></p> <p><u>Socialinių paslaugų katalogas patvirtintas 2006 m. balandžio 5 d. Socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymu Nr. A1–93 (Žin., 2006, Nr. 43–1570; 2009, Nr. 83–4393; 2010, Nr. 83–3450; 2013, Nr. 74–3719).</u></p> <p><u>Mokėjimo už socialines paslaugas tvarkos aprašas patvirtintas 2006 m. birželio 14 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės</u></p>

		<p><u>nutarimu Nr. 583</u> (Žin., 2006 Nr. 68–2510; 2009, Nr. 27–1053; 2010, Nr. 86–4549; 2012, Nr. 113–5727)</p> <p><u>Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. spalio 10 d. nutarimas Nr. 978 „Dėl socialinių paslaugų finansavimo ir lėšų apskaičiavimo metodikos patvirtinimo“</u> (Žin., 2006, Nr. 110–4163; 2009 Nr. 90–3869; 2010, Nr. 65–3244; 2012 Nr. 35–1713);,</p> <p><u>Mažeikių rajono savivaldybės tarybos 2013 m. spalio 25 sprendimas Nr. T1–332 „Dėl asmens (šeimoms) socialinių paslaugų poreikio nustatymo, socialinių paslaugų skyrimo ir asmens (šeimoms) mokėjimo už socialines paslaugas Mažeikių rajono savivaldybės gyventojams tvarkos aprašo patvirtinimo“</u></p>
6.	Informacija ir dokumentai, kuriuos turi pateikti asmuo	<p>Dėl trumpalaikės socialinės globos gavimo asmuo (vienas iš suaugusių šeimos narių) ar jo globėjas, rūpintojas užpildo prašymą – paraišką socialinėms paslaugoms gauti (<u>SP–8 forma su priedais Nr. 1 ir 3</u>) ir pateikia:</p> <ul style="list-style-type: none"> – asmens tapatybę patvirtinantį dokumentą (pasas, asmens tapatybės kortelė, gimimo liudijimas, leidimas laikinai gyventi Lietuvoje (ne ES valstybių narių piliečiams); – neįgaliojo ar senatvės pensininko pažymėjimą; – darbingumo lygio nustatymo pažymą; – specialiojo nuolatinės priežiūros (pagalbos) ar specialiojo nuolatinės slaugos poreikio nustatymo pažymą; – globos (rūpybos) skyrimą patvirtinantį dokumentą (kai socialines paslaugas gaunantis asmuo yra neveiksnus); – Savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymas dėl laikinosios globos skyrimo vaikui institucijoje; – šeimos gydytojo užpildytą pažymą f–027/a; – esant poreikiui kiti papildomi dokumentai (įgaliavimas, ištuoka ir kt.). <p>Pastaba. Duomenų apie paslaugos gavėjo pajamas pareiškėjui pateikti nereikia, kai naudojami iš Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos (VSDFV) gauti duomenys arba Savivaldybės duomenų bazėje esami duomenys.</p>
7.	Informacija ir dokumentai, kuriuos turi gauti institucija (prašymą nagrinėjantis tarnautojas)	<ul style="list-style-type: none"> – Prašymas – paraiška socialinėms paslaugoms gauti (<u>SP–8 forma</u>); – asmens tapatybę patvirtinantis dokumentas (pasas, asmens tapatybės kortelė, gimimo liudijimas, leidimas laikinai gyventi Lietuvoje (ne ES valstybių narių piliečiams); – pažyma apie deklaruotą gyvenamąją vietą (tuo atveju, kai nėra duomenų Gyventojų registrų duomenų bazėje); – pažyma apie asmens gaunamas pajamas; – neįgaliojo pažymėjimas; – darbingumo lygio nustatymo pažymą; – specialiojo nuolatinės priežiūros (pagalbos) ar specialiojo nuolatinės slaugos poreikio nustatymo pažymą; – asmens socialinės globos poreikio vertinimas;

		<p>– globos (rūpybos) skyrimą patvirtinantis dokumentas (kai socialines paslaugas gaunantis asmuo yra neveiksnius);</p> <p>– Savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymas dėl laikinosios globos skyrimo vaikui institucijoje;</p> <p>– šeimos gydytojo užpildytą pažymą f-027/a.</p> <p>Pastaba. Socialinės paramos skyrius išimties atvejais turi teisę reikalauti papildomų dokumentų.</p>
8.	Administracinės paslaugos teikėjas	<p>Dėl trumpalaikės socialinės globos paslaugų VŠĮ „Vilties erdvė“, VŠĮ Sedos PSPC socialinės globos padalinyje reikia kreiptis Mažeikių rajono savivaldybės administracijos Socialinės paramos skyriaus, vyriausiąją specialistę Liną Aliukevičienę (Stoties g. 18, Mažeikiai, 102 kab.), tel. (8 443) 90 674, el. p. lina.aliukeviciene@mazeikiai.lt</p> <p>Dėl socialinių paslaugų Mažeikių r. nakvynės namuose reikia kreiptis į Mažeikių rajono savivaldybės administracijos Socialinės paramos skyriaus vyr. specialistę Ireną Eičiniene (Stoties g. 18, Mažeikiai, 107 kab.), tel. (8 443) 90 685, el. p. irena.eiciniene@mazeikiai.lt</p>
9.	Administracinės paslaugos vadovas	Socialinės paramos skyriaus vedėja Jolanta Kekytė, tel. (8 443) 90143 el.p. jolanta.kekyte@mazeikiai.lt
10.	Administracinės paslaugos suteikimo trukmė	Poreikis globai vertinamas per 30 kalendorinių dienų nuo prašymo gavimo dienos. Sprendimas paslaugai skirti priimamas per 30 kalendorinių dienų nuo prašymo gavimo dienos.
11.	Administracinės paslaugos suteikimo kaina	Paslauga teikiama neatlygintinai.
12.	Prašymo forma, pildymo pavyzdys ir prašymo turinys	<u>Prašymas–paraiška socialinėms paslaugoms gauti (SP-8 forma)</u> (Žin., 2006, Nr. 79–3126; 2007, Nr. 101–4120; 2008, Nr. 2–71; 2009–02–14 Nr.18–737; 2009–12–31 Nr.159–7268);
13.	Informacinės ir ryšių technologijos, naudojamos teikiant administracinę paslaugą	Dvipusis sąveikos lygis (Žin., 2009, Nr. 62–2493), 6053. punktas)
14.	Administracinės paslaugos teikimo ypatumai	<p>Trumpalaikė socialinė globa skiriama:</p> <ul style="list-style-type: none"> – nustačius asmens poreikį trumpalaikės socialinės globos paslaugų teikimui; – atlikus asmens finansinių galimybių vertinimą ir pajamų apskaičiavimą dėl mokėjimo už paslaugas; – pasirašius paslaugų teikimo sutartį tarp Savivaldybės administracijos įgalioto asmens (Socialinės paramos skyriaus vedėjo (pavadootojo)), paslaugų teikėjo ir paslaugų gavėjo. <p>Dėl trumpalaikės socialinės globos teikimo vaikams sutartis sudaroma tarp Savivaldybės ir paslaugas teikiančios institucijos</p>

		<p>tuo atveju, kai paslauga teikiama kitų rajonų vaikų globos namuose.</p> <p>Trumpalaikė socialinė globa teikiama socialinių paslaugų įstaigose, esant Socialinės paramos skyriaus išduotam siuntimui. VšĮ „Vilties erdvė“ gyvenimo namuose ir VšĮ Sedos PSPC socialinės globos padalinyje asmuo už suteiktas paslaugas per mėn. moka 80 procentų savo gaunamų pajamų.</p> <p>Mažeikių rajono nakvynės namuose asmuo moka:</p> <ul style="list-style-type: none"> – gaunantis paslaugas iki 6 mėn. moka 20 procentų dydžio VRP mokestį per mėn. už suteiktas socialines paslaugas; – gaunantis paslaugas ilgiau 6 mėn. 40 procentų dydžio VRP mokestį per mėn. už suteiktas socialines paslaugas; – krizių atvejais, kai suaugęs socialinės rizikos asmuo patiria fizinį ar psichologinį smurtą arba kyla grėsmė jo fiziniam ar emociniam saugumui, sveikatai ar gyvybei, grįžusiems iš laisvės atėmimo, kardomojo kalnimo vietų ir kitais nenumtytais atvejais, trumpalaikė socialinė globa 30 kalendorinių dienų teikiama nemokamai. <p>Mokėjimo už trumpiau nei vieną kalendorinį mėnesį teikiamos trumpalaikės socialinės globos dydis nustatomas proporcingai teikiamos trumpalaikės socialinės globos trukmei.</p>
15.	Administracinių paslaugų teikimo aprašymų įtraukimas į dokumentų apskaitą	<p>22.84 – Socialinių paslaugų prašymų registras (SP26)</p> <p>22.85 – Socialinių paslaugų poreikio vertinimas (SP27)</p> <p>22.86 – Sprendimo dėl socialinių paslaugų ir specialiosios pagalbos priemonių asmenims skyrimo registras (SP28)</p> <p>22.88 – Globos sutarčių, susitarimų, siuntimų į socialinės globos įstaigas registras (SP30)</p> <p>22.90 – Socialinių paslaugų gavėjų bylos.</p>

TRUMPALAIKĖS SOCIALINĖS GLOBOS INSTITUCIJOJE SKYRIMO VEIKSMŲ SEKOS SCHEMA IR ŽINGSNIAI⁵¹

⁵¹ http://www.mazeikiai.lt/go.php/lit/Trumpalaikes_socialines_globos_instituci/1202

3 PRIEDAS

Priemonė VP1-4.2-VRM-02-R „Regioninės plėtros tobulinimas, regiono plėtros planai ir savivaldybių (ilgalaikiai/trumpalaikiai) strateginiai plėtros planai

EUROPOS SĄJUNGOS FONDŲ IR MAŽEIKIŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS BIUDŽETO LĖŠOMIS FINANSUOJAMAS PROJEKTAS PAGAL 2007 – 2013 M. ŽMOGIŠKŲJŲ IŠTEKLIŲ PLĖTROS VEIKSMŲ PROGRAMOS IV PRIORITETO „ADMINISTRACINIŲ GEBĖJIMŲ STIPRINIMAS IR VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO EFEKTYVUMO DIDINIMAS“ VP1-4.2-VRM-02-R ĮGYVENDINIMO PRIEMONĘ „REGIONINĖS PLĖTROS TOBULINIMAS, REGIONŲ PLĖTROS PLANAI IR SAVIVALDYBIŲ (ILGALAIKIAI / TRUMPALAIKIAI) STRATEGINIAI PLĖTROS PLANAI“

PROJEKTAS „MAŽEIKIŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS ILGALAIKIS STRATEGINIS PLĖTROS PLANAS 2014 – 2020 M“

Projekto vykdytojas	<i>Mažeikių rajono savivaldybės administracija</i>
Projekto numeris	VP1-4.2-VRM-02-R-82-002
Projekto vertė	196 824,71 Lt
ES lėšos	167 301,00 Lt
Savivaldybės biudžeto lėšos	29 523,71 Lt
Finansavimo ir administravimo	2012 m. birželio 15 d.

sutarties pasirašymo data	
įgyvendinimo trukmė	11 mėn.

Projekto tikslas – užtikrinti Mažeikių rajono sistemingą ir darnų vystymąsi, atitinkantį nacionalinės ir Europos Sąjungos regioninės plėtros prioritetus, bei efektyvų ir racionalų visų išteklių panaudojimą numatytiems tikslams pasiekti, atsižvelgiant į ilgalaikius poreikius, gerinti regioninės plėtros planavimą. Strateginis plėtros planavimas yra viena svarbiausių priemonių, padedančių pasiekti institucijos tikslus, prisidedančių prie kuriamos valstybės gerovės.⁵²

⁵² Mažeikių rajono savivaldybės vykdomi projektai <http://www.mazeikiai.lt/index.php?-1125385482>

Socialinių globos paslaugų organizavimo ir plėtros Mažeikių savivaldybėje ekspertinis vertinimas

INFORMANTO APKLAUSA

INTERVIU PROTOKOLAS

Socialinių paslaugų tikslas - padėti žmogui pasirūpinti savimi, integruotis į visuomenę, padėti neprarasti orumo ir gebėjimo gyventi pilnavertį gyvenimą. Visa tai yra socialinių paslaugų institucijų darbas. Vykstant sparčiai globalizacijai, keičiantis socialinių grupių sudėčiai, keičiasi ir paslaugų poreikis. Didesnis dėmesys skiriamas globos paslaugoms, suteikiant žmogui kuo didesnę galimybę gyventi savo namuose. Šio tyrimo pagalba bus bandoma atskleisti, kokie socialinių globos paslaugų privalumai ir trūkumai, kokie vartotojų poreikiai, ir kaip socialinių paslaugų organizavimą bei plėtrą vertina biudžetinių socialinių įstaigų darbuotojai.

Apklauso tikslas – atskleisti socialinių globos paslaugų organizavimo ypatumus ir plėtros galimybes biudžetinėse įstaigose.

BENDRI DUOMENYS APIE INFORMANTĄ:

(vardas, pavardė)
(pareigos ir patirtis užimamose pareigose (metais))
(institucija)

**I TYRIMO SRITIS – SOCIALINIŲ GLOBOS PASLAUGŲ ORGANIZAVIMAS IR
PLĖTRA LIETUVOJE**

Kaip vertinate socialinių paslaugų organizavimo politiką Lietuvoje?

Atsakymas:

2. Kokias problemas įžvelgiate teikiant socialines paslaugas?

Atsakymas:

3. Kaip Jūs vertinate socialinių paslaugų organizavimo plėtrą Lietuvoje?

Atsakymas:

**4. Kokios Jūsų nuomone yra galimos socialinių paslaugų organizavimo tobulinimo
kryptys?**

Atsakymas:

--

5. Ar LR įstatymai, reglamentuojantys socialinių globos paslaugų organizavimą, Jūsų nuomone, yra priimtini šiandieninėje socioekonominėje šalies situacijoje?	Taip	Ne
Jeigu ne – kodėl?		

Atsakymas:

6. Ko, Jūsų nuomone, labiausiai trūksta socialines globos paslaugas teikiančioms institucijoms?
Atsakymas:

II TYRIMO SRITIS – SOCIALINIŲ GLOBOS PASLAUGŲ ORGANIZAVIMAS IR PLĖTRA MAŽEIKIŲ SAVIVALDYBĖJE

1. Ar Mažeikiuose pakanka, Jūsų nuomone, biudžetinių socialinių globos įstaigų? Pagrįskite atsakymą.	Taip	Ne

Atsakymas:

2. Ar siekiant gerinti globos paslaugų teikimą kuriamos naujos darbo vietos?	Taip	Ne
Jeigu ne - kodėl?		
Atsakymas:		

3. Kaip keičiasi globos paslaugų organizavimas didėjant vartotojų skaičiui?

Atsakymas:

--

4. Kokias naujas globos paslaugas galėtų teikti socialinės įstaigos?

Atsakymas:

5. Kam naujas globos paslaugas galėtų teikti socialinės įstaigos? Kokioms socialinėms grupėms reikia naujų paslaugų?

Atsakymas:

6. Kokių globos paslaugų pageidauja vartotojai?

Atsakymas:

7. Išskirkite problemas, su kuriomis susiduriate, organizuodami globos paslaugas.

Atsakymas:

8. Kokias randate problemų sprendimų galimybes?

Atsakymas:

9. Kokiais klausimais vietos gyventojai dažniausiai kreipiasi į Jūsų instituciją?

Atsakymas:

10. Nurodykite dažniausiai besikreipiančias socialinių paslaugų klientų grupes.

Atsakymas:

11. Kaip manote, nuo ko priklauso socialinių globos paslaugų administravimo efektyvumas?

Atsakymas:

12. Su kokiomis problemomis susiduria institucija, kurioje dirbate?

Atsakymas:

13. Kokios srities žinių ir įgūdžių, Jūsų nuomone, stokoja darbuotojai kokybiškesniam savo darbo organizavimui?

Atsakymas:

14. Kokia patirtimi Jūs galėtumėte pasidalinti su kolegomis, organizuojant socialinių globos paslaugų teikimą?

Atsakymas:

15. Nurodykite institucijas, su kuriomis daugiausia bendradarbiaujate:

Atsakymas:

--

III TYRIMO SRITIS – SOCIALINIŲ GLOBOS PASLAUGŲ ORGANIZAVIMO IR PLĖTROS TOBULINIMAS MAŽEIKIŲ SAVIVALDYBĖJE

1. Kokias ir kam naujas globos paslaugas galėtų teikti socialinės įstaigos?
Atsakymas:

2. Ar Jūsų institucijose yra teisės aktų, ar kitų dokumentų, reglamentuojančių socialinių globos paslaugų plėtrą? Jei <i>taip</i>, kokie?
Atsakymas:

3. Ar turite naujų plėtros planų Mažeikių mieste?
Atsakymas:

4. Ką siūlytumėte tobulinti, kuriant naują socialinių paslaugų plėtros planą?
--

--

5. Ką siūlytumėte keisti, gerinant socialinių globos paslaugų teikimą Jūsų savivaldybėje?

Atsakymas:

--

6. Ką dar norėtumėte pasakyti apie socialinių globos paslaugų organizavimą ir plėtrą, ko interviu metu nepalietėme?

Atsakymas:

--

Dėkoju už nuoširdžius atsakymus ir malonų bendradarbiavimą!
Mažeikiai, 2014

5 PRIEDAS

Atmintinė asmeniui, pageidaujanti gauti socialines paslaugas valstybės ar savivaldybės pavaldumo globos namuose

Šiandien vien tik norėti apsigyventi socialinės globos namuose nepakanka.

Išgaliojus 2006-01-19 Lietuvos Respublikos Socialinių paslaugų įstatymui Nr. X-493 ir jo įgyvendinimą reglamentuojantiems poįstatiminiams teisės aktams (socialinių paslaugų katalogui, mokėjimui už socialines paslaugas tvarkos aprašui, asmens (šeimos) socialinių paslaugų poreikio nustatymo ir skyrimo tvarkos aprašui ir savivaldybės patvirtintoms socialinių paslaugų skyrimo, mokėjimo tvarkoms bei kitiems teisiniams aktams) svarbiausia sąlyga socialinių paslaugų teikime institucijoje yra **asmens poreikių: fizinio ir socialinio savarankiškumą vertinimas.**

1. Socialinės globos paslaugas institucijoje gali gauti asmuo, kuriam yra nustatytas dalinis ar visiškas fizinis ir socialinis asmens nesavarankiškumas.

Asmens poreikius patenkant į socialinės globos įstaigą vertina socialinis darbuotojas (Socialinės paramos skyriuje (Stoties g.18, Mažeikiai, 102 kab.) arba rajono kaimišku seniūnijų socialinio darbo organizatoriai).

2. Prieš įtraukiant į konkrečių, pageidaujamų globos namų eilę, būtina teisingai pasirinkti socialinės globos institucijos profilį, atsižvelgiant į asmens sveikatos stovį.

Tuo tikslu socialinės paramos skyriaus specialistui, kreipimosi dėl paslaugų skyrimo globos namuose, metu būtina pateikti medicinos dokumentų išrašą (**F-027/a**) apie asmens sveikatos stovį bei gydytojo rekomendaciją dėl socialinės globos įstaigos profilio (senelių globos namai ar žmonių su negalia globos namai).

3. Į Mažeikių rajono vaikų našlaičių ir senelių globos namus bei VšĮ Sedos PSPC socialinės globos padalinį gali patekti asmenys, kurie **gyvenamąją vietą yra deklaravę Mažeikių rajone.**

Igyvendinus nurodytas sąlygas asmeniui lieka užpildyti Socialinės paramos skyriuje (Stoties g. 18, Mažeikiai, 102 kab.) ar kaimiškos seniūnijose pas seniūnijų socialinio darbo organizatorių prašymą socialinėms paslaugoms gauti ir pateikti asmens bei socialinį statusą patvirtinančius dokumentus. Prašyme būtina nurodyti pageidaujamus socialinės globos namus, atsižvelgiant į gydytojo rekomendacijas.

Šiuo metu Savivaldybė rajono gyventojams finansuoja/ perka paslaugas:

Mažeikių rajono vaikų našlaičių ir senelių globos namuose;

VšĮ „Vilties erdvė“;

VšĮ Rietavo parapijos senelių globos namuose,

VšĮ „Senjorų Eldoradas“,

Saugų vaikų globos namuose,

Klaipėdos „Ryto“ vaikų globos namuose;

Dūseikių socialinės globos namuose

Stonaičių socialinės globos namuose

Didvyžių socialinės globos namuose.

Siuntimą į rajono savivaldybės pavaldumo ar kitus (parapijinius, kitų rajonų savivaldybių pavaldumo) Mažeikių rajono savivaldybės finansuojamus globos namus, išduoda Rajono savivaldybės administracijos Socialinės paramos skyrius.

Siuntimą į valstybinius socialinės globos namus

Vaikams – Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos;

Senyvo amžiaus bei suaugusiems asmenims su negalia – Neįgaliųjų reikalų departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos.

Tuo atveju, kai Globos namuose laisvų vietų nėra, asmuo įrašomas į pageidaujimų socialinės globos namų eilę.

6 PRIEDAS

Všį Vilties erdvės veikla regalamentuojama šių dokumentų:

Neigaliųjų teisių konvencija ir Neigaliųjų teisių konvencijos fakultatyvus protokolai, priimti 2006 m. gruodžio 13 d. JTO generalinės Asamblėjos 61 - oje sesijoje

LR Seimo priimti teisės aktai

LR Neigaliųjų socialinės integracijos įstatymas (Skelbta: Lietuvos Aidas, 1991 12 13, Nr.: 249; Valstybės Žinios, 1991 12 31, Nr. 36-969; Valstybės Žinios, 2004 05 22, Nr. 83-2983)

LR Socialinių paslaugų įstatymas (Skelbta: Valstybės Žinios, 2006 02 12, Nr. 17-589)

LR Socialinių įmonių įstatymas (Skelbta: Valstybės Žinios, 2004 06 19, Nr. 96-3519)

LR Bedarbių rėmimo įstatymas (Skelbta: Lietuvos Aidas, 1990 12 29, Nr.: 153; Valstybės Žinios, 1991 01 20, Nr. 2-25)

LR Valstybinių šalpos išmokų įstatymas (Skelbta: Valstybės žinios, 1994 12 14, Nr. 96-1873; Valstybės žinios, 2005 06 07, Nr. 71-2556)

LR Transporto lengvatų įstatymas (Skelbta: Valstybės žinios, 2000 04 19, Nr. 32-890)

LR Specialiojo ugdymo įstatymas (Skelbta: Valstybės žinios, 1998 12 31, Nr. 115-3228)

LR Užimtumo rėmimo įstatymas (Skelbta: Valstybės žinios, 2006 06 30, Nr. 73-2762) (Įsigalioja nuo 2006 08 01)

LR Valstybės būstui įsigyti ar išsinuomoti bei daugiabučiams namams modernizuoti įstatymas (Skelbta: Valstybės žinios, 1992, Nr. 14-378)

LR Lygių galimybių įstatymas (Skelbta: Valstybės žinios, 2003 12 05, Nr. 114-5115)

LR Valstybės paramos būstui įsigyti ir išsinuomoti įstatymas (Skelbta: Valstybės žinios, 2002 12 06, Nr. 116-5188)

Civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Civilinis KODEKSAS (Skelbta: Valstybės žinios, 2000, Nr. 74-2262)

LR Vyriausybės priimti teisės aktai

spalio 23 d. LR Vyriausybės nutarimas "Dėl Valstybės remiamų būsto kreditų teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo" (Skelbta: Valstybės žinios, 1997 10 29 Nr.97-2458)

2002 m. birželio 7 d. LR Vyriausybės nutarimas Nr. 850 „Dėl Nacionalinės žmonių su negalia socialinės integracijos 2003-2012 metų programos patvirtinimo" (Skelbta: Valstybės Žinios, 2002 06 12, Nr. 57-2335)

2005 m. balandžio 18 d. LR Vyriausybės nutarimas Nr. 413 „Dėl profesinės reabilitacijos pašalpos skyrimo ir mokėjimo nuostatų patvirtinimo" (Skelbta: Valstybės Žinios, 2005 04 21, Nr. 51-1699)

2005 m. rugpjūčio 17 d. LR Vyriausybės Nr. 896 „Dėl lietuvių gestų kalbos vartojimo ir vertėjų paslaugų teikimo 2005-2008 metų programos patvirtinimo" (Skelbta: Valstybės Žinios, 2005 08 20, Nr. 101-3745)

2006 m. birželio 28 d. LR Vyriausybės nutarimas Nr. 638 „Dėl būsto pritaikymo žmonėms su negalia 2007-2011 metų programos patvirtinimo" (Skelbta: Valstybės Žinios, 2006 06 30, Nr. 73-2782)

Kiti teisės aktai

2000 m. spalio 6 d. LR Sveikatos apsaugos ministro įsakymas Nr. 529 „Dėl medicinos pagalbos priemonių sąrašo patvirtinimo" (Skelbta: Valstybės žinios, 2000 10 11, Nr. 85-2609)

2001 m. birželio 14 d. LR Aplinkos ministro įsakymas Nr. 317 „Dėl STR 2.03.01:2001 „Statiniai ir teritorijos. Reikalavimai žmonių su negalia reikmėms " patvirtinimo" (Skelbta: Valstybės žinios, 2001 06 22, Nr. 53-1898)

2004 m. balandžio 30 d. LR Socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas Nr. A1-114 „Dėl neįgaliųjų aprūpinimo techninės pagalbos priemonėmis 2004-2010 m. strategijos" (Skelbta: Valstybės Žinios, 2004 05 11, Nr. 78-2725)

2004 m. gruodžio 31 d. LR Socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas Nr. A1-302 "Dėl profesinės reabilitacijos paslaugų poreikio nustatymo kriterijų aprašo ir profesinės reabilitacijos paslaugų teikimo bei finansavimo taisyklių patvirtinimo" (Skelbta: Valstybės Žinios, 2005 01 15, Nr. 6-163)

2005 m. sausio 28 d. LR Socialinės apsaugos ir darbo ministro, LR Vidaus reikalų ministro ir LR Sveikatos apsaugos ministro įsakymas Nr. A1-20/1V-23/V-67 „Dėl skiriamą ženklo „Neįgalusis" išdavimo ir naudojimo tvarkos aprašo patvirtinimo"

2005 m. kovo 21 d. LR Socialinės apsaugos ir darbo ministro ir LR Sveikatos apsaugos ministro įsakymas Nr. A1-78/V-179 „Dėl darbingumo lygio nustatymo kriterijų aprašo ir darbingumo lygio nustatymo tvarkos aprašo patvirtinimo" (Skelbta: Valstybės žinios, 2005 03 24, Nr. 38-1253)

2005 m. kovo 23 d. LR Sveikatos apsaugos ministro, LR Socialinės apsaugos ir darbo ministro ir LR Švietimo ir mokslo ministro įsakymas Nr. V-188/A1-84/ISAK-487 „Dėl neįgalumo lygio nustatymo kriterijų ir tvarkos aprašo patvirtinimo" (Skelbta: Valstybės Žinios, 2005 03 26, Nr. 39-1277)

2005 m. gegužės 4 d. LR Socialinės apsaugos ir darbo ministro ir LR Sveikatos apsaugos ministro įsakymas Nr. A1-120/V-346 "Dėl specialiųjų nuolatinės slaugos, nuolatinės priežiūros (pagalbos), lengvojo automobilio įsigijimo ir jo techninio pritaikymo išlaidų kompensacijos ir transporto išlaidų kompensacijos poreikių nustatymo kriterijų sąrašo, tvarkos aprašo ir pažymų formų patvirtinimo" (Skelbta: Valstybės žinios, 2005 05 12, Nr. 60-2130)

2005 m. birželio 17 d. LR Socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas Nr. A1-171 „Dėl Ginčų dėl neįgalumo lygio ir darbingumo lygio nustatymo nagrinėjimo tvarkos aprašo patvirtinimo" (Skelbta: Valstybės Žinios, 2005 06 08, Nr. 79-2789)

2005 m. lapkričio 2 d. LR Socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas Nr. A1-280 „Dėl Neįgaliojo pažymėjimo formų patvirtinimo" (Skelbta: Valstybės žinios, 2005 11 05, Nr. 76-2781)

2006 m. kovo 28 d. LR Socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas Nr. A1-88 „Dėl specialiųjų poreikių nustatymo ir jų tenkinimo sąlygų bei taisyklių patvirtinimo" (Skelbta: Valstybės žinios, 2006 04 04, Nr. 37-1323)

2006 m. balandžio 5 d. LR Socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas Nr. A1-93 „Dėl socialinių paslaugų katalogo patvirtinimo“ (Skelbta: Valstybės žinios, 2006 04 20, Nr. 43-1570)

2006 m. balandžio 6d. LR Socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas Nr. A1-98 „Dėl išmokų neįgaliesiems mokėjimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (Skelbta: Valstybės žinios, 2006 04 20, Nr. 43-1572)

2006 m. liepos 20 d. LR Socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas Nr. A1-199 "Dėl neįgaliųjų socialinės integracijos programų finansavimo tvarkos aprašo patvirtinimo" (Skelbta: Valstybės žinios, 2006-07-29, Nr. 83-3303)

2006 m. guodžio 19 d. LR Socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas Nr. A1-338 "Dėl neįgaliųjų aprūpinimo techninės pagalbos priemonėmis ir šių priemonių įsigijimo išlaidų kompensavimo tvarkos aprašo patvirtinimo" (skelbta: Valstybės žinios, 2006 12 23, Nr. 140-5368)

2007 m. balandžio 19 d. LR Socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas Nr. A1-111 "Dėl Bazinių būsto pritaikymo žmonėms su negalia reikalavimų, Būsto pritaikymo žmonėms su negalia poreikio vertinimo metodikos ir Būsto pritaikymo žmonėms su negalia finansavimo tvarkos aprašo patvirtinimo" (skelbta: Valstybės žinios, 2007 04 28 Nr.47-1822)

Teisės aktai, reglamentuojantys profesinės reabilitacijos programos įgyvendinimą

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2004 m. gruodžio 31 d. įsakymo Nr. A1-302 „Dėl profesinės reabilitacijos paslaugų poreikio nustatymo kriterijų aprašo ir profesinės reabilitacijos paslaugų teikimo bei finansavimo taisyklių patvirtinimo“ (Žin., 2005, Nr. 6-163).

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2005 m. gegužės 31 d. įsakymo Nr. A1-158 „Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2004 m. gruodžio 31 d. įsakymo Nr. A1-302 „Dėl profesinės reabilitacijos paslaugų poreikio nustatymo kriterijų aprašo ir profesinės reabilitacijos paslaugų teikimo bei finansavimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo (Žin., 2005, Nr. 70-2542).

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2005 m. balandžio 18 d. įsakymo Nr. 413 „Dėl profesinės reabilitacijos pašalpos skyrimo ir mokėjimo nuostatų patvirtinimo“ (Žin., 2005, Nr. 51-1699).

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2005 m. balandžio 28 d. įsakymo Nr. A1-114 „Dėl išvados dėl profesinės reabilitacijos paslaugų poreikio formos patvirtinimo“ (Žin., 2005, Nr. 57-1969).

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2005 m. gegužės 20 d. įsakymo Nr. A1-144 „Dėl profesinės reabilitacijos pažymėjimo formos ir profesinės reabilitacijos pažymėjimų davimo taisyklių patvirtinimo“ (Žin., 2005, Nr.67-2438).

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2005 m. gegužės 31 d. įsakymo Nr. A1-159 „Dėl reikalavimų profesinės reabilitacijos paslaugas teikiančioms įstaigoms aprašo patvirtinimo“ (Žin., 2005, Nr. 70-2543).

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006 m. gegužės 3 d. įsakymo Nr. A1-141 „Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2005 m. gegužės 31 d. įsakymo Nr. A1-159 „Dėl Reikalavimų profesinės reabilitacijos paslaugas teikiančioms įstaigoms aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“ (Žin. 2006, Nr. 51-1897)

Lietuvos Respublikos invalidų socialinės integracijos įstatymo pakeitimo įstatymas

2004 m. gegužės 11 d. , Nr. IX-2228, Vilnius

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006 m. liepos 28 d. įsakymo Nr. A1-211 „Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2004 m. gruodžio 31 d. įsakymo nr. A1-302 „Dėl profesinės rehabilitacijos paslaugų poreikio nustatymo kriterijų aprašo ir profesinės rehabilitacijos paslaugų teikimo bei finansavimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“ (Žin., 2006, Nr. 86-3372)

Dalyvavimo konferencijoje pažymėjimas

PAŽYMĖJIMAS

Lina Efeoglou

dalyvavo 2-joje tarptautinėje mokslinėje-praktinėje konferencijoje
„GERAS VALDYMAS VIETOS SAVIVALDOJE: DEMOKRATIJA,
DECENTRALIZACIJA, PLĖTRA”
ir skaitė pranešimą tema:

“Socialinių paslaugų plėtra Mažeikiuose”

doc. dr. Gintaras ŠAPARNIS

Socialinių mokslų fakulteto dekanas

2013 m. spalio 18-19 d.
Šiauliai

Reg. Nr. 2013/SMP 759